

XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Gödöllő, 2015. április 15-17.
Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Emlékezetpolitika és zsidóság, emlékezetpolitika és rendőrség

Jelige:
„emlékezet”

Pályamunka lezárásának időpontja:
2014. október

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	8.oldal
2. Zsidóság és antiszemitizmus	8.oldal
2.1.Rendszerváltás előtt.....	8.oldal
2.2.Rendszerváltás után.....	18.oldal
2.3. Csurka Istvántól Szabó Alberitg	26.oldal
2.4. Szabó Albert.....	29.oldal
2.5. Zsidó emlékművel és temetők rongálása	32.oldal
3.Megosztottság a zsidóságon belül	34.oldal
3.1. Zsidó asszimiláció	34.oldal
3.2. Zoltai Gusztáv és Schwezoff Dávid	35.oldal
4.Magyar Holokauszt Emlékév	41.oldal
4.1. Emlékezetpolitika.....	41.oldal
4.2. Történelmi előzmények.....	43.oldal
4.3 Szakály Sándor és „az idegenrendészeti intézkedés”	44.oldal
4.4. Terror a Szabadság-téren.....	49.oldal
4.4.1 Előzmény: Terror Háza	49.oldal
4.4.2. Német megszállási emlékmű.....	52.oldal
4.5. Schmidt Mária és a Sorsok Háza.....	59.oldal
4.6. Kertész Imre kitüntetése.....	62.oldal
5. Zsidó mindennapok rendőri biztosítással.....	68.oldal
5.1.Élet Menete	68.oldal

5.2. Zsidó Nyári Fesztivál	69.oldal
5.3. Ifjúsági szervezetek	70.oldal
5.4. Zsidóság rendőrszemmel.....	73.oldal
5.5. Emlékezés gimnáziumi vetületben.....	75.oldal
6.Összegzés	77.oldal
Felhasznált irodalomjegyzék.....	78.oldal

1.Bevezetés

„Ha mi hagytuk abba

Vegyétek ti nyakba

A nehéz, hatalmas

Jármot

Homokos talajra

Építsetek újra

Itt a kék ég alatt

Mindent

S tudjátok meg: a hála

És igazság ára

Drága.” (Szenes Hanna: A testvérekhez)

Dolgozatom mottójaként Szenes Hanna: A testvérekhez című művet választottam. Mindenképpen illőnek találtam, mivel munkámban főként a magyar zsidóság megújulási törekvéseivel foglalkozom. A tanulmány megírása során fontosnak tartottam, hogy minél sokrétűbb legyen. Megpróbálok képet adni a mai Magyar Zsidóság megújulási törekvéseiről, a zsidó emlékezetpolitikáról. A dolgozatom során a teljesség igénye nélkül, igyekeztem képet nyújtani erről a sokszínű, változatos, élettél pezsgő kultúráról. Tudományos diákköri dolgozatomban kiemelten foglalkoztam a Holokauszt- emlékévvvel, valamint az ezzel kapcsolatosan felmerült problémákkal. Összefüggő képet szeretnék adni a magyar zsidóság megosztottságáról. Fontosnak tartottam, hogy megoldást próbáljak találni arra, hogyan is tudná a rendvédelem kezelni az antiszemitizmust és hogyan lehetne elérni azt, hogy emberek előítéletek nélkül tekintsenek egymásra. Céлом, hogy dolgozatom hozzájáruljon egy nemzetközileg is vállalható emlékezetpolitika kialakításához, ezen keresztül az előítéletek csökkentéséhez, a tolerancia növeléséhez.

2. Zsidóság és antiszemitizmus

2.1. Rendszerváltás előtt

Magyarországon a 18. század elejétől a 19. század elejéig a zsidóság betelepődése tömeges méreteket öltött. Az ország lakossága – kerekített értéken – 1720 és 1805 között 1 millió 800 ezer főről 6 millió 900 ezerre, a zsidók aránya 0,7 százalékról 1,8 százalékra növekedett. Az ezt követő húsz év alatt, tehát 1825-ig a lakosság közel 2 millió fővel gyarapodott, az izraeliták aránya pedig 2,3 százalékra nőtt. A nyugatias műveltséggel, gyakran tőkével is rendelkező zsidó bevándorlók első hullámai Alsó-Ausztriából, a cseh tartományokból, Morvaországból érkeztek, mivel I. Lipót és II. Károly kitiltotta őket a régiókból, illetve korlátozni kívánták a zsidó családok számát. A következő betelepülő csoport 1780 és 1825 között érkezett Galíciából, amely 1772-től tartozott a Habsburg Birodalomhoz. A 19. század elején a zsidó népesség 60 százaléka az osztrák, a morva és a lengyel határ közelében élt. 1787-1846 között a zsidó lakosság száma – kerekített értéken – 81 ezerről 259 ezerre nőtt, azaz több mint háromszorosára – arányában 1,3-ról 2,7 százalékra –, eközben az ország lakossága 6,5 millióról 9 millió 720 ezerre, ami 50 százalékos emelkedést jelent. Az izraelita népesség növekedésében meghatározó volt a cseh- és morva tartományokból, valamint a Galíciából érkező 80-100 ezer fő bevándorló. Az előbbieket német nyelvűek voltak, iparral és kereskedelemmel foglalkoztak, s hajlandók voltak az asszimilációra. Az ortodox hagyományokhoz kötődő galíciaiak részben földet műveltek, szatócs és vándorkereskedést űztek. A magyar zsidóság két központjává Pest és Pozsony vált. Az 1840-es évek elején Pest lakosságának hetede (10 ezer fő), míg Pozsony 43 ezer lakosából 5400 volt zsidó.¹

Mivel a 19. század közepéig az országban nem működtek hitelintézetek, a zsidók ez irányú tevékenysége is nélkülözhetetlen volt. A bérbe vett földesúri haszonvételek következtében pedig a nemesi birtok jövedelme stabilabbá vált. A zsidók munkájának eredményessége és szükségyszerűsége ellenére két jelentős megkülönböztetést alkalmaztak velük szembe. Egyrészt külön adókat, az ún. türelmi taxát és védelmi díjat kellett fizetniük a földesúrnak. Másrészt nem telepedhettek le bányavidéken, a szabad királyi városokban és a szabadalmas mezővárosok egy részében, sőt néhány megyében sem. 1781-ben II. József a bányavárosok kivételével eltörölte a lakhatási tilalmat, melyet az 1790-91-es országgyűlés törvényerőre emelt. A gyakorlatban azonban 1840-ig érvényesült ez a fajta diszkrimináció; eddig az időpontig a szabad királyi városok fele és több szabadalmas mezőváros, mint pl. Nyíregyháza vagy Szom-

¹ Varga László: Zsidó bevándorlás Magyarországon. Századok, 1992. 1. sz. 61-69. p. alapján.

bathely nem fogadott be zsidókat. A városok más módon is próbálták gátolni a zsidók letelepedését, illetve érvényesülését, így például nem tartozhattak egyetlen céhbe sem. Tehát az izraeliták többsége elsősorban olyan földesúri- és egyházi birtokokon élt, ahol a mezőgazdaság fellendült. Világi nagybirtokosok engedélyezték a külvárosokban való letelepedést, mint az Eszterházyak Kismartonban vagy a Pálffyak Pozsonyváralján. 1840 előtt 16 szabad királyi városban működött hitközség, többek között Pesten és Pozsonyban. Más esetekben – pl. Budán – a jómódú kereskedők egyéni elbírálás alapján telepedhettek le. A Magyar Kamara – amely a koronabirtokokat igazgatta – szívesen fogadott be zsidókat a hatáskörébe tartozó mezővárosokba.

A többségi társadalom tagjai és a zsidók között a konfrontáció a 18. század utolsó évtizedeiben kezdődött, amikor a zsidók kereskedelmi tevékenysége kezdett túlnyúlni a nagybirtok keretein. A céhrendszer és a zsidóság liberális elveken alapuló gazdasági tevékenysége szükségszerűen vezetett összetűzéshez. Például Pesten a 19. század első harmadában a zsidóság körében a kézműipari foglalkozások közül a 'szabó' volt a legnépszerűbb szakma. A céhes szabók rendszeresen azzal vádolták őket, hogy az „ócskások” és a „batyus zsidók” használt ruhák helyett valójában az általuk készített ruhaneműkkel kereskednek.

1839-től a zsidó emancipáció kérdése minden országgyűlésen, napirenden volt, de az eredeti, valóban polgári értékrendet tükröző javaslatoknak – hol az alsótábla, hol a főrendek miatt – csak töredékét valósították meg a tervezett intézkedéseknek. 1840-ben „A zsidókról” címmel hatályba lépett törvény a Habsburg Birodalomban és Kelet-Európában egyedülálló módon tett engedményeket az országban született vagy törvényesen letelepedett izraeliták számára. De fenntartotta a türelmi adó fizetésének kötelezettségét, nem tette lehetővé polgári tulajdonjog szerzését és az izraelita vallást nem vette be a „törvényes” vallások közé.

Az emancipációért folytatott küzdelem azonban „1840 táján megtorpant, s hiába vetette latba minden erejét a liberális baloldal néhány kiemelkedő vezetője, a politikai osztály zöme ezen túl nem tárgyalt az óvatos, apróléptű haladás kétes taktikájától. Az új taktika hívei a hagyományos köznapi ellenszenvre és előítéletekre hivatkoztak, amelyek szerint a zsidók erkölcszerűek, gyűlölik a keresztényeket, uzsoráskodnak, elszegényítik a parasztságot, furcsa vallást követnek stb. Valójában az antiszemitizmus magában a nemességnek a körében is terjedt, valószínűleg azért, mert a megijedt a zsidó tőke dinamizmusától, attól, hogy ha az egyenjogúság megvalósul, a tőke ingatlanba is befektethető lesz, és ezzel végleg tönkretesetheti az eladósodott földesurakat.”²

² Kecskeméti Károly: A liberalizmus és a zsidók emancipációja Történelmi Szemle, 1982. 2. szám, 202-203. p.

Az 1843-44. évi országgyűlésen a liberális nemesség ismét sikraszállt a zsidók emancipációjáért, de a főrendekkel való hosszadalmas megegyezés után – november 13-án – az országgyűlés feloszlott. A forradalom előtti években a birtokos nemesség a köznép zsidók elleni ellenszenvére hivatkozva – mellyel korábban nem törődött – visszafogottá vált az emancipáció támogatásában. A politikai vitákban mind többet hivatkozott a lakosság ellenérzésére, miközben ő maga vált antiszemitává, mivel tartott attól, hogy az egyenjogúsítás következtében a felhalmozódó zsidó tőkét szükségszerűen ingatlanokba fektetik és ez végzetes következménnyel járna az eladósodott birtokosokra nézve.

Az emancipációs vitához kapcsolódott Kossuth 1844. május 5-én Pesti Hírlapban közzétett cikke, melynek értelmezésében ma sincs egyetértés. Kossuth be akarta venni a zsidóságot a magyar nemzet kötelékébe, ha asszimilációs szándékának bizonyítékát adja. Ugyanakkor támadta a vallást, mivel szerinte Mózes polgári törvényhozó is volt, akinek öt könyve – a Tóra – politikai iránymutatásul, vezérelyként szolgál, s ez összeegyeztethetetlen a *„fennálló országlási rendszerrel”*.

1848 januárjában tárgyalta a pozsonyi országgyűlés a városok rendezéséről szóló törvényjavaslatot, amely meghatározott census alapján, *„valláskülönbség nélkül”* a zsidóknak is megadta volna a választási jogot. A vita tükrözte a jogkiterjesztő liberális nemes és a jogkorlátozó céhpolgár véleménykülönbségét. Ez utóbbiak érdekében ugyanis a városi követek a törvénytervezet ellen szólaltak fel. A vita feltüzelte a társadalom alsóbb rétegeit és zsidóellenes tüntetések törtek ki. Ugyanez a helyzet alakult ki később a nemzetőrségről beterjesztett törvényjavaslat tárgyalása során, amely a zsidó lakosságnak is fegyvert juttatott volna. A forradalom kitörése és az országgyűlési szavazások után úgy tűnt, hogy hamarosan befejeződik a zsidóság emancipációja. Ennek hatására azonban március 19-ről 20-ára virradóan az iparosok által irányított tömeg Pozsony utcáin üldözni kezdte a zsidókat, s akit utolértek tetteleg bántalmazták. Harminc áldozatot követelt a pogrom. Hasonló események zajlottak le Nagyszombatban, Vágújhelyen, Székesfehérvárott, Kassán, Temesvárott és Pesten. A zavargások hatására, illetve Kossuth tanácsára, – hogy ti. „az előítélet megvan, s annak valóságával” az „istenek is hiába küzdenek”, ezért ne okozzák *„20 000 zsidó lemészárlását”* – a már elfogadott törvényt megváltoztatták és a városi szavazati jogot csak a *„törvényesen bevett vallású”* lakosok körére szűkítették le. Batthyány Lajos kormányfő, egyben a nemzetőrség főparancsnoka kényszerűségből április 22-én rábeszélte a pesti hitközség elöljáróit, hogy maguk kérik a nemzetőri szolgálat alól az ideiglenes felmentést. A „mózesű” lakosok teljes egyenjogúságát 1849. július 28-án fogadta el a Szegedre menekült országgyűlés, ugyanazon a napon, mint a nemzeti-ségi törvényt.

Az 1867. évi XVII. tc. szerint az ország izraelita lakosai a keresztényekkel azonos politikai és polgári jogokkal rendelkeznek, tehát a törvény a liberális elveknek megfelelően a zsidókat mint egyéneket tette egyenjogúvá, ami nem vonatkozott az izraelita vallásfelekezetre. A pesti hitközség kezdeményezésére a szervezeti problémák megtárgyalására országos tanácskozást szerveztek a hitközségek. 1868. február 17-én kezdődött el az Izraelita Egyetemes Gyűlés, közismert nevén az országos zsidó kongresszus. A pontosítások után 1869. január 28-án kezdődött meg az érdemi tanácskozó munka. A gyűlés 1869. február 23-án zárult, Ferenc József 1869. június 14-én szentesítse a kongresszus határozatait. Ezzel az egyetemes gyűlés által kidolgozott szabályok törvényi szintre emelkedtek. A konzervatívok különválását Eötvösnek még sikerült megakadályoznia, de 1871 februárjában bekövetkezett halála után a szakadás bekövetkezett, Pauler Tivadar – uralkodói döntés alapján – 1871. október 22-én jóváhagyta az ortodox szervezeti szabályzatot. Ezzel létrejött az európai zsidóság történelmében egyedülálló szétválás három csoportra: a kongresszus határozatait elfogadó neológokra, a Sulhan Aruch kizárólagosságát elismerő ortodoxokra és a kongresszus előtti állapotot fenntartani szándékozó, semleges „status quo ante” alapon állókra.

Az 1870-es években elsősorban a gazdasági válság miatt a birtokát veszítő nemesség bázisán kezdett kialakulni az antiszemita politikai mozgalom. Istóczy Győző és társai zsidóellenes felszólalásokat tartottak a képviselőházban, elsősorban a vegyes házasságok és a zsidó bevándorlás engedélyezését támadva. Kezdeti fellépésük sikertelensége a tiszaezlári vérvád és az annak nyomán kibontakozott hisztéria (keltés) hatására változott meg. Az európai közvélemény által is figyelemmel kísért per zsidóellenes megmozdulásokat váltott ki például Pozsonyban vagy a Dél-Dunántúlon. 1883 őszén az Antiszemita Párt is megalakult, az 1884-es országgyűlési választáson eredményesen szerepelt, de az 1890-es évek gazdasági fellendülése, a liberális nemesség hatalomgyakorlása a mozgalom és a párt ellehetetlenülését, bukását okozta. *„Érvrendszere azonban továbbélt a századfordulón jelentkező újkonzervatív eszmei irányzatokban... a keresztény alapú antiszemitizmus végigkísérte az 1895-ben megalapított katolikus Néppárt politikáját, mégha eltérő mértékben jutott is felszínre a politikai katolicizmus irányzataiban.”*³

A zsidó vallás elfogadásáért folytatott kampányban a 19. század utolsó negyedében nyilvánosság elé lépett fiatalok felhasználták a modern politika fegyvereit – a nem-zsidó politikai elit megnyerése érdekében. Az agitáció sikeres volt, ami igazolta az alkalmazott politikai módszerek helyességét. Az ortodoxia autonómiájáért, az antiszemitizmus ellen és az egyenjo-

³ Prepuk Anikó: A zsidóság Közép- és Kelet-Európában a 19-20. században Csokonai Kiadó, Debrecen 1997. 114. p.

gúságért ért folytatott küzdelemben a nem-zsidó politikai szervezetek és nem-zsidó politikusok küzdöttek a zsidó célok megvalósításáért. Ahhoz azonban, hogy támogassák az említett célkitűzéseket, többre volt szükség annál, hogy ezeket „csak úgy” a liberális politika részének tekintsék. A nem-zsidókat az is befolyásolta, hogy gazdasági hátrányoktól tartottak, ha elveszítik a státusukban erősödő zsidó polgárság támogatását, azaz pedig előnyöket vártak attól, ha felkarolják ezeket az ügyeket. *„A zsidók közeledését a többségi társadalom és kultúra felé kettős dinamika ösztönözte és határozta meg: a haszkala, vagyis a judaizmus megújítására majd megreformálásra törekvő szellemi, majd politikai mozgalom egyfelől, a külső, politikai nyomás másfelől, amelyet a zsidók nem hagyhattak figyelmen kívül, hiszen az emancipációt a többségi társadalom „regenerálódásuk” ellenében ajánlotta fel nekik.”*⁴ A magyar liberális nemesség az után egyenjogúsította a zsidókat, hogy teljesítették az asszimilációs feltételeket, azaz elhagyták öltözködésüket, szokásaikat, nyelvüket, vegyes házasságot kötöttek. Magyar nemzetiségüként és magyar anyanyelvüként javították a statisztikát és közömbösek maradtak a cionizmus iránt.

A zsidó politikusok úgy gondolták, hogy számíthatnak a magyar liberálisok támogatására, ha célkitűzéseiket az ő elvárásaiknak megfelelően fogalmazzák meg. A zsidó célok szinte teljes mértékben elérhetőnek látszottak ebben a szövetségben. Az uralkodó politika erélyesen fellépett az antiszemitizmussal szemben, és számíthattak az uralkodó Ferenc József jóindulatára is, aki védelmet biztosított a klérus felső rétege és az arisztokrácia antiszemita érzelmű csoportjaival szemben is, éppúgy a recepciós törvény elfogadásakor. A kisebbségi szláv vagy román politikával való szövetség szóba sem, hiszen a kisebbségi politikai irányzatok egy részét erős antiszemitizmus jellemezte. De a támogatás íratlan feltétele volt a politikai hatalmi szférán kívül maradás.

Összességében elmondhatjuk, hogy a kiegyezés után *„a hazai zsidóság jelentős része az asszimiláció útjára lépett. A beépülés vonzerejét az emancipáció és a zsidó vallás recepciója növelte, de szerepet játszott benne az antiszemita mozgalom idején védelmet nyújtó államhatalommal szemben kialakult bizalom. Az integráció irányát és jellegét a magyar társadalom fennálló rendje határozta meg, mely egyaránt egyesítette a polgári és a fennmaradt feudális értékeket, az asszimilánsoktól ennél fogva egymásnak ellentmondó beépülési stratégiákat követelt meg.”*⁵

Az első világháború után teljesen megváltoztak a zsidó politizálás keretfeltételei, amire a zsidó politika nem akart/tudott reagálni. A zsidóság úgy vélte, hogy az elvárt feladatoknak eleget

⁴ Konrád Miklós: A neológ zsidóság útkeresése a századfordulón Századok, 2005. 6. sz. 1337-1338. p.

⁵ Gonda László: A zsidóság Magyarországon 1526-1945 Századvég Kiadó Bp. 1992. 162. p.

tett, teljesítette a társadalmi szerződést. Ennek tudatában vállalt szerepet a politikai életben, közismerten az 1918-1919-es forradalmakban. A másik oldal azonban nem így gondolkodott, elkülönítette a zsidóságot, mint különálló társadalmi csoportot és a politikai antiszemitizmust a hivatalos ideológia szintjére emelte. *„A következő évek, évtizedek bebizonyították, hogy a társadalmi asszimiláció mértéke és az antiszemitizmus intenzitása között nincs összefüggés.”*

A politikai helyzet téves értékelését mutatja a cionista szervezetekkel szembeni ellenséges magatartás, amelynek eredményeként a hivatalos zsidó képviselők 1927-ig sikerrel akadályozták meg a Magyar Cionista Szövetség bejegyzését.

A Horthy-rendszer antiszemita jellegét már az 1919–1920-as pogromok is bizonyították. Hazánkban jutott az a kétes dicsőség, hogy az első világháború utáni Európa első antiszemita törvényét, az izraelita vallásúak egyetemi és főiskolai továbbtanulását korlátozó numerus clausust (zárt szám) a nemzetgyűlés 1920 szeptemberében megszavazta.

1938 után – 1942-ig – 21 új magyarországi zsidótörvény – és a hozzájuk kapcsolódó rendeletek százai – látott napvilágot. Az 1939-es tavaszi parlamenti választásokon – néhány szociáldemokrata és polgári liberális képviselőjelölt kivételével – a többség, azaz a kormánypárti és a kisgazda ellenzéki képviselők is antiszemita programmal kampányoltak. *„A zsákmányszerző mohóság, az évtizedes antiszemita propaganda magyarázza a magyar társadalom egy részének passzivitását, jelentős részének részvételét a zsidókérdés „rendezésében”. A politikai elit számára Horthy kormányzó példát mutatott: bár megtehetette volna, de egyszer sem élt halasztó hatályú vétőjogával.”*⁶ A nyilasok nemcsak a zsidók jogainak csorbítását, hanem teljes jogfosztásukat, kitelepítésüket, gettóba zárásukat követelték, 1944-től pedig megindult - napjaink terminus technikusával élve – a hullarablás.

A jogfosztás mögött bizonyos társadalmi igény is meghúzódott. A jogfosztó törvények és diszkriminatív rendeletek hatályba lépése után nyilvánvalóvá vált, hogy a másodrendű állampolgárrá minősítettek vagyonához, földjéhez, állásához állami segítséggel lehet hozzájutni. De voltak olyanok is, akik pénzért és/vagy barátságból beléptek egy zsidó céghez, vállalatba, és az eredeti tulajdonos helyett és annak nevében – a hasznon osztozva – továbbvitték az üzletet. Ezek ellen a „strómanok” ellen a hatóságokhoz alig egy év alatt, 1939 elejéig 14 ezer feljelentés érkezett a zsidótörvény megsértése miatt.⁷

⁶ Karsai László: 24 év, 22 zsidótörvény. A Horthy-rendszer antiszemita szociálpolitikája Hetek, 2014. 02. 14. http://www.hetek.hu/hit_es_ertekek/201402/24_ev_22_zsidotorveny

⁷ Uo.

A Holokausztot túlélő mintegy kétszázezer magyarországi zsidó kb. egynegyedük már nem volt a zsidó hitfelekezet tagja, valamint a túlélők szociológiai/demográfiai összetétele jelentősen eltért a háború előtti zsidóságtól.

A világháború után a „csoportközi konfliktusok egyik gyökerét a megszállási rendszer alapvetően eltérő megítélése jelentette. A zsidók túlnyomórészt pozitívan, felszabadulásként élték meg a Vörös Hadsereg győzelmét és lojalitást mutattak a rezsim iránt, melynek a megmenekülést köszönhatték. A szovjet csapatok bevonulását és a katonai megszállást azonban a magyar lakosság többsége nemzeti csapásként érte meg. A társadalom nem zsidó része azonban kevés kivételtől eltekintve a háború végét vereségnek, a megszállást traumának tekintette. A hazatérő deportáltak alapélménye volt, hogy a szolidaritás hiányával és a részvétlenséggel kellett szembesülniük. Ugyanakkor a többségi társadalom is a háború kárvallottjának tekintette magát.”⁸ A többségi társadalom saját háborús élményei tükrében nem fogadta el a civil társadalom felelősségét a zsidó honfitársak tragédiájában, a háritás egyik jeleként utólagosan felnagyították a segítség, szolidaritás mértékét. Az ingatlanok, bérleti jogok és ingóságok visszaadása sem ment zökkenőmentesen és feszültséget okozott a túlélők kárpótlása is. Az antiszemiták érvei közé tartozott, hogy a zsidók az államapparátusban, a közigazgatásban felülreprezentált arányukat bosszúállásra használják fel. Megjelentek a klasszikus antijudaista érvelés is, a vérvád. Jelen tudásunk szerint kb. 250 olyan bűneset történt 1945-1948 között, amiben az antiszemizmus szerepet játszott. A kommunista hatalomátvételt követően a középosztály, a polgárság megszűnt, zsidók és nem zsidók között a mobilitási esélyek egyenlővé váltak.

Rákosi hatalomra kerülése után a terror módszerét részesítette előnyben, azaz „ő döntötte el, ki és mikor számít zsidónak – a „polgári reakció” elleni harcban, illetve a kapitalista viszonyok felszámolásakor nem tett különbséget a „kizsákmányolók” között, híveiről viszont maga döntötte el, hogy származásuk az adott pillanatban számára hátrány. Ha politikai érdekei úgy kívánták meg, még legközelebbi munkatársát is képes volt ellenségévé – cionista összeesküvé – minősíteni.”⁹

A Rákosi-rendszer apparátusában nagy számban kaptak helyet zsidók, akik identitásukat tekintve nyíltan nem lehettek zsidók. A magyar társadalom jelentős része a kommunista berendezkedést egyfajta zsidó uralommal azonosította. Ez a helyzet 1956 után megváltozott, de a

⁸ Csösz László: Népiirtás után: zsidóellenes atrocitások Magyarországon 1945-1948 Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont,

http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=148:nepirtas-utan-zsidoellenes-atrocitasok-magyarorszagon-1945-1948-&catid=15:tanulmanyok

⁹ Ständeisky Éva: Antiszemizmus az 1956-os forradalomban OSZK 1956-os Intézet és Oral History Archívum Bp. 2004. <http://www.rev.hu/portal/page/portal/rev/tanulmanyok/1956/antiszemizmus>

tudat alatt tovább éltek az attitűdök, ami a rendszerváltás után felszínre tört. Összességében elmondható, hogy a kommunista hatalomátvétel után a középosztály megszűnt, zsidók és nem zsidók között a mobilitási esélyek egyenlővé váltak. Az 1967-es háborúig a zsidóság ún. „másodlagos” identitása rejtve maradt a társadalom jelentős része és a társadalomkutatók előtt is. Az emberek – ha egyáltalán gondoltak rá – úgy vélték, hogy a zsidóság évtizedeken át az asszimiláció útját járta, a szakemberek beolvadásukat a „hiperasszimiláns kisebbség” kifejezéssel illették. De a magatartásminták, értékek, attitűdök ebben az időszakban is összehozták, összefogták a zsidóságot a hitközségek formális keretein kívül is.

1956-ban az antiszemita megnyilvánulásokra – zsidóverések, lincselések, rombolások – általában ott került sor, ahol nagyobb számban éltek a holokausztot túlélő, vallási hagyományaikat is őrző zsidók. De áldozatokká váltak azok a pártutasításokat mérlegelés nélkül végrehajtó zsidó származásúak is, akik *„többnyire a működési helyükön idegen párt- és állami alkalmazottak lettek, akik 1945-ben, a szörnyű múlt, a holokauszt után váltak a megváltónak hitt kommunista eszme híveivé, és „egyházának”, a „Pártnak” hű szolgálivá.”*¹⁰

Kádár János igyekezett leplezni az antiszemitizmust, a nemzeti sérelmek orvoslásával, a nemzeti-kommunista vonal folytatásával (Nagy Imre) pedig saját bázisát kívánta növelni. Rákosi kultúrpolitikusa, egyik fő ideológusa, Révai József 1957 nyarán sürgette a pártot, hogy lépjen fel az antiszemitizmus ellen. Az MSZMP vezetői tisztában voltak azzal, hogy a párt egyeduralkodóvá kerülne veszélybe a történelemmel való szembenézés révén: világossá válna, hogy csak egy demokratikus társadalom képes napirendre tűzni és kibeszélni a *„zsidókérdést”, „vagyis véleménysszabadság és a politikai pluralizmus nélkül az előítéletek csak rendőri úton, hatalmi eljárásokkal szoríthatók háttérbe.”*¹¹

A párt vezetői az antiszemitáknak tettek engedményt, amikor a vezetők kiválasztásakor ügyeltek arra, hogy a zsidó származásúak száma viszonylag alacsony legyen – ennek érdekében még igazi, valódi kommunistákról is lemondtak. A vélt zsidóellenes közhangulat méltánylása érdekében még kommunista szakemberekről is képesek voltak lemondani.

Az ENSZ elleni kampány – a „magyar ügy” napirenden tartása – szervezése során is felmerült lehetséges hivatkozási jogcímként a „forradalmi” tettegességben megnyilvánuló antiszemitizmus. És az ennek következtében lezajlott nagyarányú izraeli alijázás. Végül azok álláspontja győzedelmeskedett, akik ellenezték az antiszemitizmus felemlegetését.

Az 1963-as amnesztia után konszolidálódó Kádár rendszerben hivatalosan nem létezett sem nacionalizmus, sem antiszemitizmus. A pártvezetők tartottak az antikommunizmus és anti-

¹⁰ Uo.

¹¹ Uo.

szemitizmus összekapcsolódásától, „tilos volt a zsidózás, de arról sem eshetett szó, hogy van-e antiszemitizmus. A zsidókérdés mint olyan, és annak bármelyik részeleme tabukérdéssé, és ugyanakkor áthidaltnak, megoldottnak vett problémává minősült. A kádári kor történelemtan-könyvei az 1945 utáni korról foglalkozva egyszer sem tartalmazzák a zsidó vagy az antisze-mita szót...A korszakban alig törődtek az emberek származásával, a kormány és az országgyűlés nem hozott a zsidóságot érintő új rendelkezéseket. A mindennapi életből szinte teljesen eltűnt az antiszemitizmus, legfeljebb kisebb antiszemita epizódok, spontán zsidózások, nagy ritkán temetőrongálások fordultak elő, de a hatóságok gyorsan és hatékonyan felléptek ezekben az ügyekben... A korszakban alig törődtek az emberek származásával, a kormány és az országgyűlés nem hozott a zsidóságot érintő új rendelkezéseket. A mindennapi életből szinte teljesen eltűnt az antiszemitizmus, legfeljebb kisebb antiszemita epizódok, spontán zsidózások, nagy ritkán temetőrongálások fordultak elő, de a hatóságok gyorsan és hatékonyan felléptek ezekben az ügyekben.”¹²

Az állam csak abban az esetben nyújtott védelmet egy esetleges antiszemitizmus ellen, ha a szocialista rendszerbe történő asszimilációt preferáló zsidó szervezetek kizárólag vallási alapon értelmezték a zsidóságot. A (fél) hivatalos vélemény szerint a zsidók teljes beolvadását bármilyen indokkal ellenzők, az izraelita helyett más zsidó identitást lehetségesnek tartók Hitler nézeteit és a gázkamrákat igazolják.

Anticionista és antiszemita hangsúlyt kapott az 1961-es izraeli Eichmann per magyar recepciója. „Külön figyelmet érdemel a pártvezetésnek az Eichmann-per kapcsán a magyar zsidóság üldöztetéséről és elpusztításáról megfogalmazott véleménye, mely az áldozatok zsidó volta helyett azok magyar állampolgárságára helyezte a hangsúlyt. Ily módon elkerülhetőnek tűnt a „zsidókérdéssel”, a magyar társadalom felelősségének kérdésével való szembenézés, másrészt ez a felfogás a zsidók üldöztetésének egyfajta „bagatellizálását” is magával vonta, különösen akkor, mikor az antifasiszta, kommunista mártírok szerepe esetleg a valóságosnál jobban előtérbe került.”¹³ 1967-ig a zsidóság ún. „másodlagos” identitása rejtve maradt a társadalom jelentős része és a társadalomkutatók előtt is. Az emberek úgy vélték, hogy a zsidóság évtizedeken át az asszimiláció útját járta, beolvadásukat a „hiperasszimiláns kisebbség” kifejezéssel illették. Pedig a magatartásminták, értékek, attitűdök ebben az időszakban is összehozták, összefogták a zsidóságot a hitközségek formális keretein kívül is. A zsidókérdés, mint belpolitikai téma nem is merült fel, csak külpolitikai aspektusban tárgyaltak róla. Az

¹² Győri Szabó Róbert: Zsidóság és kommunizmus a Kádár-korszakban I. rész Valóság, 2008. április, <http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=1019&lap=0>

¹³ Gantner Brigitta Eszter: A Magyar Szocialista Munkáspárt és a zsidó közösség az 1960-as és 70-es években Világosság, 2005. 7-8. sz. 127. p.

Izraellel kapcsolatos események, főként az 1967-es arab-izraeli háború következtében a keleti blokk néhány országában – üldözéssel egybekötött – antiszemita-anticionista kampányok zajlottak, és ennek kapcsán az MSZMP Politikai Bizottság néhányszor tárgyalta a zsidóságról, zsidókérdésről. *„A Politikai Bizottság a helyzetet elemezve, különös figyelmet fordított a Párton, munkahelyeken stb. folytatandó propagandára, tartva az antiszemita, illetve a zsidóság, zsidó származású párttagok körében megnyilvánuló szimpátia felerősödésétől, amely óhatatlanul a Párt döntéseinek kritikájával járt.”*¹⁴

Az 1967 utáni un. anticionista kampányok egyik oldalon az antiszemitizmust erősítették, míg másik oldalon a zsidó származásúak öntudatra ébredését segítették, zsidó csoportta szerveződésüket gyorsították. Meghatározóvá vált a zsidó államisághoz való viszony, átértékelődött a korábban szinte teljesen elutasított cionizmus. A világháború után született zsidó generáció tagjai közül sokan a disszimilációt választották.

A 70-es években a hatalom a Belügyminisztérium (III/III) segítségével *„nem csak a cionista csoportosulásokra reagált érzékenyen, a nacionalista, vagy éppen antiszemita baráti társaságokra ugyanígy lecsapott.”*¹⁵

A nyolcvanas években a kutatások bizonyították, hogy a zsidó identitás létezik, a zsidóság nem asszimilálódott sem abban az értelemben, ahogy azt már a múlt század liberálisai is elvárták, sem úgy, ahogy annak a szocialista társadalmi fejlődésből következnie kellett volna. *„A kérdés az volt, hogy a zsidó azonosságtudatot milyen kohéziós erő működteti, amikor a csoportot a tradicionális identitáselemek többsége nem jellemzi. A 100 ezer főre becsült magyarországi zsidóság nagyobb része nem kötődött a tradíciókhoz, a valláshoz és nem rendelkezett a hagyományos értelemben vett nemzetiségi tudattal.”*¹⁶

A pártállami vezetők közül Pozsgay Imre fogalmazott meg határozott véleményt a zsidókérdéssel kapcsolatban, a 80-as években. Szerinte a magyar zsidóság egyetlen alternatívája az asszimiláció, ennek révén válnak a “magyar nemzet fiává” lesz. A “Salom” zsidó békecsoport az illegális AB Hírmondóban tette közzé válaszat “Nyílt levél a magyar társadalomhoz és a magyar zsidósághoz” címmel. Elutasították a hagyományos asszimilációs szerződést – és támogatták az integrációt –, azt, hogy a zsidóságot pusztán vallási alapon határozzák meg a történelmi, kulturális, etnikai és szociális tényezőket is figyelembe vétele nélkül. A magyar nemzet és a (mindenkori) politikai rendszer, kormány iránti lojalitás közé nem tettek egyenlő-

¹⁴ id. m. 132. p.

¹⁵ Györi Szabó Róbert: A kommunizmus és a zsidóság az 1945 utáni Magyarországon Gondolat, Bp. 2009. 333.

p.

¹⁶ Györi Szabó Róbert: Zsidóság és kommunizmus a Kádár-korszakban I. rész Valóság, 2008. április, <http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=1019&lap=0>

ségjelet. Deklarálták a diaszpórában élő zsidóság jogi és erkölcsi kötelességének az antionista köntösbe burkolt antiszemitizmussal szembeni fellépést, az Izraellel való szolidaritás nyílt vállalását. De Izraelnek is joga és erkölcsi kötelessége a zsidókat a világ bármely pontján érő sérelem ellen szót emelni.¹⁷

A kádári zsidópolitika csődjét Aczél György – az MSZMP legfelsőbb vezetésének egyetlen zsidó származású tagja, a tudományos-kulturálisművészeti élet 'uralkodója' – ismerte el jóval a rendszerváltás után, élete végén egy Izraelben adott interjúbán Eszerint: „*Tévedtem, amikor negyvenöt éven át hittem és mondtam és gondoltam, hogy a zsidókérdést egyszer s mindenkorra csakis az asszimiláció fogja megoldani. A történelem máshogy rendelkezett.*”¹⁸

1990 és 1995 között már több vizsgálat készült a magyar társadalom antiszemitizmusáról. Ezek alapján kijelenthető, hogy a 20. század végén, a lakosságon belüli antiszemita mag 10 százalékot tett ki, míg az egyértelműen nem antiszemitaké 40-50 százalék között mozgott. A két érték között elhelyezkedők száma azt tükrözi, hogy viszonylagos, kiket tartunk antiszemitának. Ezzel kapcsolatban a kutatások közül csak egyet szeretnék idézni – Kovács András 1995-ös vizsgálatát –, amely az 1500 fős reprezentatív minta alapján a felnőtt lakosság 25 százalékát minősítette antiszemitának, míg 32 százalékot olyannak, akik elfogadják a zsidókról kialakult évszázados gazdasági sztereotípiák némelyikét anélkül, hogy ez különösebb antiszemita érzülettel társulna.¹⁹

2.2.A rendszerváltás után

A rendszerváltás után ismét felszínre tört az antiszemitizmus, előkerültek a megalapozatlan régi sérelmek és újabb viták alakultak ki. A zsidóság problémaként való felvetését az előző rendszer a nácizmussal azonosította. A toleranciaszint egyre inkább emelkedett, ezt az is bizonyítja, hogy 1988-ban Szabó Miklós egy rádióműsorban azt javasolta, hogy az antiszemitáknak legyen lehetőségük kifejezni a véleményüket, ezt azonban elutasították, de a szabad véleménynyilvánítás szellemében megjelentek olyan folyóiratok is, amelyek mélyen antiszemita nézőpontot vallottak.

Az egyik ilyen periodika – a Kunszabó Péter nevéhez köthető – Hunnia Füzetek volt, amit szinte minden nagyobb újságosstandon meg lehetett találni. Ebben a lapban a legtöbb szélsőjobboldali vélemény és elmélkedés megtalálható volt, így a zsidótörvények helyeslése is. Voltak Hitlert és Szálasi Ferencet népszerűsítő kiadványok, mint például az aluljárókban terjesztett Magyar Tudat. Ezen kívül jelentős szerepet kapott a Szent Korona című folyóirat is, ame-

¹⁷ Kovács András: A magyar zsidók és a politika. Világosság, 1998. 2. sz. 78-83. p.

¹⁸ Gyurgyák János: A zsidókérdés Magyarországon Osiris, Bp. 2001. 591. p.

¹⁹ Kovács A. 1999. 395. p.

lyet Romhányi László szerkesztett. Kezdetben egyszerű, konzervatív újságként kezelték, de hamar megjelentek benne a fasiszta, antiszemita és a Nagy-Magyarországot visszakövetelő cikkek is. Romhányi a lap tematikáját így foglalta össze: *“...a nemzet legsúlyosabb, legféltettebb gondjaihoz kíván hozzászólni, hiszen mi valóban egy nemzeti Magyarországot akarunk, mi valóban egy magyar Magyarországot akarunk...”*²⁰

Az antiszemita jelenségek együtt jártak Magyarország függetlenné válásával, ami egyet jelentett az emberi szabadságjogok biztosításával, ez pedig egyet jelentett a szabad véleménynyilvánítással, a vélemény szélsőséges voltától függetlenül. Ezen vélemények terjesztése az emberi szabadság megnyilvánulása. Tehát a rendszerváltás során egyre nagyobb tért nyert az antiszemitizmus. Miért is? Az antiszemita nézeteket valló csoportok kommunista és baloldal ellenesek is egyben, így tehát nyíltan képviselték azt az álláspontot, amely a rendszerváltás után jellemző volt. Nyíltan képviselték azt a rendszert, amely elutasította az előzőeket.

Az antiszemitizmus felerősödésének tisztázása érdekében fontos, hogy tisztázzuk a rendszerváltó erő felosztását. Egyik jelentős csoport volt a demokratikus ellenzék, az „urbánusok”, akik a városra helyezték a hangsúlyt. A rendszerváltó értelmiség másik nagy csoportja a népi-ek, népi írók közössége volt. A két csoport között értékrendbeli különbségek voltak. A népeik inkább a falusi, „paraszi” embereket képviselték, míg az urbánusok támogatottsági köre a városban magasabb volt. Az urbánusok illetve a liberális értelmiségek és a baloldali sajtó ellen irányuló antiszemita tevékenysége fő oka az volt, hogy ezekben a csoportosulásokban a zsidók arányát felülreprezentálnak tartották. A modern Budapest kulturális fejlődésében nagy szerepet töltött be az „ab ovo” „urbánus” zsidóság, a falusi zsidók nagy része pedig sajnos a Holokauszt poklára került. Akik nem haltak meg a II. világháború szörnyűségei alatt, azok egy része kivándorolt Magyarországról és a tengerentúlon kezdett új életet, megpróbálva elfeledni a múltat.

Különböző csoportok alakultak, mint például horthysták, imrédysták, ó-aufkläristák, antiklerikálisok és tolsztojánusok. A társadalomban egyre jobban elterjedtek a zsidósnak tartott tulajdonságok: az üzleti szellem, a magas fokú iskolázottság továbbá a világnyelvek magas szinten való beszélése. Sokan ezeket a kompetenciákat nem tudták megemésztetni. Talán az emberekben kisebb fokú irigység volt a zsidók e fokú képességei iránt. Az antiszemitizmus magyar jobboldali hagyomány volt, de előfordult a baloldalon is. Ennek példaként említhető Weishaus Aladár 1930-as esete.

²⁰ Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 26. oldal

1985-ben Monoron részt vett a demokratikus ellenzék és a népi írók csoportja egy közös találkozáson. A találkozó célja az egyesülés, azonban hamar kiderült, hogy az értékrendje a két pártnak nagyban különbözik. 1987 szeptemberének végén, Lakitelken a népiek és más értelmiségiek megalapították a Magyar Demokrata Fórumot (MDF), a demokratikus ellenzék pedig, a szimpatizánsaival együtt 1988 tavaszán létrehozta a Szabad Kezdeményezések Hálózatát. Az MDF-ben rendkívül jelentős képviselők voltak mint például Csoóri Sándor, Csurka István, Für Lajos. A Szabad Kezdeményezések Hálózata élén Kis János, Tamás Gáspár Miklós, Solt Otília több évtizedes küzdelem után a mozgalom élére álltak. A közös ellenségnek tartott MSZMP továbbra is jelen volt. A romániai falurombolás elleni tüntetés során a fiatal pártok közös erővel léptek fel.

Megjelentek a zsidó érdekeket és értékeket védő csoportok is. Fontos megemlíteni a nevét Raj Tamás rabbinak, valamint a Magyar Zsidó című szamizdatot szerkesztő és a Salom Független Zsidó Békecsoport vezetőjét, Gadó Györgyöt is.

A Magyar Demokrata Fórumban csak olyan zsidó vagy zsidónak tartott emberek találták meg a helyüket, akik maradéktalanul azonosulni tudtak a hagyományos, azaz a magyar történelmi nemzethez való asszimiláció gondolatával.

A zsidó szervezetek is egyre fontosabb szerepet játszottak ebben az időszakban. Felmerültek disszimilációs törekvések, ezeket a Magyar Izraeliták Országos Képviselőlete elutasította, de az 1988. november 20-án megalakult Magyar Zsidó Kulturális Egyesület (MAZSIKE) fenntartotta.

1989-ben meghalt Kádár Jánost, aki már rég nem tudta kontroll alatt tartani az eseményeket. Július 22-én időközi országgyűlési választásokat tartottak, majd augusztus 5-én három országgyűlési körzetben pótválasztást. Az ellenzék erői közti ellentétek tovább mélyültek. November 26-án megtartották a „négyigenes” népszavazást, amely még inkább egymásnak feszítette az MDF és az SZDSZ erőit, de ebben a küzdelemben az SZDSZ mellett nem csak a FIDESZ, hanem az MSZDP (Magyarországi Szociáldemokrata Párt) és az FKGP is felsorakozott. Az MDF indulatos hangvétel nyilatkozattal próbálta meg távol tartani az embereket a szavazástól, de ez kudarccal végződött. A többség elvetette, hogy még a ciklus során köztársasági elnöki választást tartsanak, ezzel az MDF számára elfogadható Pozsgay Imre politikai pályája is megpecsételődött. Ebben az időben megjelentek a jelentősebb antiszemita hangok a politikában. Október 23-tól Szűrös Mátyás lett a köztársasági elnök.

A *The New York Times* című amerikai napilap szerint, az MDF azért folytat politikai vitát az SZDSZ-szel, mert annak vezetői közül többen zsidók. Csóti György az egész MDF nevében tiltakozott ez ellen. Az antiszemitizmust és az azzal való vádat a magyar elit tagjai a politikai

életben mindig nagy előszeretettel használták. Tökéletes példaként hozható erre, Berend T. Iván esete. A fent említett napilapban Berend T. Iván, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke adott interjút, s állítólag az MDF-et antiszemitizmussal vádolta meg. Az interjúban ezeket mondta: „...Az antiszemitizmus erős a Demokrata Fórumban, bár ezt most nagyon óvatosan nyilvánítják ki... Számolgatják a vezető pozícióban lévő zsidókat, megszámlálják a tájékoztatási eszközöknél dolgozó zsidókat, s azt mondják róluk, hogy pusztítják a magyar kultúrát. Ők a „kozopolita“ szót használják”.²¹ Az MDF veszprémi szervezete büntetőpert helyezett kilátásba s az MDF Országos Elnöksége levélben szólította fel Berend T.-t, hogy adjon magyarázatot.

1990-es években az antiszemitizmus egyre erőteljesebben megjelent. Az MDF elnökségi tagja, Csurka István a rádióban így köszöntötte hallgatóit: „Ébresztő, magyarság! Megint félrevezetnek! Elmúlt az őszirózsás forradalom, ez már a Kun Bélák időszaka, még akkor is, ha Lenint szidják az új Lenin-fiúk...”²² Az MDF és az antiszemitizmus kapcsolata meglehetősen különlegesen alakult: a párt elnökségének nagy része nem volt antiszemita, de szavazóbázisuk megtartása, illetve bővítése érdekében csak későn váltak el Csurkától, így olyan újságíró csoport állt mögöttük, akik szívesen éltek az antiszemitizmus fegyverével.

1990 januárjában megjelent az első-nem politikai jellegű, de mindenképp antiszemitának mondható írás a debreceni Úton című lapban. Az olvasói levelet egy Kálmán Irén nevezetű hölgy írta és utána még jó pár hasonló véleménynyilvánítás jelent meg. Az olvasói levelek szerint a zsidóság a holokauszt után bosszút állt a magyarságon. A lapban közölt olvasói levél jelentős visszhangot váltott ki, Szentágothai János országgyűlési képviselő elhatárolódott a témától, de tiltakozott ellene a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetsége és Nácizmus Üldözötteinek Bizottsága is. A törvényhozó hatóságot felszólították arra, hogy lépjenek fel az antiszemita és más diszkriminatív törekvésekkel szemben. Ez meg is történt, a lap szerkesztősége nyilatkozatban közölte, hogy nem antiszemita. Nagyon fontos szerepet tölt be ez az ügy, hiszen a független Magyarországon ekkor derült fény arra, hogy milyen problémákat rejt a sajtó és szólásszabadság.

Az 1990-es választási győzelem után április 25-én az MDF országos elnöksége nyilatkozatban ítélte el „... a Szabad Demokraták Szövetsége egyes vezető személyiségeinek arra vonatkozó célzásait, mintha a Magyar Demokrata Fórum választási sikerét az antiszemitizmus ger-

²¹ Berend T. Iván, az MTA elnöke nyilatkozik a The New Yorkerben“. In: Magyar Fórum I.évf.-8.sz. (1989) 2.l.

²² Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 4.oldal

jesztésével is érte volna el, s mintha - legalábbis közvetett - felelősség terhelné Raoul Wallenberg emlékművének meggyalázásáért“²³

Láthatjuk, hogy a politikai életben egyre inkább felerősödött az antiszemitizmus vádjával történő szavazatszerzés.

Az Antall-kormány a hagyományos magyar középosztályt, a dzsentri szellemiségét képviselte, de a miniszterelnök teljes mértékben antiszemita ellenes volt, nem támogatta a zsidóellenességet, minden ilyen kezdeményezést elítélt. Ezt tükrözi júliusi, a Dohány utcai zsinagógában mondott beszéde: „... Azoknak a zsidó származásúaknak is a társadalom által elismerten, nyugodtan kell itt élniük, akik elsősorban magyaroknak érzik magukat, akár hívők, akár nem. Aki ez ellen vét, az a törvényes magyar államhatalommal találja magát szemben”.²⁴ A beszédből látható, hogy különbséget tett a magukat magyarnak és nem magyarnak érző zsidók között, valamint rokonszenvezett a cionizmussal és Izrael Állammal.

A választások alatt is történtek antiszemita atrocitások, mint például a Wallenberg-ügy vagy a Wesselényi-utcai ortodox zsidó iskola kövel és paradicsommal való megdobálása.

Az egyházak is megnyilatkoztak a zsidósággal és az antiszemitizmussal kapcsolatosan. A Magyarországi Református Egyház zsinata nyilatkozatot adott ki a zsidósággal való kapcsolatáról, amely utalt az 1946-os Zsinati Tanács határozatára, majd az azt követő Országos Református Szabadtanács nyilatkozatára, mely a holokauszt miatt bocsánatot kért a zsidóságtól. Az 1990-es nyilatkozat négy alapelvet szögezett le: békeóhaját fejezte ki a Szentfölddel kapcsolatban, örömét fejezte ki a magyar-izraeli diplomáciai kapcsolatok felvétele miatt, „testvéri szívük“ támogatását fejezték ki a hazai zsidóság iránt és elítélték a sírgyalázásokat és az antiszemitizmus „rejtett vagy nyílt megnyilvánulásait”.

Az év végén megalakult a Magyarországi Zsidók Nemzeti Szövetsége, amely komoly vitákat váltott ki. 1991-ben a Btk.-beli változások is történtek a nemzetiségek védelme érdekében. Közösség elleni izgatást a büntetőtörvény a következő módon határozta meg: aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzet, valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport vagy a lakosság egyes csoportjai ellen gyűlöletre uszít, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A Btk. szabályozta az önkényuralmi jelképek használatát is. Ezek szerint nem lehet terjeszteni, használni és közszemlére tenni a horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskeresztet, sarló-kalapácsot, ötágú vörös csillagot. Nem büntethető azonban, ha e jelképek ismeretterjesztő, tudományos, oktatási, művészeti célból vagy a történelem, illetve a jelenkor eseménye-

²³ Novák Attila: Antiszemitizmus és a zsidók kérdése Magyarországon (1988-1998) 7. oldal

²⁴ Uo.

iról szóló tájékoztatás céljából jelennek meg. büntetendő, ha valaki a nemzeti szocialista vagy kommunista rendszerek által elkövetett népirtást tagadja.²⁵

1992-ben ismét nagy port kavart Csurka István. Augusztus 20-án megjelent hírhedt antiszemita tanulmánya párhuzamosan a Magyar Igazság és Élet Pártjának szervezésével. A Csurka-tanulmány nemcsak az ellenzék, hanem az MDF és a többi kormánypárt ellenszenvét is kiváltotta. Augusztus 27-én, a sajtóértekezleten ismertették az MDF határozatát, amely szerint a Csurka-tanulmányban a szerző egyéni véleménye található meg. Az MDF országos választmánya kiállt Csurka mellett, akitől viszont Antall József elhatárolódott. Tom Lantos, magyar származású amerikai szenátor különleges gyűlést kezdeményezett az amerikai képviselőházban. Csurka létrehozta szeptember 18-án a Magyar út elnevezésű alapítványt, mely a tanulmány nézeteit képviselte. A Tom Lantos által szervezett amerikai képviselőházi vitán elítélték a Csurka-dolgozatot.

Karsai László 1992 őszén megjelentette a Kirekesztők című könyvét, a kiadást a Magyarországi Zsidók Nemzeti Szövetsége is támogatta. A könyv tartalma több liberális értelmiségiben is ellenérzéseket váltott ki. Szabó Lukács MIÉP-es képviselő a magyarellenes Kirekesztőket és a törvény előtti egyenlőséget kérdőjelezte meg.

Október 23-án az '56-os forradalomra való emlékezés során skienheadek tüntetése miatt Göncz Árpád nem tudta elmondani ünnepi beszédét. Az Egyenleg című műsor adott erről hírt, és az SZDSZ-esnek titulált TV műsor ellen megindult a kampány. Antall József kérte a médiaelnökök leváltását, azonban Göncz Árpád ezt visszautasította.

Az antiszemitizmus egyre erősebbé vált, Csurka István által vezetett Magyar Fórum hasábjain egyre több ún. semita külsejű újságírókat és tévéseket ábrázoló karikatúra jelent meg.

1993 januárjában Csurka István hívei megalapították a Magyar Út Alapítványt, ezáltal egyre erősebb lett az MDF belső problémája. Júliusban a Magyar Út Körök országos gyűlésén Csurka István lett az elnök, augusztusban pedig megjelent a MIÉP.

1993-ban további jelentős eseményként említhetjük meg Landeszman György vezető főrabbi-val készült interjút, amely során egy talán megfontolatlanul mondható kijelentés hangzott el a rabbi szájából – hozzá kell tennünk természetesen azt is, hogy az interjút készítő hölgy kissé provokatív volt. A szerző Ományi Kálló Gyöngyi az Igen című lap számára készített interjút karácsony közeledtével. Az interjúban részt vett Zoltai Gusztáv is, aki éppen egy karácsonnyal kapcsolatos kérdésre válaszolt. Landeszman Györgytől megkérdezte a szerző, hogy mi-

²⁵ 1978.évi IV.törvény – a Büntető Törvénykönyvről

ért nem határolódik el a zsidóság Rákositól, Gerőtől, Farkastól, Vas Zoltántól, Révaitól Péter Gábortól és a többiektől. Landeszman válasza a következő volt:

„...Ha felsorolnánk azoknak a zsidóknak az értékeit a magyar kultúrában, amit ha kivonnánk Magyarországról, akkor nem maradna más, csak a bőgatya és a fütyülős barack”²⁶

Ezen válasz olyan óriási port kavart, hogy a főrabbi lemondott, sőt még Magyarországot is elhagyta és Kanadába költözött.

Zoltai Gusztáv a HVG-nek adott 1995-ös interjújában azt mondta: *"Ma is azt mondom, Gyurit olyan izgalmi állapotba hozták az újságírói kérdések, hogy képtelen volt földolgozni magában. Amit válaszolt, az történelmileg sem állja meg a helyét. Elkoptatott, igazságtalan vélemény volt. A nyilatkozat egyes részeitől később el is határoltam magam."*

Az antiszemita hangok egyre erősebbek lettek az MDF-ben is, továbbá a Népi Nemzeti Kör találkozáján antiszemita könyveket árusítottak. A Kör vezetője Maróti László Ferenc elhatárolta magát az antiszemitizmustól, de látható volt a Csurka-tanulmány hatása. December 12-én elhunyt Antall József, helyét Boross Péter vette át. Április 22-én Göncz Árpád részt vett a washingtoni Holocaust Múzeum avatásán.

Nahlik Gábor a TV alelnöke felfüggesztette állásából Bánó Andrást, az Egyenleg főszerkesztőjét, pár nappal előtte pedig Csúcs László a rádió alelnöke a lapszemlét függesztette fel. A Pállfy G. István által vezetett A hét című műsor is antiszemita jellegűvé vált. 1993 őszétől a Parabola című műsorban is megjelentek az antiszemita hangok, amelyben egyes ellenzéki képviselők nevét németként mondták, jelezve hogy e képviselők nem a magyar nemzet tagjai. 1993 októberében a Művelődési Minisztérium kiadta a Köznevelés című lapját, amelyben Szunyogh Szabolcs fejtette ki véleményét a Parabola című műsorról. Véleménye szerint meg kell beszélni a diákokkal a műsor tartalmát, hogy még véletlenül se higgyék el, hogy amit a műsor állít, annak valóságalapja van. A műsor nyíltan zsidózott, gúnyos megjegyzésekkel élt. A cikket követően a TV vezetősége helyreigazítást kért a cikk írójától, mivel nekik nem állt szándékukban a faji gyűlölet elleni uszítás. A TV vezetősége az illetékes bírósághoz fordultak. Az ügyben döntő bíró a műsor három részletét emelte ki, ezek Bodor Pálra, Kun Bélára és Gadó Györgyre vonatkoztak. A képsorok megtekintése után a bíróság elutasította a televízió kérelmét.

1994-ben az MDF a zsidósággal kapcsolatban március 18-án nyilatkozatot adott ki. Magyarország megszállásának 50.évfordulóján kiadott közleményben megfogalmazták, hogy min-

²⁶ „Zsidók és magyarok” (Ományi Kálló Gyöngyi). Az eredetileg az Igen című katolikus lapba karácsonyi számba készült interjú a *Heti Magyarország* -ban jelent meg. In: *Heti Magyarország* 1993. február 26.(XXX.évf.-9./1517./sz.-9.l.).

dent megtesznek a szélsőséges törekvésekkel szemben. Horn Gyula MSZP elnök nyílt levélben kért bocsánatot a zsidóságtól. A levelet a Magyar Zsidók Emlékművénél olvasta fel Göncz Árpád, Israel Singer, a Zsidó Világkongresszus elnöke és Jisrael Meir Lau izraeli országos askenázi főrabbi előtt. Horn ezt írta: „...*Bocsánatkéréssel tartozunk 600 ezer elpusztított és több tízezer elhurcolt és meggyötört honfitársunk miatt... Bízom abban, hiszen ezt a választó polgárok döntő többsége meg is erősítette, hogy most majd egy jobb légkörű Magyarországon fogunk élni. Ahol nem kell rettegni a törpe kisebbségről harsogó, de jobbára csak a zsidók kirekesztésére törekvő hangoskodóktól. És éppen ezért adózunk tisztelettel a magyar népnek, azoknak, akikre nem hatottak a kirekesztő szólamok, a történelemhamisító megnyilvánulások. Éppen ez a választás is megnyilvánult elutasítás adhat erkölcsi erőt, hogy egyértelműen kimondjuk a bocsánatkérő szót és azt, hogy ebben az országban soha nem ismétlődhet meg az, amire ötven év múltán most, július 3-án emlékezünk*”.²⁷

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia és a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa 1994 novemberében nyilatkozatot adott ki, amelyben óriási bűnnek nevezték a zsidóság elpusztítását és tiltakoztak az antiszemitizmus és a diszkrimináció minden fajtája ellen.

1995-ben fény derült arra, hogy a debreceni zsinagógából elvittek 15 darab értékes tóratekereszt és további két tekercs a lopás után keletkezett tűzben elégett. Feltehetőleg a Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség tagjai okozhatták a tüzet, mivel Szálasi születésnapját így ünnepelték meg. Az előbb említett szövetségnek az FKGP adott otthont, amely teljes mértékben elhatárolódott ettől a fasiszta megnyilvánulástól.

1997-ben G. Nagyné Maczó Ágnes hívta fel magára a figyelmet, amikor március 17-i ülésen a szocialista frakcióvezetőnek a következőket mondta: „...*És az önök elődei, tisztelt Szekeres úr, az egykoron magyar gyűlölő Róth Manó, aki közismert nevén Rákosi Mátyás volt, centrumnak nevezte ki önmagát, és abból a centrumból internálta, lekulákozta és kivégeztette a fél országot*...”²⁸ A MIÉP kiállt G. Nagyné Maczó Ágnes mellett, azonban az emberjogi bizottság elítélte. Pető Iván, SZDSZ-es politikus a felülvizsgálatát kérte eme kijelentésnek, döntsék el hogy az antiszemitizmus kategóriájába sorolható-e vagy sem. Végül a parlamenti alelnök lemondott és a kisgazdapártból távozott.

²⁷ Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988 - 1998) 13. oldal

²⁸ „Az emberjogi bizottság elítélte G. Nagyné parlamenti szavait.” In: *Népszabadság* 1997. március 27.(55.évf.-72.sz.-1. és 4.l.).

2.3. Csurka Istvántól Szabó Albertig:

Csurka István neve egyet jelent a nyílt politikai antiszemitizmus megjelenésével. Politikai antiszemitizmusnak ugyanis azt nevezzük, amikor a zsidóellenes előítélet túllép a közlés adta nyilvánosságon és politikai csoportképző erővel lép fel. Ráadásul olyan erővel, amely egy ország társadalmi és gazdasági problémáit e „kérdés” köré kívánja rendezni.²⁹

Csurka István létrehozta a korábbiakban már említett Magyar Igazság és Élet Pártját. A politikai antiszemitizmus másik vonulata volt Györkös István, Ekrem Kemál György és Szabó Albert nevéhez fűződő körök. Ők sokkal közérthetőbbek voltak, mondhatni, úgyis hogy egyszerűek. A két egyesülés más értékrenddel bírt. Csurka elmélete közelebb állt a – jobb híján nevezzük így – a valósághoz, Szabó Albert rendszerét inkább megújult nyilas gondolkodásmódját tekinthettük. Csurka István egyik fontos tulajdonsága, hogy antikommunista volt, így cikkében nyíltan támadta a volt vezetőséget. Jegyzete nagy vihart kavart.

A Magyar Zsidók Kulturális Egyesület Elnöksége a Magyar Nemzetben tett fel számára néhány kérdést, mint például a Csurka jegyzetében említett Kun Bélák és kis törpeség személyével kapcsolatban. Csurka nyilatkozatában kijelentette: „...soha fajt, felekezetet, bőrszint vagy nemzetiségi hovatartozás miatt embert és embercsoportot nem sértettem: a huszadik századi Európa szégyenének tartom, mi a zsidósággal történt a második világháború előtt és alatt...”³⁰ Válaszában az egyik leginkább megrökönyödést keltő fordulattal azt tanácsolta a MAZSIKE Elnökségének, hogy kezdeményezzék Kun Béláról és néhány társáról elnevezett utcák nevének eltávolítását. Az igazi védelem – Csurka szerint – a „félelmeiktől való közös megszabadulás”.³¹ A Csurka-ügy tovább folytatódott. A Raoul Wallenberg Egyesület Ügyvivői Testülete szerint: „Írásának szemlélete azért veszélyes – írják - “mert diszkriminatív megbélyegzéseivel a kollektív felelősség és a bűnbakkeresés gyakorlatának ad polgárjogot.”³²

Csurka részt vett a Dohány-utcai zsinagóga emlékkertjében a Holokauszt-megemlékezésen, de neve egyre inkább összefonódott az antiszemitizmussal. Felmerült a kérdés, hogy Csurka Izraelbe utazik. Az izraeli magyar ajkú szervezetek elvileg nem látták volna szívesen, de Meir Cohen budapesti izraeli konzul szerint Csurka, ha kért volna, kapott volna vízumot.³³ Egyre inkább eluralkodott rajta az antiszemita indulat, egyre radikálisabbá vált. 1991-ben hazánkban tartózkodott Simon Wiesenthal, aki Csurka írásait Szálasi ideológiájához hasonlította.³⁴

²⁹ Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988 - 1998) 13. oldal

³⁰ Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 14. oldal

³¹ Uo.

³² Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 14. oldal

³³ Uo.

³⁴ Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 16. oldal

Csurka így reagált az elhangzottakra: „...Az író egy kicsit feszeng, ha olyan kollégáról kell nyilatkoznia, akit nem olvasott. Wiesenthal nem feszeng, hanem fenyeget. Milyen jogon? Igaz, Wiesenthal nem író, hiába van könyve, akár több is, hanem náci felkutató. Kérlelhetetlenül felkutatja a zsidókat bántalmazó, ma már igencsak aggastyán nácikat és elítélteti őket. Bár-hogy nézem, ez már nemcsak igazságszolgáltatás, hanem bosszú is..., és ez bennem visszatetszést kelt. Hiszen én a keresztyényi megbocsátás szellemében nevelkedtem...”³⁵

A Csurka-jegyzetből úgy lett, a Csurka-vádat élesen utasította el sajtótájékoztatóján Demszky Gábor főpolgármester, egyszerűen „rosszhiszemű antiszemita állítás”-ként bélyegezte meg.³⁶

Az említett augusztusi tanulmányában, az író-politikus ebben a művében a párt sérelmeit vette számba, mint például azt, hogy a pártot antiszemitizmussal és nacionalizmussal vádolták. Csurka művében nemzetközi összeesküvés elméletet is megfogalmazott és ezzel együtt a zsidókkal külön foglalkozott, melyben az MDF-et áldozatként, míg az SZDSZ-t ellenségként aposztrofálja.

Az MDF augusztusban kétnapos választmányi gyűlést tartott Cegléden, amely során értekeztek a Csurka-tanulmányról. A kormányfő nem értett egyet a tanulmánnyal, hiszen úgy gondolta, hogy nem lehet ilyen módon nyilatkozni a zsidóságról Auschwitz után. Antall József visszautasította Csurka-nézeteit és a következőket mondta: „...a mi pártunkban egyformán helye van nemzeti liberalizmusnak, a magyar népi-nemzeti gondolat hagyományának s az európai kereszténydemokrácia eszménykörének...”³⁷ Antall József a Newsweekben adott interjújában „felfűjtnak” tartotta a cikk körül kirobbant válságot és visszautasította, hogy Csurka esetleg náci lenne.³⁸ A Csurka tanulmányt a társadalom többsége elutasította. Egy közvélemény kutatás szerint megkérdezetteknek csak mintegy 24%-a említette Csurka István nevét, amikor az elmúlt hetek legfontosabb hazai eseményei után kérdezősködtek. Az ügyről tudók 38%-a nem tudta megmondani, hogy mivel váltott ki vitát Csurka István. A vitát ismerők többsége úgy ítélte meg, hogy az írás és az affér csak fokozta az MDF alelnökének elszigeteltségét. A vitát ismerők közül 63% abszolút nem értett egyet vele.³⁹ A vita tovább folytatódott, Csurka véleményeit minél nagyobb platformon kifejtette. Csurka a Der Spiegel című lapban is megismételte gondolatait, miszerint vannak olyan csoportok, amelyek mindig a hatalom közelében vannak.

³⁵ „A politika porondján keresem az igazságot (Beszélgetés Csurka Istvánnal)”. Béli Szabó László interjúja. In: Új Magyarország 1991. június 26. (I.évf.-52.sz.-7.l.).

⁷² A jegyzetre

³⁶ Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 16. oldal

³⁷ Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 18. oldal

³⁸ Uo.

³⁹ Uo.

A Csurka-tézisen többen felháborodtak, mint például Katona Tamás, külügyi államtitkár, Tar Pál, Magyarország amerikai nagykövete. Az Izraelben tartózkodó Katona Tamás – aki ekkor külügyi államtitkár volt – is több felháborodott véleménnyel találkozott s az izraeli rádiónak kijelentette: „*Zacsek-nek és Csurkának fogalma sincs, miről beszél*”.⁴⁰

Csurka egy későbbi MTI-nek adott interjújában leszögezte: „...*Nem látok egységes nemzetközi zsidó összesküvést, de igenis tapasztalom egy kommunista visszarendeződésre irányuló összesküvés jeleit, csakhogy ebben az összefüggésben éppen úgy vannak identitás nélküli zsidók, mint anyagias tirpákok*...”⁴¹ A MIÉP nyíltan antiszemita volt. A Landesmann-ügy kapcsán röpiratot adtak ki, amelyben azt fejtették ki, hogy „*A budapesti főzsidónak szabad sértegetnie egész népünket, miközben a magyar nem vallhatja magát magyarnak saját hazájában*”⁴² A Csurka-tanulmányt összegezve nyugodtan kijelenthetjük, hogy kiélezte a politikai feszültséget. Az írás hatására két részre vált a politikai elit, voltak a Csurka-pártiak és azok, akik nem értettek egyet nézeteivel. Egyes sajtótermékek így írtak Csurka létéről: „... *Egyéb-ként, ha valakinek csak szikrányi kételye is lett volna például a Csurka által említett New York-i, párizsi és Tel-Aviv-i összekötők létét illetően, annak eléggé meggyőző lehetett Tom Lantos budapesti azonnali megjelenése, amely a legfényesebb visszaigazolta Csurka kijelentését*...”⁴³

Csurka 1993 szeptemberében már a “*numerus clausus*” kérdéssel is elkezdett foglalkozni, azonban az 1994-es választások kormánypárti kudarca után a MIÉP pedig még a parlamentbe sem jutott be.

Fontos megemlítenem a győri-ügyet, amely nagyon fontos adalék a XX. századi antiszemitizmus megjelenéséhez. 1990-ben Győr került az érdeklődés középpontjába. Az ügy előzménye, hogy Gerd Honsik megírta a *Freispruch für Hitler* című írását, amely eléggé antiszemita hangvételű volt. Németországban és Ausztriában betiltották a művet, amelyről a *Süddeutsche Zeitung* 1990 májusában számolt be. A cikk szerint Anna Frank naplója hazugság, továbbá nem tartotta valósnak az auschwitzi történeteket, szerintük „*gázkamrák nem is léteztek, ez csak a zsidó propaganda eszköze*”⁴⁴, valamint hogy Anna Frank naplója A szerzőt és a kiadót eme műve miatt szabadságvesztésre ítélték. Eközben Győrben az egyik postán a könyvre gyűjtötték a megrendelést. Az ügygel kapcsolatos a Nemzetbiztonsági Hivatalhoz jutottak.

⁴⁰ Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 19. oldal

⁴¹ Uo.

⁴² Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 20. oldal

⁴³ Uo.

⁴⁴ Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 21. oldal

Június 21-én a megyei főkapitány sajtótájékoztatóban tudomásul adta, hogy két személy ellen indult szabálysértési eljárás. Az ORFK 1992 januárjában Györkös István és társai ellen nyomozást rendel el. A Nemzetbiztonsági Hivatal és a Katonai Biztonsági Szolgálat együttesen derítette fel az ügyet. Györkös és társai lakóhelyén házkutatást tartottak. Létrehozták a Magyar Nemzetszocialista Akciócsoporthat. A házkutatás során fasiszta propagandaanyagok, magyar-szovjet felszerelési tárgyak kerültek el. Györköst és társait „közösség elleni izgatás” miatt őrizetbe vették, majd szabadlábra helyezték őket. A nyomozással kapcsolatos anyagok a Győr-Moson-Sopron megyei Főügyészségére kerültek. Györkösök gyakran szerveztek menettgyakorlatokat, kiképzéseket, amelyek neonáci jellegűek voltak. Az egyik képen, amely egy rendezvényen készült, fasiszta karlendítést alkalmaz. A Györkös-perre októberben került sor, amely során Györkös igazságtalannak tartotta, hogy a per során részt vesznek MSZMP-s bírók is. Október 28-án megszületett a döntés. Lőfegyverrel való visszaélés és a közösség elleni izgatás miatt 1 évi börtönbüntetésre ítélték, 5 év próbaidő felfüggesztésével.

A skienheadek is egyre intenzívebben hallatták hangjukat. Megjelent a Magyar Nemzeti Mozgalom. 1993 elejétől kerültek a figyelem központjába, januárban egy zsidónak volt fiatalembert támadtak meg a budapesti Döbrentei-téren. A rendőrség a támadók lakásán a házkutatás során horogkeresztes jelvényeket talált. A MAZSIHISZ erős fellépést kívánt a rendőrség ellen. Nyolc személyt garázdaság büntette miatt folytattak eljárást. A Döbrentei-téri skienheadtámadás vádlottai a Györkös István-féle *Magyar Nemzeti Arcvonal* budai csoportjának voltak a tagjai. A skienheadek szerint: „... Magyarországon van egy rablánc, és ráraktak a rabláncra egy lakatot, a lakatra sajnos rá van ütve a Dávid-csillag...”⁴⁵

2.4.Szabó Albert:

1993-ban Ausztráliából hazatért és elkezdte szervezni a mozgalmát, június 21-én Ópusztaszeren megalapította a Világnemzeti Népuralmista Pártot (VNP), amelyet a Fővárosi Bíróság 1993. október 11-én a társadalmi szervezetek nyilvántartásába jegyezte be. A VNP 1993. június 21-ét követően egészen 1994 elejéig különböző helyszíneken rendezett összejöveteleket, és – többek között – a párt helyiségében tartott előadásokat. Ezeken az előadásokon – amelyeken általában 20-50 ember volt jelen, többségében fiatalok – Szabó Albert vagy az általa felkért személyek voltak az előadók. Szabó első jelentősebb közszereplése 1993. augusztus 20-án volt a Petőfi Csarnokban, amely során éltette a nyilasokat. Györkös Istvánnal való megismerkedésük után, több előadást tartottak, mint például Szálasi mártírhalá-

⁴⁵ Novák Attila: Antiszemizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 22. oldal

láról.⁴⁶ A politikai előadásra hívó nyilas röplapban pedig a következőket lehetett olvasni: „1945-től kezdve Magyarországra rászakadt (sic! – N.A.) a jehovai bosszúállás pusztító démonai. Az Andrássy út 60, a Jászai Mari tér 2., Kistarcsa, Vác, Márianosztra börtönei megteltek hungaristákkal, nacionalistákkal, Magyar papokkal, csendőrökkel és más igaz Magyar hazafiakkal. Az ÁVH hatalmas és népellenes bűnöst faragott mindenből, aki a Magyar Nemzetért és fajért bármit is tett. A Magyar hazafiak után Rajkék is sorra kerültek. Az előadás célja: bemutatni, hogy a zsidógyűlölet a maga leplezetlen formájában miként működött Magyarországon 1945 után”.⁴⁷ A nyilas röplapban azt írták, hogy a jehova bosszúállás 1945 után rászakadt Magyarországra. Mindenért a zsidókat okolták. A népuralmisták kitartással üdvözltek egymást. A holokausz tényét kétségbe vonták, szerintük csak kivándoroltak Amerikába, továbbá kétségbe vonták a Duna-parti gyilkosságokat. Takács János szerint a háború alatt jogos önvédelemből deportálták a zsidókat, míg a háború után gonoszságból ölték. Szabó Albert fejezte be s a zsidó vallásos irodalomról szólva kijelentette: „...Csak az van benne, miként lehet munka nélkül a mi zsírunkból élni. Nem mennének el tőlünk, mert Izraelben kapálni kéne a kibbucban, attól meg kérges lenne a tenyerük. Azt meg nem szeretik. Talán Afrikába lennének valók. Húzzanak oda a niggerekhez. Azokkal vannak egy színvonalon. Azok is utálnak dolgozni, de zabálnak egész nap”.⁴⁸

A VNP komoly feltűnést 1994. január 18-án, a párt XIII. kerület Forgách utcai helységében tartott rendezvényével tartott, amelyen több napilap tudósítója is megjelent. Szabó az SS „igaz” történetéről tartott „oktató előadást”. Bevezető beszédében nyíltan kijelentette, hogy a nyilaskeresztes párt tevékenységét tartják példaképüknek, majd a kulturálisan alacsonyabb- és felsőbbrendű fajokat különböztette meg. A zsidókat „fertőzött szellemű” embereknek nevezte, akik a magyar nemzet ellen folytatnak „aknamunkát” és azért nem mennek Izraelbe, mert ott dolgozniuk kellene. Retorikájában megjelent a Holocaust-tagadás is, amikor hazugságnak nevezte, hogy a nyilasok a Dunába lőtték volna a zsidókat – valójában az utóbbiak, a tömegmészárlás látszatát keltve tették ki a cipőjüket a Duna-partra. Három nappal a január 29-re tervezett NATO-ellenes tüntetés előtt, a Nemzetbiztonsági Hivatal feljelentése alapján a rendőrség házkutatást tartott a Forgách utcában. Az itt lefoglalt dokumentumok és a gyűlésen elhangzottak miatt „közösség elleni izgatás” címén eljárást indítottak Szabó Albert és társa ellen.

⁴⁶ Novák Attila: Antiszemizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 22. oldal

⁴⁷ Uo.

⁴⁸ Novák Attila: Antiszemizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 23. oldal

1994 márciusában ismét skienheadtámadás történt a kisföldalatti egyik állomása. A magát zsidónak vallott férfit combon szúrták egy késsel. A rendőrök az elkövetőt a MIÉP egyik rendezvényén fogták el. 1994.április 27-én létrehozta Szabó Albert, Györkös István és Ekrem Kemál Györggyel az Újkori Hungarista Mozgalmat. Szabó Albertet letartóztatták, majd három és fél hónapot töltött előzetes letartóztatásban. A felosztatott VNP helyett létrehozták a Magyar Népjóléti Szövetséget. Szabó Albert így vélekedett a zsidó vallásos irodalomról: „... *Csak az van benne, miként lehet munka nélkül a mi zsírunkból élni. Nem mennének el tőlünk, mert Izraelben kapálni kéne a kibbucban, attól meg kerges lenne a tenyerük. Azt meg nem szeretik. Talán Afrikába lennének valók. Húzzanak oda a niggerekhez. Azokkal vannak egy színvonalon. Azok is utálnak dolgozni, de zabálnak egész nap*”⁴⁹

Már azon a héten beidézték az ORFK (Országos Rendőr Főkapitányság) Gyorskocsi-utcai épületébe az ülésen részt vett újságírókat s házkutatást tartottak a párt Forgách-utcai helységében. Szabó Albert és egy társa ellen közösség elleni izgatás vádjával eljárás indult. A Kormány nyilatkozatban adta tudtul, hogy elfogadhatatlannak tartja a VNP tevékenységét.

A Fővárosi Főügyészség Szabó Albertet és Györkös Istvánt önkényuralmi jelképek használatával és közösség elleni izgatás büntetével vádolták meg. A Fővárosi Bíróság elégtelennek találta a vádiratot és pótnyomozást rendelt el, de a Legfelsőbb Bíróság ezt a végzést hatályon kívül helyezte. A problémát legfőképpen az jelentette, hogy az Alkotmánybíróság kiállt a véleménynyilvánítás szabadsága mellett.

Szabó Albert 1995. október 22-én olvasta fel a Népjóléti Szövetség pontjait. Másnap a Corvin-közből volt gyűlésük, ahol „*kaftános országrablók* -ról beszéltek, akik „*nem részei az úri árja fajnak*”⁵⁰

Szabó Albert és Györkös István pere 1995 novemberében kezdődött meg a Fővárosi Bíróságon. A vád továbbra is az előzőekben leírt volt. 1996-ban a Fővárosi Bíróság végül felmentette Szabó Albertet, Györkös Istvánt és Bosnyák Ármint. Az ítélet során az 1992-es alkotmánybírósági határozatra hivatkoztak, amely során amellettt érveltek, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága még akkor is él, ha a vélemény meghökkenő és megbotránkoztató. A Szabó Albert-per felébresztette a jogalkotót, rájöttek arra, hogy szabályozás szükséges az ilyen típusú cselekményekkel kapcsolatban. Bővítés történt az egyesülésjoggal és a gyülekezésjoggal való visszaéléssel kapcsolatban.

Szabó Albert ennek ellenére tovább folytatta „harcát”. Demonstrációján ismét antiszemita felszólalásokat tett, továbbá későbbi demonstrációján követelte, hogy a parlament hozzon

⁴⁹ Novák Attila: Antiszemizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 23. oldal

⁵⁰ Novák Attila: Antiszemizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988-1998) 24. oldal

meg egy olyan törvényt, amely megtiltja a zsidók számára a magas állami tisztségek betöltését. Ismét vizsgálat indult, első fokon bűnösnek ítélték meg ezért egy évre szabadságvesztésre ítélték. Másodfokon a Legfelsőbb Bíróság felmentette. A skienheadek a zsidóságra, mint térfoglaló csoportként tekintettek, fizikálisan és szellemileg is el akarják foglalni a magyarság területét. Szerintük a zsidóknak van egy ún. „világ elleni összeesküvésük”, amely szerint a zsidók olyan érdekeket képviselnek, amelyek nagymértékben befolyásolják a világon végbe menő dolgok sorsát. A „zsidó lobbí” célja, hogy a világot kizsákmányolják és megvegyék. Szabó Albert 1999 nyarán elhagyta Magyarországot.

2.5.Zsidó emlékművek és temetők rongálása

1990-ben a zsidómentő Raoul Wallenberg szobrát gyalázták meg, három fekete horogkeresztet festettek rá. A rendőrség közösség elleni izgatás ügyben indított eljárást. Az SZDSZ célzást tett miszerint az MDF tagjai között kell keresni a rongálót, de ezt az MDF elutasította.

Magyarországon nemcsak napjainkban fordul elő, hanem a XX. században is megtörtént a zsidó temetők gyalázása. Nem minden esetben beszélhetünk antiszemita indíttatásról, néha csak pusztán értékek keresése volt a mérvadó. Rongálás történt például Tokajban, Tiszafüreden, Pannonhalmán, ezek kisebb méretűek és kisebb kárral járó rongálásról volt szó. A legnagyobb rongálás a Kozma utcai zsidó temetőben történt, de ezt sem Zoltai Gusztáv, sem a MAZSIHISZ és sem a rendőrség nem tartotta antiszemita tevékenységnek.

A zsinagógákat is gyakran érték támadások, mint például Újpesten, ahol a zsinagógát, a szertetőthont és a mártírok emlékművét körbevevő kerítésre rajzoltak horogkereszteket. A nagykőrösi zsinagógát is hasonló támadások érték. 1996 májusában a battonyai második világháborús emlékmű két márványoszlopát borították fel. 1996-ban a gyöngyösi zsidó temetőt meggyalázták, horogkereszteket rajzoltak pár sírra és több értékes sírkövet ledöntöttek.

Napjaink Magyarországon az antiszemitizmus csökkenő tendenciát mutat, derült ki egy Medián által végzett közvélemény kutatásból. A zsidóellenesség folyamatosan csökken. *„Az antiszemita nézeteket korábban valló csoportok ma már nem gondolják azt, olyan harcosan, olyan nagy elánnal, hogy feladatuk lenne, tehát azt gondolják, hogy van helyettük valaki más, aki ezt elvégzi”*⁵¹ – mondta Bodnár Dániel, a Tett és Védelem Alapítvány elnöke. A görög igazságügyi-miniszter, Konstantinos Karagounis is úgy gondolja, hogy Magyarország jó úton halad. Interjújában elmondta: *„Úgy gondolom, hogy Magyarországon nagyon jó a helyzet és fejlődés ment végbe ezen a téren. Ez köszönhető a törvényeknek is, amelyeket elfogadtak, il-*

⁵¹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/27/hir-tv-egy-felmeres-szerint-csokkent-az-antiszemitizmus-magyarorszagon-video/> letöltés ideje: 2014.09.24.

*letve annak, hogy információval látják el a társadalmat. Ezért szeretnék gratulálni a magyar
kormánynak*”⁵²

⁵² <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/27/hir-tv-egy-felmeres-szerint-csokkent-az-antiszemizmus-magyarorszagon-video/>

3.Megosztottság a zsidóságon belül

3.1. Zsidó asszimiláció

A magyar politikai elit hosszú időn keresztül elvárta a zsidóság asszimilációját a feszültség leküzdése érdekében. Mind a politikai hatalom és mind a zsidóság reménykedett abban, hogy a gettó falainak leomlása után, a zsidóságra, mint teljes értékű állampolgárookra tekintenek. Reménykedtek, hogy a határok megszűnnek, amelyek a zsidóság és a társadalom közti határok, az elszigeteltség és a társadalmi feszültség csökken.

Milton Gordon amerikai szociológus által kialakított elmélet a szociológiáról nagymértékben azonosul a zsidó asszimiláció által bejárt úttal. Gordon elmélete alapján az asszimilációnak hét fokozata van.

Az első fokozatát kulturális asszimilációnak vagy akkulturációnak nevezzük. Ebben a fokozatban a kisebbség elsajátítja a többség nyelvét, kultúráját átveszi. Az asszimiláció ebben a fokozatban meg is állhat, és kialakulhat a szabályos együttélés, egymás elfogadása.

Az asszimilációs folyamat továbbhaladása esetén eléri a második fokozatot, amely a strukturális asszimiláció. Ebben az esetben a kisebbség és a többség tagjai között általánossá válnak az interakciók. Házasságok kötődnek, kialakul az egy néphez való tartozás tudata, megszűnik a diszkrimináció.

Azonban egy bizonyos szint után megszűnik a zsidó asszimiláció és a Gordon féle elmélet közötti párhuzam. A beolvadási folyamat nem jut el a harmadik, negyedik fázisig. Ennek oka talán az, hogy a zsidók nem tekintik magukat etnikai kisebbségnek, mégis külön „világot” képviselnek. Ennek oka a régi asszimilációs paradigma. Ha a nem zsidók külső csoportként tekintenek az asszimilált zsidókra, akkor antiszemiták.

1992 végén és 1993 elején vizsgálatokat végeztek az antiszemitizmusról magyar egyetemi és főiskolai hallgatók között. A vizsgálat során főként a sztereotípiákra szerették volna a hangsúlyt helyezni.

A vizsgálat eredményei alapján, a megkérdezettek 75% szerint vannak olyan tulajdonságok, amelyek kifejezetten csak a zsidókra jellemzőek. A kérdésre válaszoló interjúalanyok 68%-a szerint mind a zsidóknak, mind a magyaroknak vannak jellegzetes tulajdonságaik.,12% szerint csak a zsidóknak,4% szerint pedig csak a magyaroknak vannak sajátos tulajdonságaik,17% szerint pedig sem a zsidóknak,sem a magyaroknak nincsen jellegzetessége.

A tulajdonságok összegzése alapján a zsidók a magyaroktól sokkal precízebben, műveltebbek, szorgalmasabbak, ravaszabbak és kötelezettségtudóbbak.

A felmérés különlegessége az, hogy a tulajdonságok pozitív és negatív jelentéstartalma nem az antiszemitizmus alapján történik. A nyolc tulajdonság közül csak egyhez tapad negatívabb jelentéstartalom, ez pedig a ravasz. A tipikus antiszemita jellemzésnek nincsen jelentősége.(kapzsi, bosszúálló, anyagiás)

H.C.J Duiker és N.H. Frijda azonban felhívja a figyelmet arra, hogy e nyolc sztereotípiát nem külön, hanem együttesen kell jellemezni, hiszen csak így tudunk következtetni azok pozitív vagy negatív voltára. Az első hét tulajdonság rendkívül pozitív, azonban a ravasz már negatív jelentéstartalmat hordoz magában.

A válaszadók közül, aki nem antiszemita, az pozitív vagy semleges jelzőkkel illette a zsidóságot.

A magyar egyetemi hallgatók nagy része is sztereotípiákban gondolkodik a zsidóságról. Ennek oka, hogy az antiszemitizmus többet jelent, mint a xenofob attitűdök érvényre juttatása egy adott társadalmi csoporttal szemben. Ha valaki antiszemita vall, annak nagyon sok más kérdésben is eltér a világszemlélete. A pozitív sztereotípiák állásfoglalása olyan védekezési reakciót jelenthet, amely során a konfliktusban állást foglal az illető, hogy kifejezze a zsidósághoz való viszonyát.

3.2.Zoltai Gusztáv és Schwezoff Dávid

Zoltai Gusztáv a Magyar Zsidó Hitközségek Szövetsége ügyvezető igazgatója ⁵³ majd 1987-ben a Budapesti Zsidó Hitközség kulturális igazgatója volt.1991-ben a MAZSIHISZ ügyvezető igazgatója volt, meghatározó szerepet kapott a magyar zsidóság történetében. Amikor Zoltai a Mazsihisz élére került, egy viszonylag alacsony költségvetésből gazdálkodó szervezet vezetését vállalta el. Az Országos Rabbiképző 8 fővel működött és az Anne Frank Gimnáziumban is csak tizenvalahány tanuló volt. Mindkét intézmény infrastruktúrája nagyon alacsony szintű volt.

2005-ben bizonyos mértékű változás állt be a Mazsihisz történetében. Az új rendszer egy új vezetési stílust is igényelt. A Mazsihisz hárommilliárd forinttal bírt. Államilag akkreditált egyetemnek,400 ágyas, jól felszerelt kórház és 12 osztályos iskola működött.

Olti Ferenc korábbi alelnök véleménye alapján Mazsihisz gazdálkodásának beszámolási rendszere csak a pénzforgalmat, vagyis a bevételeket és a kiadásokat tartalmazza, de nem szól a

⁵³ 1935.július 28-án született Újpesten, szüleit megölték a második világháborúban.1956-ban teljesített a kecskeméti repülőtéren teljesített katonai szolgálatot, majd munkásor lett a Kőbányai Textilgyárban, belépett az MSZMP-be. Ezután a Magyar Hirdető osztályvezetője,1968 és 1976 között Komlós János művészeti titkáráként tevékenykedett, majd a Pesti Vigadó művészeti vezetője lett.

hitközség vagyonáról, a tartalékokról, illetve ezek értékgyarapodásáról és –csökkenéséről. Úgy gondolja, hogy nem működik a pénzügyek demokratikus kontrollja, a pénzügyi ellenőrzés a számvizsgáló bizottság kizárólagos jogosítványa, ám ennek tagjai közül sokan anyagilag függenek attól az ügyvezetőtől, akit vizsgálniuk kell. Az intézmények működési kiadásain túl, minden egy tételben van felsorolva, mint például az igazgatási költségek, az iskolák tandíjai, más zsidó szervezetek támogatása, továbbá az utazások és az imakönyvvásárlás. A költségvetést a közgyűlés fogadja el, de valójában az ügyvezető igazgató dönt a pénz sorsáról.

A 90-es évek közepén Ledniczky András, a Szegedi Hitközség elnöke is szeretne volna elérni a Mazsihisz gazdálkodó intézményeinek átvilágítását, őt követte Feldmájer Péter, a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület elnöke is (a Mazsihisz exelnöke) néhány éve túlhaladottnak nevezte a hitközség gazdálkodásának a struktúráját, és az intézmények pénzügyi függetlenségét is firtatta. De 2003-ban is egyértelműen Zoltai Gusztáv mellett tette le a voksát; Heisler távozása óta ismét ő lett a Mazsihisz elnöke. Az 1999-ben hivatalba lépett Tordai Péter, a Mazsihisz új elnöke, is fontosnak tartotta a költségvetés felülvizsgálatát és döntési módosításokat tett szükségessé. Regnálása után Tordai továbbra is hangsúlyozta, hogy a tervezetet rugalmasan kezelik. A zárszámadás szakmaiságát Fehérvári András közgazdász, közgyűlési delegált is megkérdőjelezte arra hivatkozva, hogy abban több tízmilliós tételek szerepelnek az „egyéb kiadások” között. Sessler György is elismerte az elszámolás hiányosságait, és felvetette egy külső számvizsgálat szükségességét.

A folyamatosan visszatérő kritikák egyre inkább fokozták Zoltai Gusztáv leváltásának gondolatát. 1996-ban Raj Tamás ellenjelöltet állított Zoltai ellen, azonban sikertelenül.

Olti Ferenc szerint a magyarországi zsidóság 95 százalékát kitevő nem hitközségi tagok lennének képesek eltartani, sőt fejleszteni a zsidó szellemi és fizikai infrastruktúrát.ⁱ

1999-ben a Mazsike Szombat című folyóirat alapján a – a hitközség tagjait a szellemi leépülés és a többszörös kontraszelektáltság jellemzi. Politikailag passzívak, intellektuális képességük elenyésző, a vagyon és intézményrendszere a múlt században eltűnt, továbbá állami támogatásokból tartják fent magukat, amelyek elköltése felett az ellenőrzés elenyésző.

Olti Ferenc szerint a gazdasági kérdés csak másodlagos jellegű. Az összmagyar zsidóság oktatási minimum programját tartalmazó stratégia nem valósult meg hiába fogadta el a közgyűlés. Ez a program kiterjedt volna a felnőttoktatásra, a holokausztoktatásra, a zsidó iskolák fejlesztésére, a szakmai együttműködésre, továbbá az identitás területére.

2002-ben Olti Ferenc kritizálta Zoltai Gusztávot. Véleménye szerint az állami milliárdokat nem csak a Mazsihisz kapja, hanem „vegyük számba, mekkora és hogyan rétegezett a magyar zsi-

*dóság, rétegenként mit szeretnénk elérni tíz-tizenöt éven belül, ehhez képest fogalmazzuk meg a mai és a holnapi feladatokat konzekvensen és ehhez pénzt is rendeljünk”.*⁵⁴

Olti Ferenc céljai között szerepelt az egységes rabbi kar helyett egy autonóm rabbi kar kialakítása, megvalósítása sikertelen volt.

2003. április 6-án a Mazsihisz és a Budapesti Zsidó Hitközség új vezetőséget és előljáróságot választott. Tordai Péter utódja Heisler András lett, Zoltai Gusztáv pedig ügyvezetőként a negyedik ciklusát kezdte meg a hitközségi gazdálkodás irányítójaként. A tisztújító közgyűlés előtt Olti Ferenc távozásra szólította fel Zoltai Gusztávot, aki hirtelen felindulásból le is mondott. Végül visszazavarták és kijelentette, hogy indul a tisztségért.

Olti a gazdálkodás átláthatatlanságát, az egyszemélyes vezetési gyakorlatot és a jövőkép teljes hiányát hangsúlyozó kritikák, mint korábban többször is következmények nélkül maradtak, úgy döntött, kivonul a zsidó közéletből. Heisler elnöksége jelentős változásokat hozott. Az elnöksége alatt elfogadott alapszabály évtizedek óta először vett tudomást azokról a zsidó szervezetekről, amelyek nem tagjai a Mazsihisznek, függetlenül attól, hogy vallásosak-e vagy sem. Ezek a szervezetek az óta – kétoldalú megállapodás alapján - önkéntes alapon részt vehetnek és fel is szólalhatnak a Mazsihisz közgyűlésén, ami nagyban segítheti érdekérvényesítő képességüket. Azonban az alapszabály-módosítás ellenére a szemléletváltás elmaradt a Mazsihiszben.

Az alapszabály módosításával csökkent az ügyvezető igazgató mozgástere, ennek eredményeképpen egyre nagyobb lett a súrlódás Heisler és Zoltai között. Heisler felkérte Zoltait arra, hogy fontolja meg nyugdíjba vonulását. Az ügyvezető igazgató válaszul rendkívüli közgyűlést hívott össze és megerősítette tisztségét. Erre a lépésre Heisler lemondott.

Döntését azzal indokolta, hogy az apparátus elszabotálta a hitközség új stratégiájának végrehajtását, a szervezet gazdálkodása nem vált kellően transzparenssé, és személyes viszonya is megromlott az ügyvezető igazgatóval.

Valóban, a két vezető közötti konfliktus fő okát az okozta, hogy a Mazsihisz gazdálkodása sokak, így az elnök szemében is teljesen áttekinthetetlen volt, másrészt Heisler a szervezet szerepfelfogásán is változtatott volna, mivel annak működése szinte kizárólag intézményeik fenntartására összpontosult. Közben alig foglalkozott a magyarországi zsidó közösség fejlesztésével, olyan zsidó szervezetekkel, amely ugyan nem tagjai a Mazsihisznek, de az egyetlen komoly segítséget annak támogatásától remélheti. Ezért intézményes csatornákat kellene kiépíteni a nem hitközségi zsidó szervezetek irányába.

⁵⁴ Gadó János: „Az állam ne egy ponton tartsa a kapcsolatot a zsidósággal” Szombat 2005. 11. sz.
<http://szombat.portalinternet.hu/2005/0511azallamne.htm>

Heisler lemondása után, 2005-ben soron kívüli tisztújítás zajlott le a Mazsihiszben. Ekkor mondta Olti Ferenc, hogy szerinte azzal, hogy csak a Mazsihisszel tárgyal, „*a mai magyar állam e tekintetben akaratlanul is Eichmann és Rákosi utódja. Eichmann volt az első – a mindenképpen jószándékú Eötvös sikertelen próbálkozása óta –, aki a zsidókra, a Zsidó Tanács formájában, ráerőltette az egy pontos képviselőt. Ezt a hagyományt vitte tovább Rákosi, aki a felszabadulást követő különválás után a neológ status quo és ortodox irányzatokat erővel összekényszerítette. És ez ma is így él tovább, holott történt egy rendszerváltás. Liberális demokráciában élünk, miközben a zsidósággal kapcsolatos állami viselkedés semmit sem változott. Úgy tekintenek bennünket, mint a katolikus egyházat, ami történelmileg teljesen hierarchikus szervezet – ám a diaszpóra zsidósága nem ilyen.*”⁵⁵

Egy ideig az Európai Zsidó Kongresszus végrehajtó bizottságának is tagja volt. 1992-ben Landesmann György mellett ő volt a másik fő alanya a „*bőgatya és fütyülős Barack*” jelzővel elhíresült interjúnak. Az interjú során Landesmann gúnyos megjegyzést tett a magyarság és a zsidóság kulturális összefonódottságára. Zoltai az interjú egyes részleteiből azonban elhárította magát. 1999-ben Budapest VII. kerületének díszpolgára lett, majd megkapta a Magyar Köztársaság Érdemrendje középkeresztje címet. 2009-ben Budapest díszpolgára lett. Sokszor érték kritikát, miszerint a MAZSIHISZ irányítása alatt rendkívül egysíkú. Zoltai a sok támadás miatt lemondott.

2014-ben Lázár János személyes főtanácsadójává nevezte ki, ezt azonban sokan elleneztek. A felháborodás oka Zoltai pártállammal való kapcsolata. A jobboldali politikusok úgy gondolták, hogy ezzel a kinevezéssel megkérdőjelezte a Kormány az elveit. 2014. július 1-én a BZSH új ügyvezető igazgatója Schwezoff Dávid lett. Maga az ügyvezető igazgató megválasztása is vitával járt, de az új igazgató személye sem maradt szó nélkül. Schwezoff Dávid megválasztása előtt a képviselő-testület tagjai (Heisler András Mazsihisz, Tordai Péter BZSH elnöke) a lemondott Tordai Gusztáv mandátum idejére (8 hónapra) akartak új ügyvezető igazgatót választani, azonban a közgyűlés nagyobb része a négyéves ciklus mellett döntött. A tisztségért négy embert neveztek: Ács Tamást, Dr. Grósz Andort, Dr. Kunos Pétert, Schwezoff Dávidot és Horváth Józsefet. Ács Tamás még a szavazás előtt visszalépett. A szavazás során, az első körön a maradék három jelölt közül egyik sem érte el az 50%-ot, ezért második kört kellett meghirdetni. Ezen a fordulón a két legtöbb delegátussal rendelkező Dohány utcai és Bethlen téri körzet indulhatott. Végül Kunos Péter 24, Schwezoff Dávid pedig 27 szavazatot kapott és így lett ő a BZSH új ügyvezető igazgatója.

⁵⁵ Uo.

Mint minden újdonsült vezető, így Schwezoff Dávidot is érték rágalmazások, amelyeknek talán alapja is van. Az új ügyvezető igazgatóról kompromittáló képek és információk kerültek elő. A fiatalember múltjáról kiderült, hogy transzvesztita bárokban énekelt, művésznéven Carole Hore Mohn. Továbbá 20 éves korában Csereklye Viktor néven színészkedett. Saját maga által írt önéletrajzi leírásában utalást tesz előéletére, de ezekből nem derül ki a transzvesztita, színészi múltja, továbbá az sem, hogy 2004-ben aktívan fórumozott a Tudoszido.hu oldalon. „20 évesen olyan környezethez és légkörhöz kezdtem igazodni, amely 8 éven át meghatározta mindennapjaimat. Habár szellemiségében és lelkileg nem azonosultam teljesen a számomra nem ideális életszemlélettel, mégis több éven át kerestem a boldogulás lehetőségét egy olyan világban, amely nem azonos az én értékrendemmel. 8 év elteltével tudtam szembenézni ezzel a lelki feszültséggel, és – noha véleményem szerint az életben minden helyzet tanítja az embert – korábbi életvezetési döntéseim hibáinak súlyával.”⁵⁶

Ez az előélet egy teljesen egyszerű zsidó esetén nem túl nagy probléma, hiszen Schwezoff Dávidot is vallási megtérőként datálja az ortodox rabbináthus állásfoglalás. Oberlander Báruch ortodox rabbi szerint a zsidó vallás legfontosabb eleme a tsuvá (megtérés) és a megtért embereknek segíteni kell meg találni a helyes utat. Úgy gondolom, hogy a probléma tárgya az, hogy egy ilyen múltú Úr került az BZSH élére. Előfordulhat, hogy ez egy lejárató hadjárat a BZSH új ügyvezető igazgatója ellen. Szakmai karrierjét, iskolázottságát tekintve kiválóan alkalmas az ügyvezetői posztra, mivel közgazdasági ismereteit a Károly Róbert Főiskolán, a Nyugat-Magyarországi Egyetemen, a Corvinus Egyetemen, és az angliai Manchester Business School MBA hallgatójaként szerezte. Sok zsidó azonban mégsem ért egyet az új igazgató személyével. 2014.07.09-én Heisler András a Mazsihisz-elnöke Tordai Péterhez levelet intézett, melyben sürgette az újdonsült ügyvezető-igazgató leváltását. Heisler kérésében arra az erkölcsi tényre hivatkozott, hogy egy milliárdokkal gazdálkodó ügyvezető igazgató szerepét, ilyen előéletű férfi nem töltheti be. Más források szerint Heisler szerint az igazgató ezekkel az előéleti tényekkel könnyen zsarolható. Schwezoff Dávid ügye politikai port is kavart, hiszen választói előéletéről semmit sem tudtak. Heisler András a mandinernek adott interjúja alapján hatalmi harc folyik. Heisler úgy gondolja, hogy Schwezoff nyugodtan járhat zsinagógába, vegyen részt a rendezvényeken, de ne vállaljon közéleti tisztséget.

2014.július 16-án az BZSH előjárói ülése nem szavazott Schwezoff Dávid sorsáról, így helyén marad. Tordai Péter szerint Schwezoff előéletének egyik jelentősebb momentuma sem kizáró ok az ügyvezető igazgatói poszt betöltésére, mivel ezek ellenére is teljes értékű zsidó-

⁵⁶ <http://www.tudoszido.com/post/91145318513>

nak tekintik. A dolgozatom írása során rengeteg fordulat állt be. A Mazsihisz szeptemberben kérte a BZSH-t, hogy hívják vissza Schwezoffot a tisztségéből. Tordai körlevélben tudatta a hitközség tagjaival, hogy fegyelmi eljárást indított Schwezoff Dávid ellen és kezdeményezte azonnali visszahívását. Az elnök és az ügyvezető igazgató viszonya eddig sem volt felhőtlen. Tordai a levélben visszautasította Schwezoff korábbi kijelentéseit, amelyekben az ügyvezető hazugnak és mutyistának nevezte. A Mazsihisz a következő módon vélekedett: *„erkölcsileg elfogadhatatlan, hogy legnagyobb taghitközségének, a BZSH-nak ügyvezető igazgatója olyan bizonytalan és zavaros előélettel, illetve bizonytalan háttérrel rendelkezik, mely rendkívüli kockázatokat hordoz”*. Az indítványt azzal indokolták, *„hogy a magyarországi zsidóság presztízsét a közéletben vissza lehessen szerezni”*.⁵⁷

⁵⁷ http://index.hu/belfold/2014/10/14/schwezoﬀ_david_bzsh_lemondas/

4. Magyar Holokauszt Emlékév

4.1. Emlékezetpolitika

A rendszerváltás óta egyre sűrűbben hallani azokat a kifejezéseket, hogy „emlékezetpolitika”, „nemzettudatosítás”. A kormány ezekkel a kérdésekkel foglalkozó szervezeteket alapított, mint az "Igazság" (Veritas) nevű kutatóintézet, a nemzettudatot és a nemzeti összetartozást hivatott erősíteni. Hasonló célkitűzéssel – és kevésbé a nyilvánosság előtt – működik a "Nemzetstratégiai Kutatóintézet", a "Nemzeti Örökség Intézete", a "Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum", vagy a "Nemzeti Emlékezet Bizottsága”.

A nemzet történeti emlékezete, maga a teljes emlékezetkultúra rendkívül fontos tényező egy ország és az ország polgárai számára. Mint Babits írta: *"múlt nélkül nincs jövő, s mennél gazdagabb a múltad, annál több fonálon kapaszkodhatsz a jövőbe."* A rendszerváltás előtt 1848/49 számított zsinórmértéknek, 1990 után már más történeti fordulópontok (Trianon, Horthy-korszak, Holokauszt, 1956) megítélése is viszonyítási pontnak számított. Több új, szimbolikus jelentőségű, a közösségi emlékezéshez szükséges helyszínt is létrehoztak. Ilyenek az ópusztaszeri emlékpark, a 301-es parcella, vagy – röviden – a Holokauszt Emlékközpont, hogy csak a legismertebbeket említsem.

Röviden úgy fogalmazhatunk, hogy a 20. századi történésekhez hisztérikus és ellentmondásos a magyarok viszonya. Ha a magyar társadalmat egy halmazként képzeljük el, azt láthatjuk, hogy egy részük érintett/érdekelt/érdeklődő a múlt megismerésére, a másik nem. És ez nem politikai megosztottságból fakad.

A rendszerváltás óta nem volt semmilyen nyilvános vita, diskurzus arról, hogy a második világháború idején kik és mit csináltak és hogyan, és ezeket a kutatásokat, véleményeket, értékeléseket összekössük olyan fogalmakkal – azaz ezek mentén is vizsgálódjunk –, mint „felelősség”, „parancs és teljesítése”, „hazugság”.

Ha az elmúlt időszak és témánk szempontjából a két legjellemzőbb emlékezetpolitikai dátumot kell kiemelni, akkor 1944-et és 1956-ot említem meg. A valós tények ismertek, még ha nem is mindenki fogadja el azokat. A konkrét eseményeken túllépve azt kijelenthetjük, hogy Kádár 1957. május 1-én a Hősök terén egyértelműen nyilvánosságra hozta azt az ajánlatát, ami napjainkig befolyásolja a közgondolkodást és hátráltatja a valós emlékezetpolitika kialakulását. A kádári alku azt jelentette hallgatólagosan, hogy 1956 fejében el kell felejtetni 1944-et. *„Egyik bűnt a másikért, egyik felejtést a másikért.”* Ekkor alapozódott meg az a közös

megegyezősége alapuló politikai tudás, amely szerint „a béke, a konszolidáció a traumatikus és végképp lezártan a történelmi mélybe lökött közelmúlt iránti némaságra és tapintatra fog épülni, tehát a folyamatos jelen időn kívül mást nem ismerő szocializmust teszi kizárólagos otthonává.”⁵⁸ Az emlékezetpolitika nem is alakulhatott ki, hiszen a nemzetről, polgárokról nem lehetett beszélni, csak internacionalista közegben élő elvtársakról. Amihez a frazeológián kívül az MSZMP szellemi holdudvara nem teremtett meg semmit, nem tudott mit kínálni a nemzeti frazeológia és polgári individualizmus helyett. „A hallgatások csereberéje volt a fausti üzlet, az amnéziaterápia lett az államszocializmus alapja, ez zárta a folyamatos jelen idő kizárólagosságába a társadalmat, amely húsz évvel Kádár halála és a róla elnevezett rendszer eltűnése után még mindig nem jutott hozzá a saját múltjához, amelyhez csak a gyászon, majd a katarzison vezethet az út.”⁵⁹ (Kiemelés tőlem – S. G.)

Magyarországon a rendszerváltás után a nyilvános történelmi emlékezet popularizálódott, sok elem mítosszá vált és nem egyszer alapot biztosít egyfajta neonáci romantikának. Az a tény, hogy nem sikerült konszenzusos történelem-képet kialakítani, a radikalizmus „malmára hajtotta a vizet”. A sérelmi politika áll szemben a morális jóvátétellel és 20. századi történéseink – gyakran az értékelés legitimitásával küszködve – nem a moralitást elsődlegesnek tartó közgondolkodás irányába hatottak és hatnak, hanem az előbbi preferálják.

Az emlékezetpolitikai tudás nem működtethető a tudás tereinek felhasználása nélkül. Tehát szükség van az egyes eseményeket a maguk konkrétságában őszinte folyamatként megjeleníteni emlékművekben, köztéri alkotásokban, múzeumokban, kiállításokban. És a tudományos műveken kívül szépirodalmi alkotásokban, filmekben, színművekben, hogy minél több emberhez jussanak el.

A németek és svédek az elhallgatás 20-30 éve után kezdtek szembenézni közelmúltjukkal, az osztrákok valamivel később. A németek felelősségvállaló emlékezete ismertebb, de például a 70-es évek végétől a svédek is elkezdtek szembenézni második világháborús nem-dicső múltjukkal. Azzal, hogy részt vettek az eutanázia programban vagy, hogy a háború végéig acélt adtak el Hitlernek. A németek, svédek, amerikai, osztrákok szakítottak a politikai megfontoláson alapuló elhallgatással, az üres frázis puffogtatással és a múlt század utolsó évtizedétől – gyakorlatilag a kelet-európai rendszerváltástól – vállalták a nyilvánosságot a (közel)múltért. Nemcsak tudósok és tanárok, politikusok és médiamunkások járultak hozzá, hogy a múltról elfogulatlan tudás álljon rendelkezésre, hanem a társadalom is akarta ezt, hogy a történelem nyilvános használata által kollektív, demokratikus tapasztalat rögzüljön. A múlttal történő

⁵⁸ György Péter: *Apám helyett*. Magvető, Bp. 2011. 66. p., 61. p.

⁵⁹ *id.* m. 68. p.

szembenezés bonyolult – egyesek számára fájdalmas – feladat, és a „*múlttal való küzdelem... konkrét részleteit tekintve azt látjuk, hogy az emlékezettörténet traumáinak nincs általános megoldása, egyetlen ponthoz köthető radikális fordulata*”.⁶⁰

4.2. Történelmi előzmények

Magyarországot 1944.március 19-én megszállta a német hadsereg és megérkezett a németek különleges bevetetési egysége is.⁶¹ Adolf Eichmann vezetése alá tartozott a SEK. Horthy Miklós kormányzó, néhány nappal a megszállás után német nyomásra új, a náci érdekeket kiszolgáló kormányt nevezett ki. A miniszterelnöki székben a németellenes Kállayt Sztójay Döme váltotta. A zsidóságnak helyzetet egyre rosszabbá vált, vagyonukat elkobozták, külföldre való utazásukat megtiltották, sárga csillaggal megkülönböztették őket. Adolf Eichmann SS tiszt ajánlása alapján a vidéki zsidósággal kezdték a „tisztogatást”.

1944. április 16-án kiadták az 1600/1944. ME sz. kormányrendeletet, amely előírta a zsidók vagyonának bejelentését és zár alá vételét. Megkezdődött a gettósítás, amely során a falvak és a kis községek zsidó lakosságát összegyűjtötték és deportálásukat megkezdték Kárpátalján. Ez volt a nap, amelyen egy olyan lavina indult meg, amelyet lehetetlen lett volna megállítani. Emberi életek, családok és egy ország lakosságának a sorsa vált rémálommá.

Hivatalos adatok szerint május 15. és június 7. között Kárpátaljáról, majd Északkelet-Magyarországról és Észak-Erdélyből (VIII–X. csendőrkerület) naponta átlagosan négy, összesen 92 szerelvény haladt át Kassán, az Auschwitzba vezető vasútvonal csomópontján Lengyelország felé. Egy-egy vonat 45 vagonból állt, mindegyikben átlagosan 70 embert préseltek össze poggyással együtt. A súlyosan beteg zsidók és hozzátartozóik az utolsó csoportokba kerültek. Az út a lengyelországi haláltáborokba – szörnyű higiéniai körülmények között, étlen-szomjan – több napig tartott. Jó néhányan nem bírták ki a megpróbáltatásokat, s még útközben meghaltak. A kiszállított zsidók mintegy harmadát minősítették munkaképesnek, a többieket megérkezésük után elgázosították, holttestüket a krematóriumokban elégették.⁶²

Most 2014-et írunk. 70 év telt el a szörnyűségek óta. Elég hosszú idő a változáshoz, de túl kevés ahhoz, hogy a történeteket elfelejtsük.

Magyarországon is fontosnak tartották a megemlékezést az áldozatokra. A Magyar Kormány 1005/2013. számú határozatával életre hívta a Magyar Holokauszt - 2014 Emlékbizottságot, mely a diplomácia, a történelmi egyházak, a civil szféra és a magyarországi zsidóság képviselői

⁶⁰ id. m. 33. p.

⁶¹ Sonder Einsatzkommando (SEK)

⁶² <http://Holokausztemlekevev2014.kormany.hu/a-magyarorszag-i-Holokauszt>

lőinek fórumaként készíti elő a 2014-es emlékévet. A folyamatot Lázár János, a miniszterelnökséget vezető miniszter irányítja.

Magyarország Kormánya felkéri a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség, a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség, a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület, a Munkaszolgálatosok Országos Egyesülete vezetőit, az „Az Élet Menete” Alapítvány kuratóriumának elnökét, a Magyar Tudományos Akadémia elnökét, a belügyminisztert, a közigazgatási és igazságügyi minisztert, a külügyminisztert, az emberi erőforrások miniszterét, és a honvédelmi minisztert, hogy vegyenek részt az Emlékbizottság munkájában. A társadalom szélesebb képviselőit biztosítandó, meghívást kapott a Bizottságba a Katolikus Püspöki Konferencia, a Magyarországi Evangélikus Egyház, a Magyarországi Református Egyház egy-egy képviselője. Az emlékév weboldalát meglátogatva a következő Radnóti idézet fogad: *„Oly korban éltem én e földön, mikor az ember úgy elaljasult, hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra, s míg balhitekben hitt s tajtékozott téveteg, befönték életét vad kényszerképzetek.”*⁶³

A Holokauszt emlékév alapvetésének a célja a közöny és a feledés megakadályozása, a mártírok előtt való fejhajtás. A magyar Holokauszt az egész magyarság tragédiája. A vészkorszak üzenete a következő: mindenki felelős mindenkiért függetlenül faji vagy vallási hovatartozásától. Nagyon fájó tény az, hogy hagytuk, hogy így alakuljon, és emberek ezrei haljanak meg ilyen szenvedések között. Véleményem szerint elengedhetetlen az emlékezés. Szép és minden szempontból korrekt a Magyar Kormánytól, hogy ők is így gondolták, azonban elég elszomorító, hogy az emlékév eseményei nem az emlékezésekkel, hanem az ezekhez köthető botrányokkal rázták fel a közvéleményt. A felvetődő problémák között volt a Veritas Intézet igazgatójának személye, a Sorsok Háza létrehozása, a Szabadság-téri emlékmű ügye és Kertész Imre kitüntetése.

4.3. Szakály Sándor és az „idegenrendészeti eljárás”

Szakály Sándor magyar történészt 2013 végén a Veritas Történetkutató Intézet főigazgatójává nevezték ki. Már ez a tény is nagy felháborodást keltett. 2014 januárjában megalakult a VERITAS Történetkutató Intézet, amely hivatalosan 25 alkalmazottal kezdte meg működését. Az intézet három kutatócsoportból áll, amely az 1867 és 1990 közötti időszak történetével foglalkozik. Az intézményt azért hozták létre, mert úgy gondolták, hogy voltak a történelemnek olyan részletei, amelyek eddig nem kerültek reflektorfénybe mégis fontos, hogy beszéljünk róla. Céljaik között szerepelt egy konferencia megszervezése Megszállástól megszállásig

⁶³ Radnóti Miklós: Erőltetett menet

címmel, amely bemutatja a német és az ezután következő szovjet megszállást. Hangsúlyozzák, hogy az intézet nem politikai megrendelésre dolgozik. Szakály úgy gondolja, a történelemtudomány fejlődő tudomány és a VERITAS egyik feladata a fejlesztés, amelynek része a tévhitek eloszlata.

A Veritas, illetve vezetője első színre lépése nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is megütközést keltett. Szakály ugyanis az 1941-es zsidó deportálást „idegenrendészeti intézkedésnek” nevezte. Véleménye szerint a történészek többsége nem jól ítéli meg a Kamenyec-Podolszkba történő zsidó elhurcolást. Úgy gondolja, ez szimplán CSAK egy idegenrendészeti eljárás volt, mivel az érintettek nem voltak magyar állampolgárok.

Mi is történt valójában?

1938-tól egymás után életbe léptek a zsidótörvények, amelyek egyet jelentettek a magyar antiszemitizmus térnyerésével. A revíziós sikerek következtében zsidók tömegei kerültek magyar fennhatóság alá, s a hazai zsidóság számát növelte az 1939 és 1940 közötti nagyszámú menekült Csehországból, Lengyelországból, Ausztriából, és Németországból. A szökött zsidóság nagy része hamis papírokkal folytatta életét, a többiek pedig internáló táborokba vagy megfigyelés alá kerültek a Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH) által. „Az 1939 márciusában elfoglalt Kárpátalján az új magyar hatóságokat a zsidókkal kapcsolatban számos tényező nyugtalanította: többen voltak, mint a magyarok, a közösség többségében az általuk különösen megvetett hagyománytisztelő, vallásos ortodox zsidókból állt, sok volt köztük a külföldi menekült.”⁶⁴ Kozma Miklós, Kárpátalja kormányzói biztosa már 1940 őszén foglalkozott a zsidók kitelepítésének gondolatával, miközben 1940-1941 telén a magyar polgári és katonai hatóságok néhány helyen zsidó családokat hajtottak át a szovjet és a román határon.

Kozma, valamint a katonai és civil adminisztráció számára a kitelepítésre akkor nyílt lehetőség a kitelepítésre, amikor a náci Németország megtámadta a Szovjetuniót. A vezetők úgy gondolták, hogy minden további nélkül el tudják távolítani a zsidókat. Júliusban megkezdtek a „hontalan” – nem magyar állampolgárságú – és a „rendezetlen állampolgárságú” zsidók kitelepítését. Az indoklás szerint a kitelepítettek továbbra is magyar fennhatóság alatt maradtak volna – Galíciában magyar haderő állomásozott – és megígérték nekik, hogy új lakóhelyükön megkapják a visszavonuló Vörös Hadsereggel távozott zsidók ingatlanjait. Ezért a kitelepítettek fejenként 30 pengőt, háromnapos ételt és csekély poggyászt vihetek magukkal.

⁶⁴ Deportáltakat Gondozó Országos Bizottság (DEGOB), Az első tömegmészárlás: Kamenyec-Podolszkij <http://www.degob.hu/index.php?showarticle=19>

Miután Magyarország és a Szovjetunió között 1941 júniusában hadiállapot következett be, rögtön megkezdődött a zsidók összegyűjtése. Ugyanakkor a hatóságok Kárpátalján kívül Észak-Erdélyben, Budapesten, Pest megyében, valamint a Balatonnál is razziáztak és magyar állampolgárokat is elvittek. A körösmezei gyűjtőtáborba szállított embereket marhavagonokban és teherautókon szállították Galíciába illetve Ukrajnába, az első transzportot július 14-én. A deportáltak jelentős részét Kamenyec-Podolszkba hurcolták. A kitelepítettek száma körülbelül 18.000 fő volt.⁶⁵ A helyzet azonban gyorsan romlott, a barakkok száma csökkent. A német kormány kérte a magyar kormányt, hogy állítsa le a deportálást. A magyar kormány eleget is tett a kérésnek. Egy augusztus 18-19-én Kamenyec-Podolszkijon átutazó magyar katonai egység megörökítette a kitelepítettek kétségbeejtő helyzetét: *"Igen sok a zsidó, különösen a nők, lerongyolódva, de ékszerekkel és pirosra festett ajakkal magyarul kérnek kenyeret, s minden pénzt hajlandóak megadni érte. Egyesek az arcukról lerívó kétségbeeséssel számlálják lépteiket, mások a fáradtságtól és éhségtől összeesve vonaglanak az úton, mások kisebesedett lábukat kötözik ruhájukról letépett rongydarabokkal...A város zsidó negyede tele van internált zsidókkal, közöttük igen sok a budapesti: kimondhatatlan és leírhatatlan piszokban élnek, hiányos öltözetben járnak-kelnek, utcák bűzösek, egyes házakban temetetlen hullák hevernek. A Dnyeszter vize fertőzött, a parton itt is, ott is kivetett emberi hullák."*⁶⁶

A náci előkészítették a zsidók meggyilkolását. Mindeközben a magyar zsidóság tömegesen érkezett és a náci hatóság nem tudta mit kezdjenek velük. A magyarok nem voltak hajlandóak visszaengedni a zsidókat, ezért Friedrich Jeckeln SS-Obergruppenführer, körzeti főparancsnok a hónap végére megígérte likvidálásukat, amit be is tartott és augusztus 27-en megkezdődött a náci vérengzés. A Magyarországról kitelepített zsidók többségét nagy valószínűséggel augusztus 27-28-án gyilkolták le. Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter a több oldalról megnyilvánuló tiltakozások és befolyásos személyek közbenjárására augusztus 15-én leállította a deportálásokat.

Mermelstein Gábor elmondásai alapján: *"Több száz embert láttunk ott vetkőzni. Egy juharfasor mellett haladtunk - gyakorlatilag a meztelen holttestek tömege felett...hirtelen megpillantottunk egy négyzet alakú gödröt, amelynek mind a négy oldalán emberek álltak. Ártatlan emberek százait géppuskázták halomra. Sosem felejttem el, amit láttam és éreztem: a rémült ar-*

⁶⁵ Majsai Tamás: Az 1941-es Körösmező-Kamenyec-Podolszkij deportálás köztéri emlékművéért. Élet és Irodalom, 2012.szeptember 7.

⁶⁶ DEGOB uo.

cokat, az ellenállás nélkül saját sírjukba vonuló férfiakat, asszonyokat, gyerekeket. Egyszerre volt bennem rémület, felháborodás és mérhetetlen fájdalom.”⁶⁷

A három napos mészárlás során 23.6000 embert öltek meg, köztük 10-15 ezer (más források szerint 16-18 ezer) Magyarországról deportált zsidót.

A tények ismeretében nem tekinthetjük idegenrendészeti intézkedésnek az emberek Kamenyec-Podolszkban történő megölését.

Szakály nyilatkozata nagy felháborodást keltett mind a közéletben, mind a politikában. A Demokratikus Koalíció (DK) azt követelte a kormánytól, hogy vonja vissza Szakály Sándor igazgatói kinevezését az intézet főigazgatói posztjáról a kijelentése miatt és kérjen bocsánatot a zsidóságtól. Azt írták: Szakály Sándor azzal a nyilatkozatával, amely szerint a zsidók 1941-es deportálása Kamenyec-Podolszkba *“csupán idegenrendészeti eljárás volt, megengedhetetlenül meghamisította a történelmet, meggyalázta a Holokaust áldozatainak emlékét, továbbá alapos a gyanú, hogy egy emberiség elleni cselekmény tényét jelentéktelen színben tüntetve fel”* büntettet követett el.⁶⁸ A MAZSIHISZ is távozásra szólította fel Szakályt, hiszen történelmhamisítónak tartja. Közleményükben azt írták, hogy: *“A Mazsihisz vezetése felszólítja a politikai közélet szereplőit, hogy a magyar Holokaust 70. évfordulója ne legyen a választási kampányok része és minden érintett hagyjon fel a múltunk átírására vonatkozó törekvéseivel. Amennyiben Magyarország kormánya komolyan gondolja a Holokausszal történő szembenézést, akkor azonnal meg kell állítania a 2014. évi megemlékezés sorozat hitelességét romba döntő, kegyeletsértő folyamatokat”*⁶⁹

Szakály Sándor az ATV Szabad szemmel című műsorában az őt érő vádakra reagálva közölte, ő arról beszélt, hogy az 1930-as években Európa számos országában, így Magyarországon is, hontalan vagy állampolgárságuktól megfosztott zsidók éltek. Magyarországon 1941-ben körülbelül 15-35 ezer Szlovákiából, Lengyelországból, Németországból és Ausztriából menekült zsidó volt, akiknek az állampolgársága bizonytalan volt.⁷⁰ Nyilatkozata során azt mondta, hogy akit ezzel a megállapításával megsértett, azt megköveti. Úgy gondolta, ezeknek a „kitoloncolt” embereknek sajnálatos módon halál lett a sorsuk, amelyért a magyarok is felelősséggel tartoznak. Szerinte nem kell lemondania a főigazgatói posztról, továbbá elmondta, hogy nem fog részt venni a Holokaust megemlékezésen. Az interjú végén azt nyilatkozta: *“büntudatom nincs, mert nem követtem el bűnt az én felfogásom szerint. Lehet, hogy tévedtem”*.⁷¹

⁶⁷ DEGOB uo.

⁶⁸ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/17/mti-dk-vonja-vissza-a-kormany-szakaly-sandor-kinevezeset/>

⁶⁹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/19/mti-szakaly-sandor-lemondasat-koveteli-a-mazsihisz/>

⁷⁰ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/19/mti-szakaly-sandor-megkoveti-azokat-akiket-megsertett/>

⁷¹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/19/mti-szakaly-sandor-megkoveti-azokat-akiket-megsertett/>

Oláh Lajos országgyűlési képviselő feljelentette Szakály Sándort Holokauszttagadás miatt. Kamenyec-Podolszokban az SS tagjai a kitoloncolt zsidókat legyilkolták, ez tehát egyértelműen olyan népirtásnak minősül, amelyet nemzetiszocialista rendszer követett el – mondta a képviselő. A zsidó szervezetek is közleményt adtak ki, amelyben kijelentették: teljes mértékben elítélik Szakály Sándor megnyilvánulását és kéri a Magyar Kormányt, hogy utasítson vissza minden ilyesfajta megnyilvánulást, továbbá gondoskodjon a Kamenyec-Podolszokban halálukat lelt személyek méltó megemlékezéséről. Szakály lemondását más zsidó szervezetek is követelték, többek között a Bálint Ház, a Bét Orim Közösség, a Dor Chadash Egyesület, a Gólem Színház, a Haver Alapítvány, az Izraeli Kulturális Intézet, a Limmud Magyarország Alapítvány, a Marom Budapest, a Magyar Cionista Szövetség, a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület és a Szim Salom Progresszív Zsidó Hitközség is. Vitéz dr. Szakály Sándor legutóbbi történelmietlen és erkölcsileg is minősíthetetlen nyilatkozata után a Magyarországi Cionista Szövetség Vezetősége az alábbi határozatot hozta: „Amennyiben a Magyar Kormány nem teszi lehetővé a tanácsadó testület közreműködését, nem áll el a Szabadság térre tervezett emlékmű felállításától, valamint nem távolítja el vitéz dr. Szakály Sándort a Veritas Intézet éléről és a Közzolgálati Egyetem oktatói karából, a Szövetség megszünteti képviselőtét a Zsidó Kerekasztal összejövetelén és a Holokauszt 70. Bizottság ülésein, valamint a Holokauszt emlékére létesített „Civil Alap – 2014” pályázati programon elnyert összeget nem kívánja felhasználni.”⁷² – írta dr. Kardi Judit a Magyar Cionista Szövetség elnöke.

A nyilatkozat miatt Orbán Viktor miniszterelnök kérdést kapott Oláh Lajostól, a DK képviselőjétől, hogy mi a véleménye Szakály kijelentéséről. Továbbá megfogalmazta: *“Egy miniszterelnöktől nem elég, ha nem antiszemita. Egy miniszterelnöknek a legkeményebben fel kell lépnie a kétértelmű mondatok ellen, és fel kell lépnie, ha valaki a Holokauszt áldozatainak emlékét meggyalázza.”*⁷³

Szakály kijelentését elhamarkodottnak tartom, nem beszélhet senki sem így egy olyan eseménysorozat egyik állomásáról, amely emberek millióinak életét követelte. Nincs semmi joga olyan bírálatot/véleményt megfogalmazni, amellyel más embereket sért. A. M. véleménye szerint : senki sem tehet ilyen kijelentést, figyelni kell egy adott téma erkölcsi és morális értékére.

2014 októberében Szakály megismételte korábbi tarthatatlan álláspontját. „A kor terminológiája szerint idegenrendészeti eljárás zajlott 1941-ben, amit nem is hajlandó deportálásnak ne-

⁷² <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mti-os-a-magyarorszgi-cionista-szvetsg-kzlemnye/>

⁷³ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/22/hvg-deportalas-mint-idegenrendeszeti-eljaras-irasbeli-kerdest-kapott-orban/>

vezni, hiszen azt az 1944-es tragikus eseményekre, a zsidó lakosság szisztematikus összegyűjtésére, elszállítására és legyilkolására kell használni. Azt is elutasítja, hogy a kiutasítottakat (a magyar névváltozat szerint) Kamenyec-Podolszkba, későbbi kivégzésük helyére szállították volna: valójában „csak” átdobták a határon, ahol azután többhetes kálvária után szedik össze többségüket és végzik ki őket, helyi ukrainai zsidókkal együtt, az egyik Einsatzgruppe kötelékében működő német és ukrán fegyveresek.”⁷⁴

4.4. Terror a Szabadság-téren

A Szabadság-téren felállított emlékmű körül kialakult botrány-sorozat nagyon jól mutatja be az emlékezetpolitika torzulásait, különös tekintettel a társadalmi párbeszéd mellőzésére.

Le kell szögezni, hogy Közép- és Kelet-Európában nincs olyan köztéri alkotás, amelyet a német megszállás emlékművének neveznek. Viták azonban voltak és vannak az emlékművekről, illetve az általuk felidézett múltból. Térségünkben a történelem – nem csak a német megszállás ideje – megítélésében mindenütt meghatározó az aktuálpolitika, ami gyakorlatilag lehetlenné teszi a tudományos tényeken alapuló közmegegyezést.

4.4.1. Előzmény: Terror Háza

Sok tekintetben párhuzamot mutat a Szabadság-téri emlékmű koncepciójával, történelem-felfogásával a 12 évvel korábbi Terror Háza – az egyik legnépszerűbb múzeum – körüli huza-vona.

Az 1999. június 18-án létrejött Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány 2000 decemberében megvásárolta az Andrássy út 60. alatti háromemeletes, neoreneszánsz épületet, amely korábban nyilas Hűség Házaaként, majd az ÁVO, ÁVH székházaként funkcionált. Azzal a céllal, hogy a korábbi használók nevével fémjelzett állami terrort bemutassák 3,5 milliárd forintból.

A múzeum koncepcióját a hazai szakma nagy része, éppúgy, mint a nemzetközi, elutasítja a mondanivalója, ferdítései miatt. A kiállítás két totális diktatúrát mutat be, a fasizmust és a kommunizmust. De az árnyalás, a többoldalú, tényszerű magyarázat kimaradt, a leegyszerűsített kép(let) szerint a magyarok a jók, és csak áldozatok voltak, az idegen hatalmak – a rossz -, áldozatai. A kiállítás csak 1944. október 15-től mutatja be az épület történetét, mert ekkor vált a terror házává. A zsidók deportálással összefüggő kirablása is – többek között –

⁷⁴ Csak azért is idegenrendészet! – Fenntartja botrányos állításait Szakály Sándor. Magyar Narancs, 2014. október 10. <http://magyarnarancs.hu/belpol/xyz-92114>

így maradhatott ki. De a nyilasuralommal csak 3 terem foglalkozik, a kommunista korszakkal több mint húsz. Ez a látványos külön(böző)ség nem a tények nem ismeretéből fakad, hogy míg az antikommunista ellenállásnak külön szoba jutott, addig az antifasisztáknak semmi. És még számtalan csúsztatás fedezhető fel az „emlékezetpolitika” jegyében.

A Terror Háza 2002. február 24-én nyílt meg, az ünnepi beszédet Orbán Viktor miniszterelnök tartotta.

„Szimbolikus jelentőségű volt a Terror Háza Múzeum létrehozása is 2002-ben. Az intézmény, amely a nyilaskeresztes hatalom és még inkább a kommunista diktatúra áldozatainak kívánt emléket állítani, a jobboldali pártok múltra utaló demonstrációinak kultikus helyszíne lett. Kiállítása a jobboldalt a baloldaltól elválasztó vonal sajátos, kontinuitásokat sugalló értelmezése. Átirja a diktatúrák emlékezetben élő képét, megváltoztatja az arányokat, és hangsúlyozza a diktatúrák közötti kapcsolatokat. A nyilaskeresztes időket térben és időben leszűkíti. Elsősorban Budapestre koncentrál, és zárójelbe teszi a Horthy-rendszerben gyökerező előzményeket. Ugyanakkor a kiállítás a kommunista diktatúrát térben és időben kitágítja. Földrajzi határai a Gulág lágeréig terjednek, időbeli határa pedig a jelenig.”⁷⁵ Az az elképzelés, hogy ne értelmiségi elitcsoportnak, hanem tömegeknek, százazreknek szóljon a kiállítás, megvalósult. Már a múzeum építése során felmerültek problémák. Nem volt jogerős építési engedély és a fővárosi városképvédelmi bizottság hiába kérte az építkezés leállítását nem történt meg. Ráday Mihály, a Fővárosi Önkormányzat Várostervezési és Városképvédelmi Bizottságának alelnöke szerint nem lehet megengedni, hogy egy állami beruházás által létrehozott projekten belül ennyi jogsértés megvalósuljon. Sokan támadták a „Terror” feliratot és az önkényuralmi jelképeket ábrázoló, járdára kinyúló- párkányt az épület tetején. Jogsértésnek számított az is, hogy a Sztálin és a dísztribün szobrot beleegyezés nélkül állították fel.

Schmidt Mária a múzeum főigazgatója a bejáratnál található pengefalat meg szeretne volna tartani, ezt azonban a közgyűlés leszavazta. Végül a városképvédelem engedélyezte a fal maradását, azonban Demszky Gábor megtámadta ezt és kérte a kérdés újratárgyalását. Az újraszavazás során csak MSZP-SZDSZ politikusai maradtak bent, akik úgy döntöttek, hogy nem maradhat a pengefal. Schmidt Mária támadta a határozatot a pengefal lebontásáról, mivel véleménye szerint kegyeletsértés lenne. Az ügy végül a VI. kerületi jegyző kezébe került, és kiderült, hogy a VI. kerület jogi hibájából kifolyólag nem bontható le a vitatott fal.

A Fidesz kormányt is támadások érték. A Közép- és Kelet-európai Történelem- és Társadalomkutatásért Közalapítvány székhelyét Debrecenbe tette át, a szocialista politikusok ezt tá-

⁷⁵ Szabó Ildikó: A nemzet fogalmi konstrukciója a Fidesz diskurzusaiban 1998 és 2006 között. Politikatudományi Szemle, 2007. 3. sz. 129-159. p.

madták, véleményük szerint ez nem más, mint a leköszönő kormány vagyonkimentése. Az alapítvánnyal kapcsolatosan is felmerültek problémák. A Hajdú-Bihari Megyei Bíróság nem jegyezte be, illetve nem hozott érdemi döntést Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány, valamint a debreceni Órváros - Debrecen Szerepe Magyarország XX. századi Történelmében Közalapítvány egyesítéséről.

2002-ben a Medgyessy-kormány került hatalomra. Véleményük szerint törvénytelenül vonták be a debreceni alapítványt a Terror Háza projektbe. A bíróság végül megtagadta egy egyesülést a két alapítvány között. A Fidesz véleménye szerint az egyesítéssel csak a Medgyessy-kormánytól szerették volna megvédeni a Terror Házát. További felháborodást okozott, hogy az Állami Számvevőszék nem vizsgálta a Terror Háza költségvetését. Schmidt Mária azonban tagadta az állítást és közölte, hogy az elszámolás során mindent rendben találtak.

A kulturális minisztérium kezdeményezte a Terror Háza létrejöttének és működésének alapos vizsgálatát, amely során mindent rendben találtak.

2002 év végén az a hír járta be a sajtót, miszerint bizonyos időre pénzügyi nehézségek miatt bezár a múzeum. A döntés előzménye az volt, hogy az Országgyűlés 330 millióról 180 millióra csökkentette az intézmény fenntartásának összegét. Schmidt Mária megköszönte azoknak az országgyűlési képviselőknek, akik nem szavazták meg a költségvetés megnyirbálását, továbbá külön levélben köszönte meg Medgyessy Péternek, hogy nem támogatta a költségvetés csökkentését.

Medgyessy végül kiállt a Terror Háza mellett és ígéretet tett arra, hogy a múzeum megkapja a szükséges összeget, így az 2003 januárjában folytatta a működését. Végül a Ház 50 millió forinttal kevesebbet kapott. *"Csalódottan vettük tudomásul a mai kormánydöntés eredményét"*⁷⁶ – írta Schmidt Mária. A Fidesz támadta a Kormányt a pénzösszeg csökkentése miatt. Medgyessy olvasói levelet írt a 168 órába, amelyben a következő állt: *"Csúnya és alattomos csapdát állított a jobboldal" a Terror Házával, "amibe balliberális barátaim szépen bele is sétáltak"*⁷⁷

Az SZDSZ támadta a múzeumot, véleményük szerint nem tekinthető nemzeti emlékhelynek. Úgy vélték, hogy nem elvi vita áll fent a koalíciós partnerek között a múzeum tekintetében. Pető Iván véleménye szerint a vita valódi tárgya, hogy a Terror Háza nemzeti emlékhely-e. Az SZDSZ-es politikus folyamatosan bírálta a Terror Házát, ezzel azonban a főigazgató asz-

⁷⁶ <http://www.origo.hu/itthon/20030110szazmilliot.html> letöltés ideje: 2014.12.02.

⁷⁷ <http://www.origo.hu/itthon/20030115medgyessy.html> letöltés ideje: 2014.01.02.

szony egyáltalán nem értett egyet, továbbá azt is sérelmezte, hogy a politikus nem járt a múzeumban és mégis bírál. Pető kifejezte, hogy nem is áll szándékába meglátogatni a Házat.

A kulturális tárca hat fővel szeretne volna bővíteni a Terror Háza kuratóriumát, ezzel viszont Schmidt Mária nem értett egyet. A Szövetség a Nemzetért Polgári Kör nyílt levélben fordult Görgey Gábor kulturális miniszterhez a kuratórium bővítése ellen. *"Méltó és igazságos, hogy a nyilas rémkorszak és a kommunizmus emléke ne merüljön a feledés homályába, hogy a felnövekvő nemzedékek emlékezhessenek mindenkire, akik jobb magyar sorsot vártak, azonban e helyett halál és üldöztetés lett az osztályrészük"*⁷⁸ - olvasható a levélben.

Orbán Viktor is felszólalt a Terror Háza érdekében. Véleménye szerint a múzeum átkeresztelése, megszüntetése elementáris ellenállásba ütközne. *"A múltról szóló vita valójában a jelenről és a jövőről szól, a múltunkkal való szembenézés egyetlen jelképe ez a múzeum, akik ezt támadják, a nemzet lelkiismeretét támadják"*⁷⁹ - mondta beszédében a politikus.

4.4.2. Német megszállási emlékmű

A Holokauszt Emlékév ezen kívül más „meglepetést” is rejtegetett magában. 2013. december 31-én megjelent a Magyar Közlöny, amelyben egy kormányhatározat volt olvasható az V. kerületi német megszállási emlékmű létrehozásáról. A Kormány nemcsak társadalmi, de nemzetgazdasági szempontból is fontosnak tartotta az emlékmű létrejöttét. Nemzetgazdasági jelentősége miatt nem kellett építészeti-műszaki tervtanácsai véleményt beszerezni, továbbá településképi véleményezési eljárást lefolytatni.

2014. január elején nyilvánosságra került a szobor tervezete, amely nagy felháborodást keltett. Az alkotást Párkány Raab Péter készítette, és óriási vihart kavart vele.

Az emlékmű kompozíciójának két fő eleme Gábiel arkangyal és a birodalmi sas. Az alkotó a következőképpen írja le a szoborkompozíciót: „*A romokká tört, szárnyait szegett kultúrára egy nagyobb hatalom telepszik rá, ez a Harmadik birodalom, illetve az azt megjelenítő náci szimbólum: a birodalmi sas. Formai megfogalmazásában tökéletes ellentétje Gábiel arkangyal alakjának. Ez a birodalmi sas a logókon, jelvényeken "tömeggyártott eszközön" megjelenített jelek, jelvények, jelképek életre kelt szárnyasa. Végigrepül, végigsöpör a világon. Hamar elér hozzánk és bekebelezi Magyarországot, hogy megbéklyózza, gúzsba kösse lakosa-*

⁷⁸ <http://www.origo.hu/itthon/20030130terror.html> letöltés ideje: 2014.12.02.

⁷⁹ <http://www.origo.hu/itthon/20030223orban.html> letöltés ideje: 2014.12.02.

it.”⁸⁰ A Jobbik véleménye szerint a szovjet megszállást dicsőítő emlékmű és a német megszállásra emlékeztető emlékmű nem maradhat egymás mellett.

„565/2013. (XII. 31.) Korm. rendelet A Magyarország német megszállásának emléket állító, Budapest V. kerületben felállításra kerülő emlékmű megvalósításához szükséges Közigazgatási hatósági ügyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű ügyé nyilvánításáról és az eljáró hatóságok kijelöléséről.”⁸¹

A MAZSIHISZ is kifejtette álláspontját az emlékműről, közleményüket Rogán Antal Belváros-Lipótváros polgármesterének is elküldték, kérték az építkezés leállítását. A MAZSHISZ történelemhamisítónak vélte a tervet. Rogán Antal az emlékmű azonban minden Holokauszt áldozatnak emléket állít, továbbá kifejtette, hogy 1944. március 19. fordulópont volt, Magyarország és a magyar államhatalmi szervek náci megszállás alá kerültek, több százezer zsidó honfitársunkat elhurcolták, brutális módon meggyilkolták, és az államhatalmi szervek képviselői közül is nagyon sokakat eltávolítottak, letartóztattak.⁸²

A Kormány válaszképpen így reagált a Mazsihisz közleményére: *“hazánk 1944. március tizenkilencedikén elveszített állami önrendelkezésének visszaállítását 1990. május másodiktól, az első szabadon választott népképviselőt megalakulásától számítjuk. Ezt a napot tekintjük hazánk új demokráciája és alkotmányos rendje kezdetének. Valljuk, hogy a huszadik század erkölcsi megrendüléshez vezető évtizedei után múlhatatlanul szükségünk van a lelki és szellemi megújulásra.”*⁸³

A Kormány tagjai továbbá elmondták: *“az emlékmű körüli viták érthetőek, hiszen fontos kérdésről van szó, de nagyon reméljük, hogy senki nem vonja kétségbe, hogy az 1944. március tizenkilencedike után történtek áldozatainak kijár az együtt érző és tisztességes emlékeztetés”*.⁸⁴ A Kormány úgy vélte, hogy méltóképpen kell tisztelni a Holokauszt áldozatai előtt. Mindeközben az Együtt PM, az MSZP roma tagozata és történészek is tiltakoztak az emlékmű ellen. Az Együtt-PM csütörtöki közleményében azt írta: *“nem a megszállásnak, hanem az ellenállásnak kell emlékművet állítani”, az ellenállókra, a hősökre és az áldozatokra kell emlékezni – az emlékezés módját pedig közös ügyé kell tenni, nem ráerőltetni a fővárosra és az országra.”*⁸⁵ Juhász Péter elmondta, hogy az Együtt-PM szövetség elfogadhatatlannak tartja

⁸⁰ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/19/index-gabriel-arkangyal-es-birodalmi-sas-lesz-a-szabadsag-teren/>

⁸¹ <http://kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk13225.pdf> letöltés ideje: 2014.09.20.

⁸² <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/09/mti-rogan-az-alkotas-minden-aldozatnak-emleket-allit/>

⁸³ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/02/mti-nemet-megszallas-emlekmuve-a-kormany-minden-magyar-aldozat-elott-tiszteleg/> letöltés ideje: 2014.09.22.

⁸⁴ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mti-kormany-eljott-az-ideje-hogy-minden-aldozatnak-emlekmuvet-allitsunk/>

⁸⁵ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/02/mti-az-egyutt-pm-tiltakozik-a-nemet-megszallas-70-evfordulojara-tervezett-emlekmue-ellen/>

“a kormányzó többség közmegegyezést megkerülő ámokfutását szoborállítási, utca elnevezési ügyekben, vagy a múlt értékelését és értelmezését kisajátító lépéssorozatát, mellyel az oktatási-nevelési tartalmat kizárólag saját politikai céljai, világképe szerint kívánja befolyásolni, meghatározni”.⁸⁶ Továbbá “igazán kár, hogy még egy ilyen egyértelműen tragikus történelmi eseményről sem sikerült az Orbán-kormánynak konszenzust keresve és felelősség elmosására nem alkalmas értelmezést kialakítania”.⁸⁷ Ezen túl felszólította az ügyben illetékes miniszterelnökséget, hogy a projektet függesszék fel. Az MSZP roma tagozata is tiltakozik az emlékmű ellen és azt kérte a Kormánytól, hogy ne költse az adófizetők pénzét “antiszemita és rasszista kegyhelyek”⁸⁸ létesítésére. A tagozat azt kérte a Kormánytól, ha valóban tisztelni szeretne az áldozatok előtt, akkor jelöljön ki egy cigányintegrációval foglalkozó helyet, ugyanolyan gyorsan, mint azt az emlékmű ügyében tette. A történészek kérték, hogy a Kormány állítsa, le az emlékmű megépítését továbbá tegyen le közelmúltunk meghamisításáról. A DK is felszólította Rogán Antalt, hogy ne engedélyezze az emlékmű megalkotását. Úgy gondolják, hogy “az az építmény, amely a világháborús gyalázatnak állít emléket, nem pedig az áldozatoknak”.⁸⁹ Rogán Antal véleménye szerint a vita választási kampány miatt bontakozott ki. „Nem állítanak emléket Horthynak, akinek történelmi felelőssége egyértelmű.” „Horthy ott maradt a helyén a megszállás után is, korábban pedig zsidótörvényeket fogadott el, és sok zsidó halálát okozta”⁹⁰ Kerék-Bárczy Szabolcs a levelében a következőt írta: “Magyarország a II. világháborúban és a magyarországi zsidóság elpusztításában játszott szerepét illetően a mai napig adós ezzel a szembenézéssel”.⁹¹ „A hazai zsidóság deportálása a magyar kormány tudtával és jóváhagyásával, a magyar államigazgatás és csendőrség aktív közreműködésével történt meg. A magyarországi jobboldal nagy többsége, benne az ön pártja ezt a tényt tagadni, elleplezni igyekszik, a magyar államot és annak vezetőit hazug módon áldozatnak, és nem a valósághoz híven, bűnrészesnek tüntetve föl” – írta.⁹² A Raoul Wallenberg Egyesület álláspontja szerint a német megszállásra és az azt követő náci megszállásra nem emlékművekkel, hanem felvilágosítással továbbá a ma élő tanúk elbeszélésével kell emlékezni, levelükben továbbá tájékoztatást kértek Rogán Antaltól arról, hogy az emlékmű szövegével kapcsolatban fognak-e egyeztetni az érintett szervekkel. Köves Slomó, az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség

⁸⁶ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/02/mti-az-egyutt-pm-tiltakozik-a-nemet-megszallas-70-evfordulojara-tervezett-emlekmu-ellen/>

⁸⁷ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/02/mti-az-egyutt-pm-tiltakozik-a-nemet-megszallas-70-evfordulojara-tervezett-emlekmu-ellen/>

⁸⁸ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/05/mti-az-mszp-roma-tagozata-tiltakozik-az-emlekmu-ellen/>

⁸⁹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mti-a-dk-felszolítja-rogan-ne-adjon-engedelyt-a-szobor-felallitasara/>

⁹⁰ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/22/index-orban-es-rogan-egyutt-vedik-a-nemet-megszallasi-emlekmuvet/>

⁹¹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mti-a-dk-felszolítja-rogan-ne-adjon-engedelyt-a-szobor-felallitasara/>

⁹² <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mti-a-dk-felszolítja-rogan-ne-adjon-engedelyt-a-szobor-felallitasara/>

vezető rabbija azt mondta, nem támogatják az emlékmű felállítását, mert problematikus, ha azt az üzenetet közvetíti, hogy a magyar államnak nem volt felelőssége 1944 után. Továbbá elmondta: „Egy ilyen megszállásémlékmű nagyon rosszul esik sokunknak, nekem sem esik jól, mert félreérthető és félreértelmezhető, de úgy gondolom, ez nem az a típusú ügy, amelyben egy zsidó hitközösség ultimátumot oszt – fogalmazott a vezető rabbi. – Azon a véleményen vagyunk, ha másképp látjuk, másképp gondoljuk, elmondjuk a kritikánkat, de nem szeretnénk egy politikai vita kártyájává lenni.”⁹³

Heisler András az emlékmű miatt felkereste Orbán Viktor miniszterelnököt, levelet küldött Orbán Viktor miniszterelnöknek a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) vezetősége nevében. „Szeretnénk a társadalmi béke irányába terelni a folyamatokat” – mondta a Népszabadságnak Heisler András, a Mazsihisz elnöke. Megerősítette, hogy a levél javaslatokat is tartalmaz a vitás kérdésekkel kapcsolatban, de erről nem kívánt konkrétumot közölni.⁹⁴ Orbán Viktor válaszlevelében a következőket írta: „Meggyőződésem, hogy az áldozatok iránti tisztelet nem engedi meg, hogy a bebörtönözöttek, elhurcoltak, meggyilkoltak sorsa mellett főhajtás és szó nélkül elmenjünk.”⁹⁵ Úgy gondolta, hogy előfordulnak olyan politikai pártok, amelyek spekulációra használják a Holokauszt-témát, de ezek ellen fel kell lépni. Orbán Viktor a Mazsihisznek címzett levelét a következőképpen zárta: „Remélem, hogy hazánk német megszállásának 70. évfordulója jó alkalom arra, hogy az Önök közösségének veszteségeit elismerő, fájdalomukban osztozó, jóakarátú emberek fontos és közös lépést tegyenek a tisztelet kultúrájának irányába”.⁹⁶ Heisler András elmondta, hogy az emlékmű nemcsak a zsidóság számára probléma, hanem a régió belül feszültségekhez vezethet. A német nagykövetség első körön elbírálta a tervet, majd a MAZSIHISZ is. Orbán Viktor támogatta az emlékmű létrejöttét, elmondta: „olyan felelősséget nem vállalhatunk, ami nem illet bennünket. Ezért egyenesen azt is ki kell mondanunk, hogy a német megszállás nélkül nincs deportálás, nincsenek vagonok, és nincsenek száz ezerszám elveszett életek sem”⁹⁷ A német nagykövetség véleménye szerint az emlékhellyel kapcsolatos felelősség Magyarorszáé. Az emlékmű egyre nagyobb problémákat okozott. 2014. január 26.: Randolph L. Braham holokausztkutató tiltakozásul visszaadta magas állami kitüntetését. A levelében a következőket írta: „Tájékoztatásuk végett, mellékelten küldöm a Holokauszt Emlékközpont vezetőihez nyílt leveletem, amelyben kérem nevem eltávolítását a központ Téka és Információs Központjáról, és amellyel egyidejű-

⁹³ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/23/mno-koves-slomo-nem-kellene-ultimatumot-osztanunk/>

⁹⁴ http://nol.hu/belfold/20140211-heisler_levele_orbannak-1443861

⁹⁵ <http://www.atv.hu/belfold/20140122-megfontoljuk-a-kilepest-levelben-valaszolt-orban>

⁹⁶ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/22/nol-atfogo-osszeallitas-a-nemet-megszallas-emlekmuve-koruli-helyzetrol/>

⁹⁷ http://index.hu/belfold/2014/04/30/orban_viktor_kiallt_az_emlekmu_mellett/

leg visszaküldöm az általam kapott magas magyar állami kitüntetést a magyar hatóságoknak.”⁹⁸Továbbá elmondta: *“Nehéz szívvel hoztam ezt a döntést azt követően, hogy a legújabb magyarországi fejleményeket nagy aggodalommal követtem. Megdöbbsentett engem – és bizonyára másokat is – az elmúlt néhány év történelemhamisító kampánya, amelynek célja a Horthy-korszak tisztára mosása”*⁹⁹ Rogán Antal szerint Braham túlreagálta a történeteket. Ilan Morizaeli nagykövet beszédében úgy foglalt állást, hogy *„meggyilkolták a Holokauszt áldozatainak emlékét is.”*Az emlékmű egyre nagyobb felháborodásnak örvendett. 2014 februárjában civilek és a demokratikus ellenzék tagjai tüntettek. Lázár János megpróbált kiegyezni a Mazshisszal, azonban sikertelen volt. *„Február elején meg fogom hívni az összes zsidó érdekvéviselési szervezetet a szokásos egyeztető fórumra. Nekem az egyedüli kérés, hogy a magyarországi zsidó szervezetek a magyar kormány kinyújtott kezét ne utasítsák vissza”*¹⁰⁰ – mondta. A MAZSIHISZ bojkottálni akarta a Holokauszt emlékét, kifejezve tiltakozását az emlékmű ellen, amit a Zsidó Világkongresszus elnöke is elutasított. Orbán Viktor kifakadt, nem értette, hogy egyesek hogyan veszik a bátorságot arra, hogy megszabják, hogyan emlékezzünk. A MAZSHISZ-nek a következőt mondta: *“Az a veszély fenyeget, hogy a legnagyobb jó szándék mellett sem halljuk meg egymás hangját”* (Orbán Viktor a Mazsihisznek, február 20.)¹⁰¹ Végül Orbán Viktor a MAZSIHISZ-nek ígéretet tett arra, hogy folytatják az egyeztetést az emlékművel kapcsolatban, ez azonban a választás után sem történt meg és a szobor építési munkálatai elkezdődtek. Az egyeztetést Húsvét utánra ígérte, de nem történt meg. A Mazsihisz vezetőségének reagálása: *„Mi nem ezt olvastuk ki a miniszterelnök februári leveléből. A kormány azóta sem egyeztetett velünk az emlékműről. A labda tehát továbbra is náluk van, ők jelezték, hogy húsvét után térjünk vissza a témára. Mi várjuk, hogy elinduljon a konzultáció”* – mondta Feldmájer, aki közölte, hogy a Mazsihisz az építkezés beindítása óta nem kereste meg sem a Miniszterelnökséget, sem az V. kerület vezetését. Az utolsó üzenet a Mazsihisztől Orbánnak a vasárnapi választási eredmények utáni gratuláció volt, de Feldmájer határozottan tagadta, hogy ez a Mazsihisz és a kormány közötti viszony enyhülését jelezte volna. *„Gratuláltunk a miniszterelnöknek, ahogyan 1990 óta minden demokratikus választás után gratuláltunk a győztesnek.”*¹⁰² Rogán Antal vélemény szerint azonban Orbán Viktor nem szegte meg a Mazsihisznek tett ígéretét. *„Orbán Viktor februári levelében csak annyit írt a Mazsihisznek, hogy a német megszállási emlékmű ügyében húsvét után újraindulhat a konzul-*

⁹⁸ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/26/an-randolph-l-braham-nylt-levele/>

⁹⁹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/26/mti-nylt-leviben-mondott-lellami-kitntetsrol-randolph-l-braham/>

¹⁰⁰ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mno-lazar-asztalhoz-ul-a-hazai-zsido-szervezetek-vezetoivel/>

¹⁰¹ <http://www.origo.hu/itthon/20140720-emlekmu-vita-minden-szemszogbol.html>

¹⁰² <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/09/origo-mergesek-a-zsido-vezetok-de-meg-nem-vagnak-vissza/>

táció.”¹⁰³ Lázár János, a miniszterelnökséget vezető államtitkár is kifejtette álláspontját az ügyről: *“...miniszterelnök Mazsihisznek írt levelében, a választási kampányban átpolitizálódott Holokausz emlékévkapcsán fogalmazódik meg a Húsvét utáni párbeszéd folytatása, és szó sem esik az emlékmű felállításának elhalasztásáról.”*¹⁰⁴ A választás után felgyorsultak az események, az emlékmű építése elkezdődött. A kormány azzal védte az emlékművet, hogy a nácizmus áldozatai előtt akar tisztelegni, azonban az emlékművet történelmi kritikák és esztétikai kifogások is érték. 2014 áprilisában polgári engedetlenségi mozgalmat hirdettek a civilek, eközben a józsefvárosi jegyző birtokvédelmet biztosított az építőcégnek a civilekkel szemben. A civilek eltávolítása érdekében a rendőrség segítségét kérték, a munkálatok továbbfolytak. Orbán Viktor az ellenkezés ellenére továbbra is támogatta az emlékmű létrehozását. A miniszterelnök elmondta: *“Ez a műalkotás erkölcsi szempontból, gesztusrendszerének történelmi tartalmát tekintve pontos és makulátlan.”*¹⁰⁵ Heisler András az emlékművet legszívesebben egy szoborparkban látta volna. Az MSZP véleménye szerint, ha a szobor meg is épülne, úgyis előbb vagy utóbb a propagandaszobrok parkjába jutna. Ezt egy interjújában fejtette ki, amelyben megkérdezték tőle, hogy mit tesz, ha mégis megépül az emlékmű: *“kikerüljük a Szabadság teret, nem tudunk mást csinálni, és várjuk azt a pillanatot, amikor a (...) szoborparkba fogják szállítani”.*¹⁰⁶ Az LMP felszólította a kormányt, hogy *“azonnal állítsa le a munkálatokat, adjon magyarázatot, miért szegte meg ígéretét, miért nem egyezett társadalmi partnereivel, miért akarja meghamisítani a magyar múltat saját és a szélsőjobb szavazók szájíze szerint”.*¹⁰⁷ Az emlékmű megépítése ellen tüntetések kezdődtek. Az Egyesült Államok is felszólította Orbán Viktort, hogy tartsa be az ígéretét. *„A kormány választási győzelmét követően a tényleges párbeszéd demonstrálná, hogy a kormány elkötelezett a fontos kérdések nyílt és átlátható megvitatása mellett, még azokkal is, akik talán néha nem értenek egyet a kormány álláspontjával”*¹⁰⁸ – mondta az Egyesült Államok budapesti nagykövetsége képviselője. A helyszínen a Demokratikus Koalíció (DK) elnökségi tagja, Kerék-Bárczy Szabolcs jelentett be sajtótájékoztatót és villámcsődületet. A probléma az volt, hogy a tüntetők minden este lebontották az emlékmű köré állított kordont. A kordonbontás alatt Radnóti verseket szavaltak, a költészet napján *„nem rombolunk, bontunk”*¹⁰⁹ felkiáltással elkezdődik a kordonok

¹⁰³ <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/10/origo-rogan-szerint-orban-nem-szegte-meg-a-mazsihisznek-adott-igeretet/>

¹⁰⁴ <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/16/stop-hu-orban-nem-allta-szavat-lazar-ezt-is-tagadja/>

¹⁰⁵ <http://www.origo.hu/itthon/20140720-emlekmu-vita-minden-szemszoglobol.html>

¹⁰⁶ <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/09/hvg-mti-lemond-zoltai-gusztav-a-mazsihisz-ugyvezetoje/>

¹⁰⁷ <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/08/mti-mlp-maris-megszegte-igeretet-a-fidesz/>

¹⁰⁸ <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/23/galamuscsoport-wsj-amerikai-felszolas-orbannak/>

¹⁰⁹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/12/magyar-narancs-sziszifusz-tallkozik-komuves-kelemennel-pesten-kordonbont-dltnok/>

szakszerű lebontása is. Több tüntetőt rabosítottak, mivel a kordont összefirkálták. Az V. kerületi rendőrkapitányságra beidéztek ezen egy soá-túlélőt is, Fried Alicet. A hölgy a transzparensre a következőt írta: „*Túléltem a Soát, még élni akarok.*”¹¹⁰ Mindenki idézést kapott az V. kerületi kapitányságtól, aki írt a lepelre. Beidézték többek között Mécs Imre politikus feleségét, az emlékmű-ellenestiltakozások egyik szervezőjét. A büntett, amit felhoztak ellene: „*rongálásnak minősülő falfirkálás*”. Magyar Fruzsina elmondta, hogy az ellenük folyó eljárás politikai jellegű. Úgy véli, hogy a város tele van antiszemita, fasiszta jellegű megnyilvánulással és ez ellen mégsem tesznek semmit. Továbbá elmondta, hogy folytatni fogják a tüntetést az emlékmű ellen. A kordonbontás továbbra is zajlott, Lovas Zoli bejelentette, hogy megalakítja a POKRÜSZ a politikai okokból kriminalizáltak, kirekesztettek, üldözöttek szervezetét. Az MSZP az V. kerületben népszavazást akart tartani az emlékművel kapcsolatban. Steiner Pál szocialista országgyűlési képviselő a helyszínen tartott sajtótájékoztatóján felszólította a kormányt, a népszavazási döntésig ne építse fel a szobrot. A tüntetések továbbfolytak az emlékmű körül, amely miatt folyamatos rendőri jelenlétre volt szükség. A kordont folyamatosan elbontották. A helyszínen Niedermüller Péter, a Demokratikus Koalíció alelnöke és Horváth Csaba, az MSZP fővárosi vezetője elmondta, hogy nem engedik fölépíteni az emlékművet, amely szerintük az újnácik gyülekezőhelyévé tenné a Szabadság teret. A tüntetés résztvevői Horthyt tömeggyilkosként titulálták. 2014 májusában a Magyar Tudományos Akadémián szervezett konferencián szintén ellenkező véleményen voltak az emlékművel szemben. Az emlékmű nem készült el április 16-ára. A tiltakozás ellenére 2014.május 19-én elkészült a nem támogatott emlékmű, az alkotó több képet is készített az emlékműnél, amely nagy felháborodást keltett. A Szabadság-téri küldöttek szót kaptak a MAZSHISZ gyűlésén. A tiltakozók petíciót vittek Áder Jánosnak a Sándor palotába, amelyben az emlékmű ellen tiltakoztak. Eközben ezernél is többen írták alá azt, a Nagy-Britanniába eljuttatott petíciót, amely tiltakozik az ellen, hogy jövőre Magyarország átvegye a szigetországtól a Holokausz emlékezetéért felelős nemzetközi szervezet, az International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) soros elnökségét. 2014. július 20-án végleg elkészült a '44-es német megszállás áldozatainak emlékműve. Úgy gondolom, hogy fontos a megemlékezés, az hogy az áldozatokról méltóképpen emlékezzünk meg. Ehhez azonban egymás tisztelete és a tolerancia nagyon fontos. Nem lehet elrontani egyetlen megemlékezést sem azzal, hogy a felek egymással veszekednek, és nem tudnak megegyezni. Az emlékművel kapcsolatban is ez a véleményem. Nem méltó az áldozatok emlékének az, hogy folyamatos vita kíséri az emlékhely építé-

¹¹⁰ https://www.youtube.com/watch?v=7VoC_sWVXFo#t=15

sét. Véleményem szerint az igazi probléma az, hogy a magyarok ez által a németekre akarták hárítani a felelősséget. Úgy gondolom, hogy mindenkinek saját döntése volt annak idején, hogy csatlakozik-e az új barbársághoz. Magyarország a német megszállást követően nem vesztette el függetlenségét, hiszen megmaradt a kormányzója és az önálló államigazgatása. Mi magyarok így döntöttünk annak idején. A mai magyarság feladat megakadályozni, hogy ismét ilyen eset előforduljon. Feladatunk továbbá az emlékezés és a mártírok emlékének életben tartása. Az egyetemen megkérdezettek többsége nem igazán tudott véleményt alkotni az emlékműről. A.M. véleménye a következő volt, amikor megemlítettem neki az emlékművet: *„Mindenkinek lehet emlékművet állítani. Nem egy ilyen kiemelt jelentőségű helyen kellett volna ezt a szobrot felállítani, viszont akik ezt az egész emlékművet ellenzik egy újabb ok arra, hogy támadják a Kormányt. „*

4.5. Schmidt Mária és a Sorsok Háza

Az emlékévk során elég sok minden történt, amely borzolta a kedélyeket. A Holokauszt Emlékv során a Kormány úgy döntött, hogy létre szeretne hozni egy emlékközpontot. A Kormány a Holokauszt gyermekáldozataira emlékező múzeum létrehozására ötmilliárd forintot szán¹¹¹, mondta Lázár János, a Miniszterelnökséget vezető államtitkár még szeptember közepén a Holokauszt Emlékbizottság parlamenti ülésén. Az emlékhely átadását áprilisra ígérték, ez azonban nem valósult meg. A kivitelezést végző Market Építő honlapján ugyanis azt olvashatjuk, hogy *„A Holokauszt gyermekáldozatainak és megmentőinek sorsát bemutató múzeum és oktatási központ felépítése kezdődhet meg a Józsefvárosi Pályaudvaron, a 2. világháború deportálás helyszínén. A 17 ezer nm-es létesítmény a legmodernebb múzeumtechnológiába, korabeli anyagok felhasználásával valósul majd meg a magyarországi Holokauszt 70. évfordulójának emlékére. A beruházás várhatóan 2014 májusára készül el”*.¹¹² A Sorsok Házának kialakítását Schmidt Máriára bízták, ezt azonban a Mazsihisz nehezményezte, így ez is napirendi pont lett a Lázár Sándor által szervezett Zsidó Kerekasztal beszélgetésen. A Mazsihisz által felkért történész alpári stílusban kritizálta a Terror Háza főigazgatójának eddigi szakmai munkáját. *„Ismereteim szerint 3 millió ember látogatott el az Andrássy út 60-ba, ebbe a rocky horror antikommunista picture show-ra, amit Terror Házának neveznek”*¹¹³ – jelentette ki Karsai László történész. Karsai László azt mondta, hogy Schmidt Mária kinevezése olyan, mintha egy nyilvánosház képviselőjétől kérnénk erkölcsi tanácsot. Heisler András elhatárolódott a véleményről. Zoltai Gusztáv is megkérdőjelezte Schmidt Má-

¹¹¹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/20/mancs-csszik-a-sorsok-hza/>

¹¹² Uo.

¹¹³ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mno-lazar-asztalhoz-ul-a-hazai-zsido-szervezetek-vezetoivel/>

ria szakmaiságát. „Nem szeretnénk, ha a diák úgy jönne ki a múzeumból, hogy nem mutatják be azt, mi vezetett a Holokauszthoz. A Holokauszt nem 1944. március 19-én kezdődött, hanem 1920-tól kezdve sorolhatjuk a zsidótörvényeket, és ha ezt nem mutatja be a Sorsok Háza, csak azt, hogy voltak embermentők, akkor úgy fog kijönni a fiatal, hogy jaj, de rondák voltak ezek a németek, de a magyarok milyen rendesek voltak, hogy megmentették a zsidókat”¹¹⁴ – mondta Zoltai Gusztáv. Gerő András is segítséget nyújtott a projekt létrejöttében, bár véleménye szerint a Kormány „*idióta határidőt*” szabott.¹¹⁵ Továbbá elmondta, hogy a Mazsihisz német megszállási emlékmű és Szakály Sándor nyilatkozata elleni tünetést megérti, azonban a Sorsok Háza elleni lázadás feleslegesnek tartja. A Fidesz szóvivője bocsánatkérésre szólította fel a történést. Schmidt Mária úgy gondolja, hogy a MAZSIHISZ célja az volt, hogy ők is be- szálljanak az országgyűlési választásokat megelőző kampányba. Ungvári Tamás véleménye szerint provokációnak minősül Sorsok Háza néven emlékközpontot létrehozni. Sokakban fel- merült a kérdés, hogy miért éppen Schmidt Mária lett a kiválasztott személy a projekt lebo- nyolítására. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes a kérdésre a következőképpen reagált: „Schmidt Mária főigazgató asszony korábbi munkássága és megvalósított projektjei bizonyí- tották mind elkötelezettségét a Holokauszt tragédiájának hiteles, méltó emlékezete mellett, mind rátermettségét kiemelt beruházások és projektek megvalósítása során. Főigazgató asz- szony a Holokauszt Emlékpont sikeres létrehozásával is tanúságot tett szakmai felkészültségér ő, valamint arról a meggyőződéséről, hogy a Holokausztnak a magyar társadalom felé törté- nő hű bemutatása kiemelt’ jelentőségű a fiatal generációk ismereteinek bővítése szempontjá- ból.”¹¹⁶ Schmidt Mária Heti Válasz egyik februári számában a Szabadság-téri emlékműről a következőket mondta el: „nemcsak zsidó tragédia, ami történt, hanem magyar tragédia is egyben. A magyar nemzet tragédiája volt, hogy magyar állampolgárokkal ez történhetett”. Később pedig ezt: „Március 19-én történt a náci megszállás. (...) Emiatt történt a magyar Holokauszt, mert a zsidók szisztematikus, iparszerű, tömeges népirtására nem került volna sor, ha a náciok nem szállják meg Magyarországot. Ez a kiindulópont.”¹¹⁷ A Mazsihisz mint már említettem távolmaradását fejezte ki a Holokauszt Emlékvétől. A Sorsok Háza kialakítá- sára pedig alternatívnak mondható javaslatokat tett. Heisler András elnök, Tordai Péter, a Bu- dapesti Zsidó Hitközségek elnöke és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató által jegyzett levél szerint egy olyan intézmény megvalósítását javasolják, ahol a magyar-zsidó együttélést, a

¹¹⁴ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/22/mno-nem-allt-szandekomban-lekrvazni-schmidt-mariat/>

¹¹⁵ <http://infopoly.info/h-2014/2014/02/02/nol-czene-gabor/>

¹¹⁶ <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/28/stop-hu-miert-epp-schmidt/>

¹¹⁷ <http://infopoly.info/h-2014/2014/02/03/narancsblog-a-sorsok-hazmestere-schmidt-maria-aggodalma-a-magyar-allampolgarakert/>

magyar és a zsidó kultúra szimbiózisát, a közösen létrehozott értékeket mutatnák be-olvasható volt a miniszterelnöknek címzett levélben. Heisler András végül úgy döntött kiszáll a Sorsok Házából. Schmidt Máriát levélben értesítette. Indoklása szerint a józsefvárosi projekt szemléletéről és a kiállítás forgatókönyvéről a Mazsihisznek máig nincs információja, a megkeresésekre nem kapott érdemi választ. A Sorsok Háza leállításáról szóló közgyűlési határozathoz szerint Schmidt Mária „*együttműködési készségének teljes hiánya*” vezetett.¹¹⁸ Heisler András levele Schmidt Máriához: „*A „Sorsok Háza” nevű józsefvárosi projekt munkálatainak előrehaladásával párhuzamosan a megvalósítandó közművelődési intézmény történelem szemléletéről, a kiállítás forgatókönyvéről a mai napig nincs szervezetünknek információja. Az elmúlt hónapok során a Mazsihisz ezt több ízben sérelmezte, megkereséseinkre érdemi választ nem kaptunk. A Mazsihisz Közgyűlése döntéséhez az Ön együttműködési készségének teljes hiánya vezetett: Magyarország legnagyobb zsidó szervezete nem támogatja a projektet. Személyes meggyőződésem és a Mazsihisz Vezetőségének 2014. március 4-i döntése alapján a Sorsok Háza projekt Nemzetközi Tanácsadó Testületének tagságáról a mai nappal lemondok.*”¹¹⁹ Schmidt Mária a következőképpen reagált a levélre: nehéz szívvel olvasta levelet, amelyben lemondott a tagságról. Schmidt Mária levelében elmondta, hogy továbbra is szívesen látja és várja bocsánatkérést és reménykedik az újrakezdésben.¹²⁰ Prof. Dr. Michael Wolffsohn a Sorsok Háza nemzetközi tanácsadó testületének tagja, másodgenerációs Holokauszt túlélő nyílt levélben éles hangnemben támadta Heisler Andrást, amely a Facebook oldalon jelent meg. A jeruzsálemi székhelyű Jad Vasem, angolos írásmóddal Yad Vashem Intézet képviselői nem tesznek eleget Schmidt Mária meghívásának és kiléptek a Sorsok Háza projektből. Mindeközben megjelent a Magyar Közlönyben a kormányhatározat (1390/2014.(VII.18), a Sorsok Háza működtetését a kormány a Schmidt Mária igazgatta Közép- a Sorsok Háza létrehozásával kapcsolatban. A MAZSIHISZ válaszképpen az együttműködést feltételekhez kötötte. *A „Sorsok Háza kiállítás történelemfelfogásának a Páva utcai Holokauszt Dokumentációs és Kutatóközpont kiállításának általánosan elfogadott történelem-szemléletén kell alapulnia.*”¹²¹ Továbbá hozzátette, hogy a ház kialakításában nemzetközi szakértőknek is részt kell vennie.

Lázár János így vélekedett a Sorsok Háza és Schmidt Máriával kapcsolatos ügyekről: *Remélem, hogy a megszólalókat nem az irritálja a legjobban, hogy a következő hónapokban meg-*

¹¹⁸ <http://infopoly.info/h-2014/2014/03/05/nol-a-mazsihisz-elnoke-kiszall-a-sorsok-hazabol/>

¹¹⁹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/03/05/heisler-andras-levele-schmidt-marianak/>

¹²⁰ http://index.hu/belfold/2014/10/02/schmidt_maria_hadat_uzent_lazarnak/

¹²¹ <http://infopoly.info/h-2014/2014/08/08/mti-sorsok-haza-feltetelekhez-koti-a-mazsihisz-az-egyuttmukodest-a-schmidt-maria-vezette-kozalapitvannyal/>

*próbálok majd konszenzust teremteni mindazon kérdésekben, melyek a Zsidó Községi Kerekasztal tárgyaláson, napirenden szerepeltek. Ez Schmidt Mária főigazgató asszony munkáját is érinti, hiszen a Sorsok Háza meggyőződése szerint nem jöhet létre a Holokauszt-túlélők támogatása nélkül.*¹²² – ezt pedig már Schmidt Mária kritikájára reagálta Lázár, finoman jelezve, hogy Schmidt nem igazán volt sikeres a konszenzus kialakításában. Lázár János kiállt Zoltai Gusztáv mellett és a következőket mondta ezzel kapcsolatban: *„a tanácsadást nem haveri mutyinak tekintem. Magyarul olyan emberek véleményét veszem figyelembe és tanácsait kérem ki, akik tudnak segíteni, vagy van véleményük, meggyőződésük, még akkor is, ha nem egy politikai gyékényen árulnak velem. Arról soha nem akarok lemondani, hogy velem teljesen ellentétes nézeteket valló emberekkel rendszeresen beszéljek vagy véleményüket kikérjem*”¹²³ Schmidt Mária Lázár János kijelentésén nagyon felháborodott és Zoltai védelmezésével sem értett egyet. A következőt mondta: *”maholnap azt a Gyurcsány Ferencet ültei maga mellé kormánytanácsadóként, akinek öszödi beszédére néhány hete pozitív példaként hivatkozott.”*: Schmidt ezért kvázi hadat üzent Lázárnak, és leszögezi, ő nem fog engedni a Sorsok Háza ügyében: *„Meg vagyok győződve arról, hogy nemzeti múltunk feldolgozása, tanulságainak megismertetése és megtanítása a mi feladatunk és kötelességünk, ami elől nem akarunk és nem is vagyunk hajlandóak kitérni. Ez nemzeti közösségünk ügye, amit sem partikuláris, sem idegen érdekek nem befolyásolhatnak. Még akkor sem, ha ezt Lázár miniszter úr másképp gondolja.*”¹²⁴

Schmidt Máriát a Kormány nagy szaktekintéllyel rendelkező embernek tartja, azonban szerintem fel kellene tenni a kérdést, hogy megéri-e a vitatkozás. Továbbra is azt a véleményt osztom, hogy nem itt van a helye és ideje a csatározásnak.

4.6. Kertész Imre kitüntetése

Az 1927-ben született, zsidó származású, koncentrációs táborokat is megjárt magyar író 2002. október 10-én Nobel-díjjal tüntették ki. A Svéd Akadémia ünnepi ülésén 2002. december 7-én beszédében az író így fogalmazott: *„A Holocaustnak elnevezett kérdéskört én sohasem próbáltam holmi németek és zsidók közti feloldhatatlan konfliktusnak tekinteni; sohasem hittem, hogy a zsidó szenvedéstörténet legújabb fejezete, amely logikusan követi a korábbi próbatételeket; sohasem láttam az úgynevezett történelem egyszeri kisiklásának, a korábbiak-*

¹²² <http://infopoly.info/h-2014/2014/09/26/index-lazar-egy-lendulettel-teszi-helyre-schmidt-mariat-es-gulyas-gergelyt/>

¹²³ Uo.

¹²⁴ Uo.

nál nagyobb szabású pogromnak, a zsidó állam létrejötte előfeltételének. A Holocaustban én az emberi állapotot ismertem fel, a nagy kaland végállomását, ahová kétezer éves etikai és morális kultúrája után az európai ember eljutott.”¹²⁵ Tehát Kertész számára Auschwitz nem bizonyult kivételes eseménynek, amely valamiféle idegen testként a Nyugat rendes történelmén kívül létezne. Auschwitzot annak tekintette, ami valójában: végső igazságnak az ember lealjasodásáról a modern létben.

Kertész már a Nobel-díj biztosította elismertség és világhírnév előtt is úgy vélekedett, hogy a Holocaustban „nem is az a leglényegesebb, ami a zsidókkal esett meg, az a lényeg, ami az európai értékekkel történt. A Holocaust kinyilatkoztatása ugyanis abban áll, hogy az értékválságból az értékek végérvényes visszavonásáig jutottunk el. A Sinai-hegyi kinyilatkoztatás az Auschwitzban történt megnyilatkozással érvényét veszítette”.¹²⁶

Amikor 2003-ban a Sorstalanság mondanivalójának és a Kádár-rezsim kapcsolatáról/kapcsolódásáról beszélt, többen a Holocaust elárulásával vádolták. A 60-as, 70-es években született regény magán viselte kora bizonyos jellegzetességeit, hiszen a Kádár-korszak is diktatúra volt, amelyben éppúgy, mint „minden diktatúrákban benne rejlik Auschwitz virtualitása. Csak a magyar politikai rögeszmék közt számíthat botránynak e tény fel- és beismerése. Ezzel még nem mondtam azt, hogy a Holocaust olyan volt, mint a Kádár-rendszer...”¹²⁷ A regényben Kertész a haláltáborok kimondhatatlan élményét próbálta meg – saját bevallása szerint – tapasztalattá formálni, de a megélés és túlélés etikai következményei is legalább ilyen hangsúlyossá váltak a regényben. A haláltáborok élménye ott válik emberi tapasztalattá az író számára, ahol rábukkan az élmény univerzalitására.¹²⁸

Spiró György 1983-ban¹²⁹ azt írta, hogy a regény első mondataitól kezdve valami mást kapunk, többet, mint szokványos regénytől, akár lágerregénytől is várhatnánk, valami lényegit, egzisztenciálisat: létfilozófiát, amely szinte már-már az irodalom korlátait is szétrobbantja, és amilyen még nem volt sem (láger) regényben, sem filozófiai rendszerben. A mű nem lágerregény tehát, hanem létfilozófia; minden eleme ennek a csodának az érzékeltetésére szolgál. A csodát azonban nem lehet magyarázni: körül kellett – és kell a regényben később is – fogni mindazzal, ami nem csoda, hanem az ésszerűen gondolkodó ember elképesztő butasága, gondolatainak alapvető gyávasága.

¹²⁵ <http://www.okm.gov.hu/letolt/retorika/ab/szoveg/szov/kertesz.htm>

¹²⁶ Kertész Imre: Mentés másként. Feljegyzések 2001-2003 Magvető, Bp. 2011.

¹²⁷ Kertész Imre: K. dosszié Magvető, Bp. 2006. 85. p.

¹²⁸ Kertész Imre: K. dosszié Magvető, Bp. 2006. 84-85. p.

¹²⁹ Spiró György: Non habent sua fata http://magyartanarok.freeweb.hu/kerteszrol_spiro.html

A létélmény tehát, amelyre a regény címe utal, korántsem egyértelmű. A „sorstalanság” jelenti egyfelől ama meggyőződést, hogy ha volt sorsuk az embereknek valaha (ez korántsem biztos, de esetleg feltehető), akkor ma nincs: külső erők rángatják halálra ítélt bábként. Másfelől még sincs végzet az ókori értelemben, s nem is lehetséges, mihelyt az isteneket – vagy az egy istent – önmagunkba helyezve szemléljük, nincs tehát kívülről megszabott sors egyáltalán, s abban, ami mindig időben zajló folyamatban történik, az összes szereplő bűnös, bármekkora is a botrány. S minthogy a botrány nem tör ki, aki nem élte át: nem hiszi, aki átélte: elfelejti, ez a botrány tart és tartani fog.

A Nobel-díj átvétele után a magyar média egy része nem a tisztelet és öröm hangján szólalt meg, hanem a rasszista neonácik hangján, akik ugyanott és ugyanúgy akarták/akarják folytatni, mint ahol 1944-45-ben abbahagyták. Kertész Imre ettől fogva szellemi közéleti szerepet vállalt, kiállt a demokrácia, a demokratikus jogok mellett és ebből, ezekből a nézőpont(ok)ból gyakran kritizálta a magyar viszonyokat is. Hangjára, véleményére szerte a világon figyelnek ma is. 2012-ben azt mondta, hogy *„Magyarország olyan ország, ahol sohasem volt demokrácia. Abban az értelemben, hogy a demokrácia nemcsak politikai rendszert jelent, hanem olyan szerves folyamatot, amely az egész társadalmat mozgásban tartja. A magyarok esetében ezt a fejlődést leblokkolta a török birodalom felemelkedése a 16. században. És ezt a késést sohasem hozták be. Történelmileg szólva azt várni ettől az országtól, hogy ott majd demokráciát találunk, ennek jószerével semmi értelme”*.¹³⁰

2009 novemberében a Die Weltnek adott interjújában – aminek már a felvezetése is provokatívnak minősült sokak szemében: *„A nagyvárosi ember nem köthető Budapesthez. Az a város teljesen balkanizálódott.”* – foglalkozott saját identitásával – ami korábban és utána is meghatározó eleme volt naplóinak – és magyarságával. Mint mondta *„Az európai kultúra terméke vagyok, egy dekadens, ha akarja, egy gyökértelen. Ne minősítsen engem magyarnak”* - jelentette ki válaszában Kertész. *„Elég, hogy az Ön honfitársai zsidóvá tettek engem. A faji, nemzeti hovatartozás rám nem vonatkozik. Ami pedig az Ön által említett gazdag magyar irodalmi tájat illeti, elárulok valamit: a szocialista évek alatt egyetlen egy államilag engedélyezett könyvet sem olvastam. Ízlésemnek ugyanis mindaz egyáltalán nem felelt meg. Mindig felfordult a gyomrom, amikor megpróbáltam”* – mondta.¹³¹ Az interjúban megfogalmazottakat sokan úgy értelmezték, hogy Kertész megtagadta Magyarországot és gyökértelennek nevezte magát. Az író többször is magyarázkodásra kényszerült, hogy szavait félremagyarázzák, ő

¹³⁰ Le Monde – Kertész Imre: Magyarország végzet 2012. 02. 10.

<http://www.galamuscsoport.hu/tartalom/cikk/117984>

¹³¹ http://nol.hu/belfold/ebbol lett_a_botrany_a_teljes_kertesz-interju_magyarul_-421451_2009.11.10.

csak építő kritikát fogalmazott meg. „Természetesen voltak kritikus mondataim, de azok általában nem sértik sem a nemzetet, sem a népet, sem az embereket. Ezeket építő szándékkal mondtam, akármennyire is haragszanak rám egyesek. De az, hogy egy cikket meghamisítanak és az ellenkezőjére fordítják, az felháborító. Ma reggel a Die Weltől fel is hívott a cikk szerzője, és tudatta, mélységesen felháborítja a dolog. Ennek az interneten is hangot adott” – jelentette ki több fórumon.¹³²

Kertész Imre 2014. augusztus 20-án átvehette a Magyar Királyi Szent István-rend érdemkeresztjét, amelyet Mária Terézia alapított 1764-ben. A kitüntetéssel olyan kiváló polgári és egyházi érdemeket jutalmaztak, amelyek a Magyar Királysághoz is kötődtek. A rend nagymesteri tisztségét 1938-ban Horthy Miklós kormányzó vette át. A rendet 1946-ban a II. Magyar Köztársaság kikiáltásakor szüntették meg. 2011-ben alapították újra Magyar Szent István-rend néven. Áder János köztársasági elnök elmondta, hogy az érdemkeresztre azok válnak méltóvá, akik egyedülálló teljesítményük mellett olyasmit adnak a nemzetnek, aminek önmagán túlnyúló jelentősége van.¹³³ Továbbá elmondta: *az író nemcsak azért vált méltóvá erre a kitüntetésre, mert a magyar Nobel-díjasok sorát gyarapítja, ráadásul magyar íróként ő volt az első, aki elnyerte a legrangosabb irodalmi elismerést, hanem egész életműve elismeréseként*.¹³⁴ Ebben a kitüntetésben részesült Kertész Imre.

Miután nyilvánosságra került, hogy az író elfogadja a kitüntetést, nagy vita alakult ki. A jobb-
oldal egy része és a szélsőjobb úgy vélte, hogy nem Kertésznek kellene adni a kitüntetést, míg bal-, illetve liberális oldalon az elveivel szembeni megalkuvásnak tekintették a díj elfogadását. Többek között Schiff András zongoraművész, Kertész barátja is. Schmidt Mária Kertész kitüntetés-elfogadását támogató cikkében Camushoz hasonlítja az írot a Heti Válasz című lapban. Véleménye szerint: „Kertészben (...) egy ponton felmerült a kérdés: vajon a sok elismerés és gesztus kizárólag neki, az írónak szól, vagy esetleg hátsó, politikai megfontolások is szerepet játszanak benne?”¹³⁵ És akik vitatják az író kitüntetését, azok nem követték szemmel Kertész Imre munkásságát. Schmidt Mária azon – már korábban is ismert – állítása, hogy Kertész egyformán kezeli a náci és a kommunista diktatúrát (ami érv a Terror Háza koncepciójához is) ismét vitát váltott ki a médiában, pedig az író már többször elmagyarázta, hogy nem tesz egyenlőségjelet a két totalitárius rendszer közé.

A Jobbik nyílt levélben fordult Áder János köztársasági elnökhöz. A párt véleménye szerint az író méltatlan a kitüntetésre a magyarságról tett kijelentései miatt.

¹³² http://index.hu/kultur/klasz/2009/11/09/kertesz_imre_hazaja_magyarország/

¹³³ <http://444.hu/2014/08/20/kertesz-imre-atvette-a-magyar-szent-istvan-rend-kituntetest/>

¹³⁴ Uo.

¹³⁵ <http://nol.hu/kultura/milyen-kituntetest-kap-kertesz-imre-1480165>

Kertész 2013-ban a Die Zeit című újságban a holokaust bohócának nevezte magát, illetve erősített meg ezzel kapcsolatos felfogását. A Nobel-díj átvétele után érezte magát így, az interjúban a következőt mondta: *"Szégyellem, de tényleg így volt. Minden komolyan veendő Nobel-díjassal hasonló történt"*.¹³⁶ Az utolsó kocsma – azóta nyomtatásban megjelent kötet – naplőbejegyzéseiben megfogalmazottak szerint a kitüntetés után nem tudott tükörbe nézni, hiszen egy színész lett ő is. Kertész úgy gondolta, hogy átvitt értelemben egy részvénytársaság lett, egy márka. Véleménye szerint a kitüntetést csak azért kapta meg hogy dicsőítsék irodalmát, „*Auschwitzi fogoly voltam, aztán megkaptam a legmagasabb német polgári kitüntetéseket, ami mulatságos és megmagyarázhatatlan. De lehetek nagyon egyenes és őszinte? Elég volt. Mindent megkaptam, amit akartam. Azt hiszem, írni sem akarok már*”¹³⁷ –mondta az interjúban.

A Sorstalanságot olvasva kettősséget érez az ember. Kertész Imre a holokaust után Németországba ment, vissza oda, ahol szenvedett. De vajon miért? Jobban érezte magát abban az országban, ahol sorsa sanyarú volt. Talán azért, mert olyan országba tért vissza, amely nem védte meg őt és családját a nácik vérengzésétől. Úgy gondolom, hogy érthető Kertész Imre felháborodása és hazájának megtagadása. Ki lenne olyan ország polgára, amely nem véd és oltalmaz. Kertész Imre egy interjújában nagyvárosi embernek vallja magát. *"Nagyvárosi ember vagyok, és mindig az is voltam. Egy nagyvárosi ember nem budapestinek vallja magát. A város ugyanis teljes mértékben balkanizálódott. Egy nagyvárosi ember Berlinhez kötődik."*¹³⁸ Továbbá elmondta: *"És egy olyan országon, mint Magyarország, ezen kívül még az is észrevehető, hogy a nácik bukásával az antiszemitizmus sem szűnt meg"*¹³⁹ A kitüntetést vehetjük úgymond egyfajta „kárpótlásnak” és elismerésnek, hogy a szenvedések után képes volt több regényt is a holokausztról írni. Nagy lelkiemelő, kitartás és akarat kellett ehhez, amelyet el kell ismerni véleményem szerint. Kertész Imrét már a Sorstalanság megjelenésekor sokan támadták, zsidók és nem zsidók egyaránt. A zsidók bizonyos része nem igazán örült annak, hogy megírt egy ilyen középiskolai tanulmányaim alatt „lágerregénynek” nevezett művet. A másik oldalon pedig kétségei voltak a holokausszal kapcsolatosan.

Kertész Imre az ATV-ben adott Friderikusz Sándornak interjút 2014. 09. 04-én. Arra a kérdésre, hogy miért is vette át a díjat, így válaszolt: *„Amit kínálnak, azt el kell fogadni. Sokan lebeszéltek róla, hogy ez valami bűncselekmény elfogadni. Menjenek a francba, ez hülyeség”*.

¹³⁶ [http://nol.hu/kultura/a_teljes_kertesz-interju_holokaust-bohoc_voltam_-1412999_\(2013. 09. 14.\) és http://www.origo.hu/itthon/20130913-kertesz-imre-holokaust-bohoc-voltam.html](http://nol.hu/kultura/a_teljes_kertesz-interju_holokaust-bohoc_voltam_-1412999_(2013._09._14.)_es_http://www.origo.hu/itthon/20130913-kertesz-imre-holokaust-bohoc-voltam.html)

¹³⁷ Uo,

¹³⁸ <http://www.origo.hu/itthon/20091109-kertesz-imre-interjuja-a-welt-ujsgaban.html>

¹³⁹ Uo.

¹⁴⁰ Véleménye szerint, mivel ő magyar állampolgár és ezt az elismerést a magyar állam feje ajánlotta fel neki, ezért el kellett fogadnia. Friderikusz szerint megosztottságot okozott, hogy elfogadta a Szent István Rend kitüntetését. A díjat egy jobboldali Kormány adta neki, amely antiszemita embereket helyezett vezető pozícióba sokak szerint. Kertész már nem lepődik meg a felháborodáson – állítja az interjúbán. Utal arra, hogy a Nobel-díj átvétele után is rengeteg kritikát kapott, ahogy mondta „gyalázat érte”. Kertész az interjúbán megerősítette Magyarországról már korábban alkotott és többször nyilvánosságra hozott véleményét: *„Ebben az országban nem lehet senkivel sem megértetni magad.”* Az érdemrend átvétele után Schiffer Andrásról kapta a legnagyobb kritikát, aki még a díj átvétele előtt egy faxban kérte meg, hogy ne vegye át a kitüntetést.¹⁴¹ Az interjúbán szó esett Kertész utolsó művéről (?) a *Végső kocsm*a című regényről, amelyről azt mondta „nekirugaszkodás egy regénynek, amely a halálról szól”. A regény végén az író titkos életéről van szó, amelyet az író nem tud megmagyarázni. Kertész véleménye szerint a *„legmélyebb nyomorból jön a boldogság.”*

A 168 órában publikáló Markó Beáta sokkal bőbeszédűbb volt: *„nagyot fogok csalódni, ha Kertész Imre átvesz bármilyen díjat ettől a neofasiszta, horthysta, történelemhamisító bagázstól. a saját életét, a saját életművét tagadná meg.”* Az a tény, hogy Kertész kitüntetését sokan támadták azzal függ össze, hogy a Holokauszt Emlékévvvel kapcsolatban nagyon sok probléma merült fel. A Szabadságérti-émlékmű talán az egyik legjelentősebb momentuma. Kertész egy olyan Kormánytól fogadott el kitüntetést, amely egyes vélemények szerint az antiszemita gondolkodásmódú embereknek állít „kegyhelyet”. Úgy gondolom, nem itt van a helye és az ideje a csatározásnak, méltóképpen kellene megemlékezni az áldozatokról. Egységes véleményre kellene jutni a szembenálló feleknek és kompromisszumot kötni, hogy egy emberként emlékezhessenek a soá áldozataira.

¹⁴⁰ <http://www.168ora.hu/itthon/kertesz-imre-hulyeseg-nem-atvenni-dijat-130455.html>

¹⁴¹ Az interjút 2014.09.04-én az ATV műsorán néztem meg.

5. Zsidó mindennapok rendőri biztosítással

5.1. Élet Menete

A zsidóság életében már hagyománnyá vált az Élet Menete, amely tökéletes lehetőséget nyújt a megemlékezéssel és a megismeréssel kapcsolatban.

Az Élet Menete Alapítványt egy civil fiatalokból álló közösség kezdeményezte 2003-ban. Az Élet Menete német kezdeményezésre jött létre. A világon ezen kívül 53 ilyen szervezet működött akkoriban, amelyek tagjai párttól és politika hovatartozástól függetlenül hozták létre e szervezeteket. Rengeteg ismert ember is helyet kap eme szervezetekben, akár alapító tagként is. A szervezetek létrehozásnak fő célja az volt, hogy egy emberként róhassák le a tiszteletüket és együtt emlékezzenek a holokauszt áldozataira.

Az Élet Menete Alapítvány először 2003. április 16-án rendezte meg először az Élet Menetét, amely során fáklyás felvonulást tartottak, így emlékezve az áldozatokra.

2004-ben vett először részt a magyar társaság 837 emberrel a nemzetközi meneten. Hangsúlyozni szeretném, hogy ezen a meneten nemcsak zsidó származású emberek vesznek részt. Minden olyan ember részt vehet, aki közös erővel akar fellépni az antiszemitizmus ellen és ki akar állni amellett, hogy Auschwitz igenis megtörtént. Sajnos napjainkban is jelen vannak azon szervezetek, amelyek szerint Auschwitz csak mese. Ezzel a szemlélettel próbálnak szembeszállni az Élet Menete résztvevői.

2014. április 18-án zajlott a budapesti Élet Menete. Ezen a napon a Terror Háza előtt is megemlékezést tartottak. Bal és jobboldali szónokok beszéltek a szörnyűségekről.

2014 áprilisában nekem is lehetőségem volt részt venni eme nemes eseményen. Auschwitzban már másodjára jártam és hasonlóan az első látogatásomhoz ismét kettős érzelmek kavargtak bennem. Fontosnak tartottam, hogy részt vegyek, de egyben kissé szégyelltem is magam. Szégyelltem magam, mert olyan helyen voltam TURISTA, ahol más szenvedett és családok haltak meg. Rengeteg kérdés merült fel bennem. Miért kellett ennek megtörténnie? Miért pont a zsidók? Miért pont a 20. században nyert tért a barbárság? A kettős érzések ellenére mégis nagyon fontosnak tartom, hogy minél több ember részt vegyen ilyen típusú rendezvényen, vagy legalább egyszer az életében ellátogasson Auschwitzba. Meg kell ismernünk a múltat, hiszen csak így vagyunk képesek kiküszöbölni a hibákat. A részt vett fiatalok közül S.K. a következőket mondta: *"Azért jelentkeztem, mert általános iskolás koromban már jártam Auschwitzban és Birkenauban, de úgy gondolom, hogy most már sokkal érettebb vagyok és így sokkal jobban megértem majd a történeteket. Szeretném még egyszer látni a tábor és*

szeretnék még többet tanulni azoktól, akik majd Auschwitzban és Birkenauban mesélnek nekünk az ott történt borzalmakról. Mint rendőrtiszt hallgatónak úgy gondolom, példát kell mutatnom az embereknek, empatikusnak és megértőnek kell lennem, ezért is jelentkeztem az útra. Nagyon megható volt számomra látni a tábort és úgy gondolom, hogy minden embernek el kellene látogatni Auschwitzba.” Az alapítvány célja a meneten való részvételen túl az ismeretterjesztés is. A holokausztot túlélő személyekkel rendszeresen tartanak felvilágosító órát olyan iskolákban, amelyek erre nyitottak. Szerintem ez nagyon jó lehetőség minden iskolának és így minden tanulónak, aki él vele, mivel így, hogy egy túlélővel beszélgethetnek, máshogyan értékelhetik utána a helyzetet.

Az Élet Menete Alapítvány egyik legfontosabb céljai közé tartozik a kirekesztés és diszkrimináció megszüntetése, az antiszemitizmus és a másság szembeni előítéletek megteremtése, továbbá a tolerancia és az empátia elérése a másikkal szemben.

Az Élet Menete Alapítvány 2011-ben szobrot állított az Erzsébet-hídnál. Az Élet Menete Memento Kelemen Zénó alkotása, kifejezi az alapítvány hitvallását: „*A múlttól a jövőért.*” A kompozícióban használt számok a tábor tetoválásait jelképezik.

„Az emlékmű elegáns tömegével, vonalaival, fehér felületével méltón emelkedik a sikeres, alapvetően non-figuratív holokauszt emlékművel sorába. A csigavonalba írt számok, a fűbe helyezett és a haláltáborok nevét viselő tipegőkövek utalnak a tartalomra, a többi pedig nyílt, befogadó, hogy mindenki megtalálja az útját az értelmezéshez, a holokauszthoz és annak mindenkorai politikai és kulturális implikációihoz.”¹⁴²

5.2. Zsidó nyári fesztivál

Hazánkban a legfontosabb rendezvényeik közé tartozik a Zsidó Nyári Fesztivál. A fesztivál 1998. óta kerül megrendezésre, az első a Dohány utcai a zsinagógában volt. Ez a zsinagóga nemcsak Budapest egyik nagyszerű látványossága, hanem a nagy hagyománnyal rendelkező magyar zsidóság jelképe is.

A rendezvény egyik alap pillére a klezmer zene. A következő néhány évben a Zsidó Nyári Fesztivál markáns programjaival és egyre több réteghez szóló mondanivalójával Magyarország megkerülhetetlen kulturális tényezőjévé vált.

A rendezvény során mindig újabb és újabb dolgokat kínálnak. A XIV. Zsidó Nyári fesztiválon igazi különlegesség volt az Idan Raichel Project koncertje, akik első alkalommal mutatkoztak be Magyarországon és egyetlen este alatt meghódították Budapestet. A Dohány utcai zsinagó-

¹⁴² Múlt és Jövő Zsidó Kulturális Folyóirat 2014.2.szám : Klein Rudolf :A delozsált és elhallgatott emlékmű 22.oldal

gában több ezer fiatal álló ovációval ünnepelte a világzene izraeli sztárjait. A klasszikus műfajok kedvelői nagy sztárok és különleges tehetségű fiatal muzsikusként estjei közül egyaránt válogathattak. A New York-i Metropolitan Opera fűvósai mellett Miklósa Erika és David D'Or közös koncertje volt az egyik legnépszerűbb program.

Ezen program révén a zsidó kultúra erősödik hazánkban és gyökeret tud vetni. Véleményem szerint ez nagyon jó lehetőség arra, hogy az emberek antiszemitizmusa és gondolkodásmódja változzon azáltal, hogy megismerik a hagyományaikat, amely igen gazdag.

5.3. Ifjúsági szervezetek

TDK dolgozatomhoz történő adatok kutatása során szerencsém volt megismerkedni egy az ifjúsági szervezetekhez igen közelálló személlyel. A beszélgetés során nagyon sok mindent megtudtam az ifjúsági szervezetekről, felépítésükről, identitásukról, szokásaikról.

Először is szeretnék a zsidó óvodákról és iskolákról egy rövid bemutatást tartani, mivel ez mindennek az alapja. A zsidóságnak Magyarországon 4 iskolája működik. Ebből hármat a MAZSIHISZ tart fent, amelyek a következők: Wesselényi, Scheiber Sándor Gimnázium és Általános Iskola, Lauder Javne Zsidó Közösségi Óvoda, Általános, Közép- és Szakiskola. A negyedik iskola a MAZSIHISZ-től különálló, a Dohány utcai Habat. Az iskolák 12 évfolyamosak. Az iskolákhoz többségében óvodák is tartoznak, mint például a BZSH Benjamin Óvoda és bölcsőde vagy a Lauder ovi. Az óvodák általában kis közösségek, 20-25 főből állnak.

A Benjamin ovi küldetése a következő: „*Az egyetemes, ezen belül a magyar és zsidó kulturális és morális értékek magas színvonalú közvetítése mindazon gyerekek illetve személyek számára, akik bármely nemzet vagy felekezet tagjaként óhajtnák és vállalnák a fentiek megismerését.*”¹⁴³

A Lauder iskolának az alapvetése a következő: megtanítják tisztelni diákjaikat a más identitásuk tiszteletére. Nyitottak a vallásos és nem vallásos zsidók, továbbá a nem zsidók tanítására is. Úgy gondolják a zsidó identitásnak fontos része a héber nyelv ismerete és Izrael államhoz való kötődés. A Lauder középiskola és zenei művészeti középiskola is egyben. Tanszakaink: furulya, fuvola, klarinét, szaxofon, hegedű, ütő, harmonika, zongora, gitár, nagybőgő, magánének és szolfézs. Az iskolában működő zenekarok: fuvola együttes, klezmer zenekar, jazz combo.

A Scheiber iskola alapvetése, hogy művelt és a magyarsághoz tartozó zsidókat neveljenek. Alapelvük a komprehenzív szemlélet. Céljuk, hogy minden tanuló megtalálja az adottságai-

¹⁴³ <http://www.benjaminovi.hu/>

nak, képességeinek, érdeklődésének megfelelő oktatási tartalmat. Egyaránt nagy hangsúlyt fektetnek a tehetséggondozásra és a felzárkóztatásra is.

A fiúk kipát hordanak és kóser étkezést is biztosítanak. Nagy hangsúlyt fektetnek a zsidó válásban oly fontos jótékonyosság, a micvák gyakorlására. Diákjaik, kórusunk gyakran szerepel a Szeretetkórházban, az Idősek Otthonában, a körzetek ünnepségein, hogy felvidítsák az öreg és beteg embereket.

Az Országos Rabbiképző Zsidó Egyetemet 1877-ben Budapesten alapították, a világ legrégebbi rabbi képzője. A zsidók Magyarországi asszimilációját támogatta. A hallgatók nemcsak judaisztikát tanulnak, hanem a magyar kultúrát és világtudományokat is. Különböző szakok működnek az egyetemen, mint például a rabbi, a rabbihelyettes, felekezeti szociális munkás vagy a judaisztika.

A legjelentősebb ifjúsági szervek a következők: UJS-Zsidó Fiatalok Magyarországi Egyesülete, Hasomer Hacair Baloldali, cionista ifjúsági szervezet, Marom, Klub Egyesület, Habonim Dror, Cionista ifjúsági szervezet, Bnei Akiva Vallásos, cionista ifjúsági szervezet, Hanoar Hazioni.

A Hasomer Hacair első magyarországi csoportja 1927-ben alakult meg. Kezdetben cserkész-csapat volt, majd később folyamatosan alábbhagyott a fegyelem. 1933-ra több mint ezer gyermek járt az ország különböző területein lévő klubba. A csoportra főleg a marxista gondolkodásmód volt a jellemző, a gyerekeket is az egyenlőségre tanították. A Somer a társadalom nagy részének ellenszenvét váltotta ki. Ennek fő ok volt a baloldaliság, a túlzott fegyelem és a cionizmus. A kor erősen jobboldali és antikommunista szemlélete nem engedte meg a '30-as években a mozgalomnak a teljes legalitást: a Magyar Cionista Szövetség, mint kultúrszakosztályaként próbálta legalizálni. A baloldali cionista mozgalmak ellen az '30-as évek második felében igazi hajsza kezdődött, mivel teljesen összemosták őket a nem-zsidó, magyar kommunista mozgalommal. A rendőrség feltérképezte a mozgalmak felépítését, tagjaikat. Folyamatossá váltak a razziák. A cionizmus Magyarországon új formát öltött. A magyarországi Somer tagok jó kapcsolatot ápoltak a lengyel és szlovák cionistákkal. 1944. március 19-én azonban minden megváltozott. A háború előrehaladtával felgyorsult a hamispapír gyártás, a vidéki zsidóság egy-egy tagját, illetve munkaszolgálatosokat is próbáltak menteni ezekkel a papírokkal, de legfőképp ekkor a mozgalom tagjait akarták biztonságban tudni. Próbáltak fegyvereket beszerezni, növelni a búvóhelyek számát és kapacitását, valamint folyamatosan juttattak át embereket a határokon dél és kelet felé – sok esetben pontos végcél nélkül. A közvetlen életveszélybe került zsidók a cionisták segítségével jutottak hozzá hamis papírokhoz. legnagyobb vészkorszakban, a Somer megállta a helyét: okmány-hamisító laborában

100.000 svájci védőútlel, 60-80.000 rendőrségi bejelentőlap, 10.000 keresztlevél és anyakönyvi kivonat készült, gyermekotthonaiban ötezernél több gyermeket mentett meg a Somer a biztos haláltól, de ami a legnagyobb dolog volt, az a budapesti gettó élelmezése.¹⁴⁴

1949 a menekülés éve volt. Kirándulást hirdettek meg a fiatal zsidóság számára, az úti cél Izrael volt. A Hasomer a háború végétől rengeteg zsidót menekített ki. Rákosi betiltotta a működésüket hatalomra kerülése után, azonban továbbműködött, mint „fölalatti szervezet”. 1953-ban az ÁVH letartóztatta a mozgalom vezetőit, hűtlenség, államrend elleni izgatás és cionista szervezkedés vádjával.

1989-ben újraalakult a Hasomer Hacair. Ma, mint baloldali zsidó ifjúsági szervezet működik, célja, hogy a fiatalok megtalálják gyökereiket, megismerjék a zsidó vallást és hagyományokat, belekóstoljanak a dalokba, táncokba, Izrael történetébe és jelenébe.

A Marom is jelentős zsidó ifjúsági szervezet. Fiatalok kezdeményezésére alakult a zsidó kultúra és hagyományok életben tartása végett. Céljaik között szerepel a zsidó diskurzusok bemutatása, a tradicionális és modern zsidó élet népszerűsítése. Küzdenek a rasszizmus és az antiszemitizmus ellen, valamint együttműködnek a nemzetközi Marom szervezettel is.

A fiatalembert arról kérdeztem, hogy mit gondol, miért ítélik meg a zsidókat Magyarországon, antiszemita módon. Véleménye szerint ennek egyrészt gazdasági okai vannak. A magyarok többsége a zsidókat ügyeskedőnek tekinti, persze ez negatív kritika. A zsidók üzleti érzéke azonban nem a törtéteéből ered, hanem a kitartásból és az iskolázottságból. Szerintem ez nagyon rossz szokása a magyaroknak, hogy ha valaki jobban tud valamit, akkor az már biztos csaló.

A másik oka politikai indíttatású. A zsidóság, ha akar, ha nem mindig valamilyen módon belekeveredik a politikai életbe.

Nagyon fontos megemlíteni a holokausztot, ha a magyarok antiszemitizmusáról beszélünk. A soá egy olyan történelmi esemény, amely mellett nem lehet szó nélkül elmenni és nem lehet hamar elfelejteni. A. L. véleménye szerint azonban tovább kell lépniük, nem élhetnek a múlt árnyékában. Fontosnak tartja, hogy a zsidóság nyisson a világ felé, minél szélesebb spektrumban ismerjék meg őket. A nevelés amiben részesülnek, azt táplálja beléjük, hogy ha például meglátnak egy zsidócsillag grafitifirkát, akkor az biztos az antiszemitizmus miatt került oda. Személy szerint úgy éreztem kissé félnek, amelyet egy ilyen múlt után teljesen meg lehet érteni.

¹⁴⁴ <http://somer.hu/somer-tortenete/>

A holokausz emlékévé is beszélgetésünk egy alappillérévé. Kíváncsi voltam, hogy hogyan vélekedik egy ebben igen érdekelt személy.

Szerinte az a baj hogy nagyon szenzitív a zsidóság és fontos hogy a jövőbe tekintsenek és ne a múltban. Zsidó magyar vagy magyar zsidó? Az a baj hogy még ezt sem tudták eldönteni. Az ifjúsági szervezet is lázadozik az emlékműügy ellen. Szakály és Schmidt Mária esetén pedig úgy gondolja, hogy mindig kell találni valakit, akit lehet támadni és ez nem jó politika.

5.4. Zsidóság rendőrszemmel

Mint minden országban, így Magyarországon is fontos szerepet játszik a zsidóság életében a saját kultúrájuk és hagyományaik tiszteletben tartása. Nagyon fontos, hogy nyugalomban és békében, mindenféle atrocitások nélkül ünnepelni tudjanak. A Rendőrség általános feladatellátásra létrehozott szervei, a Készenléti Rendőrség és a Terrorelhárítási Központ nagymértékben hozzájárul e rendezvények zavartalan lebonyolításához. Lehetőségem volt beszélgetni a kutatás során R.F. százados úrral és G.J. alezredes úrral, akik személyesen is részt vettek zsidó rendezvények biztosításán. Megtudhattam tőlük, hogyan is zajlik az izraelita rendezvények valamint objektumok biztosítása. A beszélgetés során megtudhattam, hogyan alakul a zsidó rendezvények és a közbiztonság kapcsolata. Nagyon kíváncsi voltam arra, hogy milyen a zsidó rendezvények biztosítása, hiszen ezeknek úgy gondolom, hogy nagyon fontos, ezen események megfelelő biztosítása. A kérdésemre a következő választ kaptam : *„A zsidó rendezvények nem élveznek kivételezett biztosítást”* -mondta el Százados Úr. R.F.: *„Budapesten ma 30 zsidó illetőségű objektumról adhatunk számot, ezek között szerepelnek éttermek, zsinagógák, iskolák. Ezen épületek és a bennük lévő emberek biztosítására külön alosztály működik a rendőrségen belül. Folyamatos őrzés van, közrendvédelmi feladatként jelenik meg.”* A rendezvényeikre jellemző, hogy bizonyos mértékekben megjelenik a szélsőjobboldal, ezek miatt szinte minden rendezvény kiemelt biztosításúak. Mint minden más rendezvényekre, ezekre is érvényes a gyülekezéssről szóló törvény. G.J. Rendőrtiszttól megtudtam, hogy hogyan is épül fel pontosan egy biztosítás abszolválása. A biztosítás hasonlóan a többi rendezvényhez egy előkészületi munkával indul, a zsidó rendezvénye esetében azonban információt kell beszerezni az Alkotmányvédelmi Hivaltól, annak érdekében, hogy megtudjuk van-e olyan eseményről tudomás, amely megzavarná a rendezvényt. A biztosítás során nemcsak az egyenruhás állomány van jelen, hanem fedett nyomozók is részt vesznek az események csendes lefolyásában. Ők a tömegben elvegyülnek és figyelik a történéseket, továbbá a tömeg hangulatát. A zsidókat fizikálisan nem érik bántalmazások, sokkal erőteljesebb a vertikális bántalmazás. Fontosabb rendezvények között szerepel a Zsidó Nyári Fesztivál, az Élet Menete továbbá a zsidó év kezdete

során is szoktak különféle rendezvények, lenni. A rendezvényeken azt tapasztaltuk, hogy főképpen akkor fordul elő antiszemita megnyilvánulás, ha Izrael politikai helyzetében változás áll be, mint például amikor lerohanja a Gázai-övezetet. R.F rendőrtiszt a következőket mondta: *„Ezek a rendezvények, talán a kiemelt biztosítás miatt sincsenek megzavarva, csekély mértékű zsidózás jellemző. 2004 óta nem volt nagyobb szabású ellenségeskedés, ami a zsidóság ellen irányult volna.* „ R. F. Rendőrtisztnek lehetősége volt egy izraeli delegációval dolgozni. Elmondása szerint az együttműködés nagyon kiváló volt a két szerv között. *„Paranoidnak tűnik számunkra a túlzott biztosítás, azonban valójában számukra Izraelben ez a valóság. Háborús övezetből jönnek, nem várhatunk mást tőlük, mint rendkívüli körülményt.*” Továbbá elmondta, hogy ezek az alakulatok nagyon felkészültek és szakmailag nagyon profik. Százados úr szavaival élve: öröm velük együtt dolgozni, csak tanulni lehet tőlük. Jellemző a zsidókra a latin virtus. Rendezvényeken figyelemfelhívóak, elég hangosak, de ettől függetlenül nagyon kulturáltan mulatnak, semmilyen erőszakos megnyilvánulást nem mutatnak. Rendőri szempontból konfrontáció és egyéb probléma nem jellemző. Ezek a rendezvények talán azért is élveznek nagyobb figyelmet, mint a többi, mivel nagyon médiaközpontúak. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a sportban is csekélyebbek az antiszemita megnyilvánulások. Példaként szolgál az MTK, amely egy tipikus zsidó csapat, a FTC-vel játszott mérkőzéseken mégsem történik atrocitás. A közéletben jelen van a zsidózás, de a közbiztonságban ezt nem lehet érezni. Magyarországon előfordulnak olyan közösségi portálok, mint például a Kurucinfo.hu amelyek viszonylagos antiszemita visszhanggal bírnak. Ezekkel az a probléma, hogy nem tudjuk mekkora a lefedettségük. Alezredes úr véleménye szerint nem beszélhetünk kifejezetten zsidók ellen irányuló csoportokról. Példaként TOMCAT-et említette, akinek voltak mind cigányok, mind zsidók elleni megnyilvánulásai. A statisztika csökkenő tendenciát mutat, azonban a rendőrtiszt véleménye szerint, ez csak egy számadat, nem tudhatjuk mit élnek át a zsidók, lehet, ezt a csökkenést a zsidóság nem érzi. A két rendőrtiszt véleménye hasonló: a zsidók nagyon sok mindenben mentek keresztül és nem lehet elítélni azért őket, mert félnek az antiszemita visszhangoktól. De mi lehet a megoldás? Hogyan tud hozzájárulni a rendőrség az antiszemitizmus csökkentéséhez? Úgy gondolom, hogy először is a közéletnek kell ebben részt vennie. Nagyon fontos az emlékezés és tudják az emberek, hogy mi is történt az újbarbárság idején. Erre kiváló lenne, hogy oktatást esetlegesen beszélgetést tartsanak a holokauszt-túlélőkkel. Ők talán képesek lennének hatni és megtörni ezeket az antiszemita gondolatokat, feltéve akkor, ha az ilyen gondolkodású emberek képesek leülni egy holokauszt-túlélővel egy asztalhoz. A legnagyobb probléma az, hogy sok ember, akik ilyen antiszemita társaságba keverednek a társadalom alsóbb szintjéből, rossz családi háttérből érkeznek és fon-

tos nekik egy csoporthoz való tartozás. Nem igazán tudnak semmit se a csoport értékeiről, csak sodródni az árral és átveszik azt az eszmeiséget, amit a csoport képvisel. A Készenléti Rendőrség is fontos szerepet az emlékműügy kapcsán. Nemcsak egyenruhások, hanem fedett nyomozók is részt vettek a tüntetés biztosításában. Véleményem szerint nagyon fontos a civil ruhás állomány egy ilyen tüntetés esetén. Ezek a rendőrök könnyebben kiszűrnek a problémás egyéneket. A tüntetések során nagyon sok probléma merült fel. Amint említettem már több embert előállítottak a tüntetések alatt egyrészt a kordonbontás, másrészt a transzparenszek és a megnyilvánulások miatt. Az előállított személyek bizonyos része nem akarta elhagyni az emlékmű építési területét. A rendőrök kényszerintézkedést kezdeményeztek velük szemben. Októberben megkezdődött „az ellenállók” pere Pesti Központi Kerületi Bíróságon (PKKB) Az eljárást a rendőrség jogszerű intézkedéssel szembeni engedetlenség miatt indította még tavasszal 15 ember ellen, akik többszöri felszólításra sem voltak hajlandóak elhagyni az építési területet. A vádlottak között van Mécs Imre egykori 1956-os halálraítélt, majd szabad demokrata, végül szocialista országgyűlési képviselő, a felesége, Magyar Fruzsina dramaturg, valamint Zoltai Andrea, a Tolerancia csoport vezetője. Az érintettek nem ismerték el bűnösségüket, így került bíróság elé az ügy. A civilek a tárgyaláson egyebek mellett azzal védekeztek, hogy nem voltak jól hallhatóak és érthetőek az V. kerületi jegyző szavai, aki a rendőri intézkedés előtt a téren felolvasta a birtokvédelmi határozatot. Azt mondták, nem tudták eldönteni, hogy valóban a jegyző olvassa fel a határozatot, mert többszöri kérésükre sem volt hajlandó igazolni magát. Arra is hivatkoztak, hogy a téren a véleménynyilvánítási jogukkal éltek és szerintük ebben a rendőrség jogszerűtlenül akadályozta meg őket. A meghallgatások során volt, aki azt mondta, hogy a többszöri felszólítás után végül önként hagyta el a területet, míg mások azt közölték, ők erre nem voltak hajlandóak, ezért a rendőrök vitték ki őket. A rendőrség számára további kellemetlenséget okozott, hogy nyilvánosságra került mennyiért történt az emlékmű biztosítása. Az ORFK közlése szerint április 1-től július 22-ig az emlékmű biztosítása 88,3 millió forintjába került az adófizetőknek. Összességében napi 780ezer forintot szántak a biztosításra. A környékre kamerákat szereltek fel, azonban ez a közlemény alapján nem került pénzbe. Úgy gondolom, hogy a rendőrség hazánk olyan szervezete, amely fontos szerepet játszik abban, hogy az antiszemitizmus csökkenjen. A szerv feladata az is, hogy a gyengébbeket védelmezze. Meg kell tanulni bánni az antiszemitizmussal.

5.5. Emlékezés gimnáziumi vetületben

Magyarországon 2001. április 16-a óta a holokauszt magyar áldozatainak emléknapja. 1944-ben ezen a napon vette kezdetét a gettósítás Északkelet-Magyarországon és Kárpátalján. Az összeszedett zsidókat napok alatt elpusztították a birkenauai lágerben. A vidéki zsidóság nagy része meghalt. 2014. szeptember 12-én látogatást tettem a vásárosnaményi II.Rákóczi Ferenc Gimnáziumba. Felkerestem a történelemtanárokat, akik segítségével választ kaphattam arra, hogy hogyan is folyik minden év április 16-án a Holokauszt Magyar Áldozatainak Emléknapiján a megemlékezés. A gimnáziumban központilag vált kötelezővé az emléknap megtartása. Minden év április 16-án rádiós műsorral idézik meg a múlt kort, a kort, amely emberek és családok ezreit tette tönkre. Az emléknap előtt a történelemórákon és az osztályfőnöki órán beszélnek a diákokkal arról, hogy milyen megemlékezés is vár rájuk. A műsorban elhangzottak történelemtanárok állítják össze, lefordítva úgy hogy minden fiatal megértse mi is a mondani valója. A műsor után pedig beszélgetést tartanak, az esetleges kérdésekre válaszolnak. Nemcsak történelem, hanem mozgókép és médiaismeret valamint művészetek órán is előkerül a holokauszt, mint központi téma. A tanulók megnézhetik a Sorstalanságot, továbbá a Schindler listáját. A filmet megtekintése után értő-megértő beszélgetést folytatnak, hogy miről is szólt a film és milyen érzéseket váltott ki a tanulókból. Lehetőségem volt három tanulóval is beszélgetni, akik már részesei voltak a Holokauszt Magyar Áldozatainak Emléknapiján való megemlékezésnek. N. Zs. első éves gimnáziumi tanuló véleménye szerint nagyon szomorú dolog, amelyet a zsidósággal műveltek. Nem tehettek róla, hogy honnan származnak, nem választhatták meg származásukat., „Ők nem tettek semmi rosszat a világ ellen, nem érdemelték volna meg az ilyenfajta bánásmódot.” T. V., harmadikos gimnazista szerint rendkívül kegyetlen dolgot tettek Hitlerék és nem érti miért kellett ezt tenni. M. Zs, szintén harmadikos gimnazista véleményében kifejtette: nem érti, hogy miért kellett Hitlernek mindenkire „ráerőltetnie” a fajelméletét és miért nem fogadta el a mások véleményét. „Teljes mértékben elítélem a fajelméletet.” A gimnáziumban jelenleg pályázatiírás folyik a holokauszttal kapcsolatban, szerencsére elég sok érdeklődő diák van. A gimnáziumban látszik, hogy nagyon fontos szerepet fektetnek a holokausztra. A tanulók többségének értékrendi fejlődésében érződik, hogy rendkívül pozitív, nincs bennük semmiféle antiszemitizmus. Személy szerint én is nagyon fontosnak tartom a megemlékezést eme szörnyűségekről. Fontos, hogy tudatosítsuk a mai fiatalságban a múltat, hogy nehogymég ismét megtörténjen.

6. Összegzés

Emlékezetpolitika és zsidóság, emlékezetpolitika és rendőrség, dolgozatom címe és kulcsszavai. Az írás során szerettem volna képet nyújtani a zsidóság életéről napjainkban. Összefüggő képet kívántam adni a Tisztelt Közönségnek, hogy hogyan alakul napjainkban a zsidó hagyományok őrzése, az emlékezetpolitika megvalósulása. Fontosnak tartottam, hogy ezzel a témával is foglalkozzunk, hiszen az antiszemitizmus napjainkban is jelen van. Vajon miért? Miért nem vagyunk képesek elfogadni egymást? Talán az ember így születik, csak a saját fajtáját akarja támogatni. Véleményem szerint azonban tenni kell valamit az antiszemitizmus és megkülönböztetés ellen. A jogalkotás és a rendvédelem fontos szerepet kap ebben. Igaz, hogy az ember alapvető gondolkodását nem tudjuk megváltoztatni, azonban egy kissé korrigálni lehet. A Holokauszt Emlékév sok mindenre rávilágított. Láthatjuk milyen alapvető problémák vannak. Magyarországon, sajnos ki kell mondani, nem lehet megemlékezni úgy, hogy ne lenne vita. Nagyon nehéz megfelelő konszenzust találni, mindenki a saját álláspontját nézi is és nem igazán szeretne enyhülni a másik fél irányába. A Szabadságtéri-emlékmű felépült, az ellene tiltakozók pedig a bíróságon vannak. Szakály Sándor továbbra is a Veritas Intézet főigazgatója, beismerte hibáját. A Sorsok Háza építése pedig folytatódik Schmidt Máriával az élen. Fontos a megemlékezés, a mártírok életben tartása. Úgy gondolom azonban, hogy ők sem örülnének annak, hogy emléküket ilyen csatározások közepette őrizzük. Egy háború miatt lelték halálukat. Talán emlékü is ilyen kisebb „háborúk” között éljen? Nem lehet hagyni. A társadalmunk többsége elítéli a másságot, elítéli a más nemzetiséghez való tartozást. De miért? Mi magyarok is érezhetjük, hogy milyen rossz érzés, amikor gyökereink miatt gyűlölnék minket. Sokkal, nagyobb empátiával kellene lenni másokkal szemben, tanulni a múlt hibájából és törekedni egy élhetőbb jövőre. A rendvédelem is fontos szerepet játszik ebben. A rendvédelem alapvető feladata a közrend megteremtése, a közbiztonság fenntartása. A KÖZrend és a KÖZvédelem, a köz szó a társadalom egészét jelenti. Minden embert, aki a társadalmunkhoz tartozik, így a rendőrség alapvető feladata minden állampolgár védelme. Fontos, hogy a rendőrök is kivegyék a részüket az antiszemitizmus elleni küzdelemből. Az emlékezés egy pozitívabb momentuma az Élet Menete, amely minden évben megrendezésre kerül. Elmegyünk az Élet Menetére, az ÉLET Menetére AUSCHWITZ-ba. Élet és Auschwitz, ez a két szó összeegyeztethetetlen. Olyan helyen tartjuk meg az Élet Menetét, ahol mások meghaltak. Mégis egy kulturált megemlékezés, amelyen szívesen részt vesz az ember. Dolgozatomban a teljesség igénye nélkül foglalkoztam a zsidók oktatási egységekkel az óvodától egészen az egyetemig, továbbá megemlítettem a zsidó ifjúsági szervezeteket. Nagyon fontos, hogy

ezeket is megemlítssem, hiszen ezen intézmények „indítják el” a zsidó ifjúságot. Véleményem szerint közösen kell cselekedni az antiszemitizmus ellen, mindent meg kell tenni azért, hogy a történelem ne ismétlje önmagát. Először azonban egymással kell megbékélni és kompromisszumot kötni.

Felhasznált irodalomjegyzék

Nyomtatott művek:

1. A holokaust magyar emlékezete, Élet és irodalom 2014.04.18.
2. Csösz László: Népiirtás után: zsidóellenes atrocitások Magyarországon 1945-1948 Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont,
3. Csösz László: Népiirtás után: zsidóellenes atrocitások Magyarországon 1945-1948 Társadalmi Konfliktusok Kutatóközpont,
4. Eisen, George-Stark Tamás: Az 1941-es galíciai deportálás és a kamenyec podolszkiji tömegmészárlás: a magyar holokaust első fejezete. Valóság, 2014. 9. sz. 77-99. p.
5. Frazon Zsófia – K. Horváth Zoltán: A megsértett Magyarország: a Terror Háza mint tárgybemutató, emlékmű és politikai rítus. Regio, 2002. 4. sz. 303-347. p.
6. Fulbrook, Mary: A német nemzeti identitás a holokaust után. Helikon, Bp. 2001.
7. Gantner Brigitta Eszter: A Magyar Szocialista Munkáspárt és a zsidó közösség az 1960-as és 70-es években Világosság, 2005. 7-8. sz. 127. p.
8. Gantner Brigitta Eszter: A Magyar Szocialista Munkáspárt és a zsidó közösség az 1960-as és 70-es években Világosság, 2005. 7-8. sz. 119-143. p.
9. Gellért Ádám-Gellért János: Menekülés a népiirtás elől. Az 1941-es deportáltak hazatérési kísérletei és a magyar állam ellenintézkedései. Betekintő, 2013. 3. sz.
10. Gerő András: A felülről megosztott felelősség XXVI.évfolyam 41.szám 2014.október 9. Magyar Narancs
11. Gonda László: A zsidóság Magyarországon 1526-1945 Századvég Kiadó Bp. 1992. 162. p.
12. Gonda László: A zsidóság Magyarországon 1526-1945 Századvég Kiadó Bp. 1992.
13. György Péter: Apám helyett. Magvető, Bp. 2011.
14. Győri Szabó Róbert: A kommunizmus és a zsidóság az 1945 utáni Magyarországon Gondolat, Bp. 2009. 333. p.
15. Győri Szabó Róbert: A kommunizmus és a zsidóság az 1945 utáni Magyarországon Gondolat, Bp. 2009.

16. Győri Szabó Róbert: Zsidóság és kommunizmus a Kádár-korszakban I-III. rész Valóság, 2008. április-május
17. Győri Szabó Róbert: Zsidóság és kommunizmus a Kádár-korszakban I. rész Valóság, 2008. április,
18. Győri Szabó Róbert: Zsidóság és kommunizmus a Kádár-korszakban I. rész Valóság, 2008. április,
19. Gyurgyák János: A zsidókérdés Magyarországon Osiris, Bp. 2001.
20. Gyurgyák János: A zsidókérdés Magyarországon Osiris, Bp. 2001. 591. p.
21. Hamvay Péter: Válságban a Holokauszt Emlékközpont, Magyar Narancs 2014.08.14.
22. id. m. 132. p.
23. Karsai László: 24 év, 22 zsidótörvény. A Horthy-rendszer antiszemita szociálpolitikája Hetek, 2014. 02. 14.
24. Karsai László: 24 év, 22 zsidótörvény. A Horthy-rendszer antiszemita szociálpolitikája Hetek, 2014. 02. 14.
25. Karsai László: A magyarországi zsidótörvények és –rendeletek
26. Kecskeméti Károly: A liberalizmus és a zsidók emancipációja Történelmi Szemle, 1982. 2. szám, 202-203. p.
27. Kecskeméti Károly: A liberalizmus és a zsidók emancipációja Történelmi Szemle, 1982. 2. szám, 185-210. p.
28. Kertész Imre: K. dosszié Magvető, Bp. 2006.
29. Kertész Imre: Magyarország végzet 2012. 02. 10.
30. Kertész Imre: Mentés másként. Feljegyzések 2001-2003 Magvető, Bp. 2011.
31. Konrád Miklós: A neológ zsidóság útkeresése a századfordulón Századok, 2005. 6. sz. 1337-1338. p.
32. Konrád Miklós: A neológ zsidóság útkeresése a századfordulón Századok, 2005. 6. sz. 1335-1369. p.
33. Kovács András: A magyar zsidók és a politika. Világosság, 1998. 2. sz. 78-83. p.
34. Kovács András: A magyar zsidók és a politika. Világosság, 1998. 2. sz. 78-83. p.
35. Kovács András: Etnikai identitás, politikai lojalitás Ballasi Kiadó, Bp. 2005. 417p.
36. Kovács András: Nemzeti és állampolgári kötődések, Ballasi Kiadó, Bp., 2005.
37. Kovács Mónika: Holokauszt: történelem és emlékezet. Jaffa, Bp. 2005.
38. Liska Márton: A holokauszt mint társadalmi traumatizáció. Múltunk, 2006. 3. sz. 163-182. p.
39. Losonczi Ágnes: Sorsba fordult történelem. Holnap Kiadó, Bp. 2005.

40. Lőrinc László (szerk.): Egyezzünk ki a múlttal! Műhelybeszélgetések történelmi mítoszainkról, tévhiteinkről. Történelemtanárok Egylete, Bp. 2010.
41. Majsai Tamás: A kőrösmezei zsidódeportálás 1941-ben. Ráday Gyűjtemény Évkönyve IV-V. 1984-1985. (Szerk.: Benda Kálmán et al.), MTA-Soros Alapítvány Bizottság, Bp. 1986. 59-86. p.
42. Majsai Tamás: Az 1941-es Kőrösmező-Kamenyec-Podolszkij deportálás köztéri emlékművéért. Élet és Irodalom, 2012.szeptember 7.
43. Novák Attila: Antiszemitizmus és viták a zsidóságról Magyarországon (1988 - 1998)
44. Pietsch, Walter: Reform és ortodoxia. A magyar zsidóság belépése a modern világba. Bp. 1999.
45. Prepuk Anikó: A zsidóság Közép- és Kelet-Európában a 19-20. században Csokonai Kiadó, Debrecen 1997. 114. p.
46. Prepuk Anikó: A zsidóság Közép- és Kelet-Európában a 19-20. században Csokonai Kiadó, Debrecen 1997.
47. Rényi András: „Társadalmat építeni az állam ellenében, Magyar Narancs 2014.08.21.
48. Riba István? Lenyomozott kántor, HVG 2014.07.19.
49. Schmidt Mária: A diktatúrák természetéről, Heti Válasz XIV.évfolyam 33. szám 2014.augusztus 14-
50. Schmidt Mária: A diktatúrák természetéről,XIV.évfolyam 33.szám 2014.08.14 Heti Válasz
51. Spiró György: Non habent sua fata
http://magyartanarok.freeweb.hu/kerteszrol_spiro.html
52. Standeisky Éva: Antiszemitizmus az 1956-os forradalomban Élet és Irodalom, 2004. február 27. 14–15. o.
53. Standeisky Éva: Antiszemitizmus az 1956-os forradalomban OSZK 1956-os Intézet és Oral History Archívum Bp. 2004.
<http://www.rev.hu/portal/page/portal/rev/tanulmanyok/1956/antiszemizmus>
54. Szabó Ildikó: A nemzet fogalmi konstrukciója a Fidesz diskurzusaiban 1998 és 2006 között. Politikatudományi Szemle, 2007. 3. sz. 129-159. p.
55. Tarján G. Gábor: A modern antiszemizmus megjelenési formái. In: Előítéletesség – Rendvédelem, Rejtjel Kiadó, Bp. 2000. 56-57. p.
56. Tarján G. Gábor: A modern antiszemizmus megjelenési formái. In: Előítéletesség Rendvédelem, Rejtjel Kiadó, Bp. 2000. 48-72. p L'Harmattan Kiadó, Bp. 2011.

Varga László: Zsidó bevándorlás Magyarországon. Századok, 1992. 1. sz. 61-69. p. alapján.

57. Zombory Máté: Az emlékezéstérképei. Magyarország és a nemzeti azonosság.

Internetes források:

1. A magyar holokauszt: <http://holokausztemleke2014.kormany.hu/a-magyarorszag-i-holokauszt>
2. A Mazsihisz elnöke kiszáll a Sorsok házából, 2014.03.05.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/03/05/nol-a-mazsihisz-elnoke-kiszall-a-sorsok-hazabol/>
3. A német megszállás 70. évfordulójára emlékművet állítanak Budapest belvárosában 2013.12.31.: <http://infopoly.info/h-2014/2013/12/31/mti-a-nemet-megszallas-70-evfordulojara-emlekmuvet-allitanak-budapest-belvarosaban/>
4. A Sorsok Háza feltételekhez köti a Mazsihisz az együttműködést a Schmidt Mária vezette közalapítvánnyal, 2014.08.08. : <http://infopoly.info/h-2014/2014/08/08/mti-sorsok-haza-feltetelekhez-koti-a-mazsihisz-az-egyuttmukodest-a-schmidt-maria-vezette-kozalapitvannyal/>
5. A Sorsok ház mestere Schmidt Mária aggodalma a magyar állampolgárokért, 2014.02.03.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/02/03/narancsblog-a-sorsok-hazmestere-schmidt-maria-aggodalma-a-magyar-allampolgarokert/>
6. A Szabadságtéri német megszállási emlékmű kronológiája: <http://www.origo.hu/itthon/20140720-a-szabadsag-teri-nemet-megszallasi-emlekmu-kronologiaja.html>
7. Az együtt PM tiltakozik a német megszállás 70. évfordulója ellen, 2014.01.02.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/02/mti-az-egyutt-pm-tiltakozik-a-nemet-megszallas-70-evfordulojara-tervezett-emlekmu-ellen/>
8. Beidéztek a rendőrségre a szabadságtéri tüntetőket, 2014.04.10.14: <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/14/168-ra-beidztk-a-rendorsgre-a-szabadsg-tri-tnteteket/>
9. Bugyinszki György: Heisler András: Úgy döntöttem magamtól távozok: 2005.08.11. : http://magyarnarancs.hu/belpol/ugy_dontottem_magamtol_tavozok_-_heisler_andras_a_mazsihisz_volt_elnoke-64397

10. Csak pár órát állt a szabadságtéri kordon-
hírósszefoglaló,2014.04.09.<http://infopoly.info/h-2014/2014/04/09/index-csak-par-orat-allt-a-szabadsag-teri-kordon-hirosszefoglalo/>
11. Deportálás mint idegenrendészeti eljárás idegenrendészeti eljárás írásbeli kérdést ka-
pott Orbán,2014.01.22.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/22/hvg-deportalas-mint-idegenrendeszeti-eljaras-irasbeli-kerdest-kapott-orban/>
12. DK:Vonja vissza a kormány Szakály Sándor kinevezését,2014.01.17.
:<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/17/mti-dk-vonja-vissza-a-kormany-szakaly-sandor-kinevezeset/>
13. Hatalmi harc folyik,2014.július 14.:
http://mandiner.hu/cikk/20140714_heisler_andras_hatalmi_harc_folyik
14. Heisler András levele Schmidt Máriának,2014.03.05.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/03/05/heisler-andras-levele-schmidt-marianak/>
15. <http://444.hu/2014/08/20/kertesz-imre-atvette-a-magyar-szent-istvan-rend-kituntetest/>
16. <http://holokausztemleke2014.kormany.hu/magyar-holokauszt-2014-emlekbizottsag>
17. <http://hu.wikipedia.org/wiki/Mezuza>
18. http://hu.wikipedia.org/wiki/Zoltai_Guszt%C3%A1v
19. http://hvg.hu/itthon/20140728_Egy_kepen_a_Szabadsag_teri_emlekmu_es_al
20. <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/22/nol-atfogo-osszeallitas-a-nemet-megszallas-emlekmuve-koruli-helyzetrol/>
21. <http://infopoly.info/h-2014/2014/02/02/nol-czene-gabor/>
22. <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/08/fotok-tiltakozas-a-nemet-megszallas-aldozatainak-emlekmuve-miatt/>
23. <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/10/hir24-tuntetok-a-keddi-a-szerdai-akcio-utan-csutortokon-is-lebontottak-a-vitatott-megszallasi-emlekmu-epitesi-teruletet-hatarolo-kordont/>
24. <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/23/galamuscsoport-wsj-amerikai-felszolitas-orbannak/>
25. http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=148:nepi-rtas-utan-zsidoellenes-atrocitasok-magyarorszagon-1945-1948-&catid=15:tanulmanyok
26. http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=148:nepi-rtas-utan-zsidoellenes-atrocitasok-magyarorszagon-1945-1948-&catid=15:tanulmanyok

27. <http://kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk13225.pdf> letöltés ideje: 2014.09.20.
28. <http://nol.hu/kultura/milyen-kituntetest-kap-kertesz-imre-1480165>
29. http://web.balinhaz.hu/Pages/1_rolunk
30. <http://www.atv.hu/belfold/20140122-megfontoljuk-a-kilepest-levelben-valaszolt-orban>
31. http://www.betekinto.hu/sites/default/files/2013_3_gellert_gellert.pdf
32. <http://www.cantoronline.net/aboutmehun>
33. <http://www.galamuscsoport.hu/tartalom/cikk/117984>
34. http://www.hdke.hu/files/csatolmanyok/09_KarsaiLaszlo_AMagyarorszag_i_zsidotorvenyek.pdf , 2004.
35. http://www.hetek.hu/hit_es_ertekek/201402/24_ev_22_zsidotorveny
36. <http://www.paxhungarica.org/vbke/irodalom/vbkestory.html>
37. <http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=1019&lap=0>
38. <http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=1019&lap=0>
39. <http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=1019&lap=0>
40. <http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=1019&lap=0>
41. <http://www.valosagonline.hu/index.php?oldal=cikk&cazon=1044&lap=0>
42. https://www.youtube.com/watch?v=7VoC_sWVXFo#t=15
43. Jobbik:Nem maradhat a szovjet emlékmű a Szabadság-téren
2014.01.02:<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/02/mti-jobbik-nem-maradhat-a-szovjet-emlekmu-a-szabadsag-teren/>
44. KA: Helyén marad Schwezoff Dávid,2014.07.17.: <http://mno.hu/belfold/helyen-marad-schwezo-off-david-1237783>
45. Kertész Imre interjúja a Welt újságban: <http://www.origo.hu/itthon/20091109-kertesz-imre-interjuja-a-welt-ujsgaban.html>
46. Kertész Imre: Holokauszttal bohóca voltam,2013.09.13.:<http://www.origo.hu/itthon/20130913-kertesz-imre-holokauszttal-bohoc-voltam.html>
47. Kertész Imre: Hülyeség nem átvenni a díjat:<http://www.168ora.hu/itthon/kertesz-imre-hulyeseg-nem-atvenni-dijat-130455.html>
48. Köves Slomó: Nem kellene ultimátumot osztanunk,2014.01.23.:
<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/23/mno-koves-slomo-nem-kellene-ultimatumot-osztanunk/>

49. Lázár asztalhoz ül a hazai zsidó szervezetek vezetőivel,2014.01.21.:<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mno-lazar-asztalhoz-ul-a-hazai-zsido-szervezetek-vezetoivel/>
50. Lázár asztalhoz ül a hazai zsidó szervezetek vezetőivel: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mno-lazar-asztalhoz-ul-a-hazai-zsido-szervezetek-vezetoivel/>
51. Lázár egy lendülettel teszi helyre Schmidt Máriát és Gulyás Gergelyt,2014.09.26.:
<http://infopoly.info/h-2014/2014/09/26/index-lazar-egy-lendulettel-teszi-helyre-schmidt-mariat-es-gulyas-gergelyt/>
52. Lemond Zoltai Gusztáv a Mazsihisz ügyvezetője,2014.04.09:
http://hvg.hu/itthon/20140409_Felajanlotta_lemondasat_a_Mazsihisz_ugyve
53. Lengyel Tibor: Máris megszegte az ígétét a Fidesz,2014.04.08.:<http://www.origo.hu/itthon/20140720-emlekmu-vita-minden-szemszogbol.html> :
54. Magyar Cionista Szövetség: A magyarországi cionista szövetség közleménye,2014.01.21. :<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mti-os-a-magyarorszgi-cionista-szvetsg-kzlemnye/>
55. Magyar Narancs: a Vas hideg,a nap lemegy,2014.04.16.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/16/magyar-narancs-a-vas-hideg-a-nap-lemegy-a-kordonbontas-hatodik-napja/>
56. Magyar Narancs: Sziszifusz találkozik Kőműves Kelemennel Pesten kordont bont :
<http://infopoly.info/h-2014/2014/04/12/magyar-narancs-sziszifusz-tallkozik-komuves-kelemennel-pesten-kordonbont-dlutnok/>
57. Mandiner: Heisler felfüggesztené Schwezoff Dávidot,mert zsarolható 2014.07.10.:http://mandiner.hu/cikk/20140710_heisler_felfuggesztene_schwezojf_davidot_mert_zsarolhato
58. Megépítik a német megszállási emlékművet,2014.04.08.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/08/megepitik-a-nemet-megszallasi-emlekmuvet/>
59. Melocco Miklós és Benedek György is támogatja a koncepciót,2014.01.21.:<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mti-melocco-miklos-es-benedek-gyorgy-is-tamogatja-a-koncepciotervet/>
60. Mérgesek a zsidó vezetők de még nem vágnak vissza,2014.04.09.<http://infopoly.info/h-2014/2014/04/09/origo-mergesek-a-zsido-vezetok-de-meg-nem-vagnak-vissza/>

61. Miért éppen Schmidt?,2014.01.28.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/28/stop-hu-miert-epp-schmidt/>
62. Miért éppen Schmidt?,2014.01.28.<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/28/stop-hu-miert-epp-schmidt/>
63. Mszp: Népszavazás a meg szállási emlémről,2014.04.09.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/09/mszp-nepszavazas-megszallasi-emlekmu/>
64. MTI: A DK felszólítja, Rogánt ne adjon engedélyt a szobor felállítására,2014.01.21.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/21/mti-a-dk-felszolitja-rogant-ne-adjon-engedelyt-a-szobor-felallitasara/>
65. MTI:A magyarországi zsidó hitközségek szövetségének Mazsihisz közleménye,2014.01.02.:<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/02/mti-os-a-magyarorszgi-zsid-hitkszgek-szvetsgnek-mazsihisz-kzlemnye/>
66. Nem állt szándékomban lek.rvázni Schmidt Máriát,2014.01.22: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/22/mno-nem-allt-szandekomban-lekrvazni-schmidt-mariat/>
67. Német meg szállása emlékműve: A kormány minden magyar áldozat előtt tiszteleg,2014.01.02.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/02/mti-nemet-megszallas-emlekmuve-a-kormany-minden-magyar-aldozat-elott-tiszteleg/> letöltés ideje: 2014.09.22.
68. Nyílt levélben mondott le az állami kitüntetésről Randolph L.Braham,2014.01.26.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/26/mti-nylt-levlben-mondott-le-llami-kitntetsrol-randolph-l-braham/>
69. Orbán és Rogán együtt védik a német meg szállási emlékművet,2014.01.22.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/22/index-orban-es-rogan-egyutt-vedik-a-nemet-megszallasi-emlekmuvet/>
70. Orbán nem állta a szavát, Lázár ezt is tagadja,2014.04.16.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/04/16/stop-hu-orban-nem-allta-szavat-lazar-ezt-is-tagadja/>
71. Orbán Viktor kiállt az emlékmű mellett,2014.04.30.: http://index.hu/belfold/2014/04/30/orban_viktor_kiallt_az_emlekmu_mellett/
72. Palyi Márk: Mazsihisz: Kevés esély a folytatásra,2014.07.11: <http://www.szombat.org/politika/mazsihisz-keves-esely-a-valtozasra>
73. Randolph Braham nyílt levele,2014.01.26.: <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/26/an-randolph-l-braham-nylt-levele/>

74. Raoul Wallenberg egyesület :Az emlékmű utaljon az állam felelősségére
<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/18/mti-raoul-wallenberg-egyesulet-az-emlekmu-utaljon-az-allam-felelossegere/>
75. Rogán: Az alkotás minden áldozatnak emléket állít,2014.01.09.:
<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/09/mti-rogan-az-alkotas-minden-aldozatnak-emleket-allit/>
76. Schmidt Mária hadat üzen Lázárnak,2014.10.02.:
http://index.hu/belfold/2014/10/02/schmidt_maria_hadat_uzent_lazarnak/
77. Schmidt Mária szerint ezért kap kitüntetést Kertész Imre:
<http://www.stop.hu/belfold/schmidt-maria-szerint-ezert-kap-kituntetest-kertesz-imre/1257725/>
78. Spirk: Gabriel arkangyal és a birodalmi sas lesz a Szabadság-
téren,2014.01.19.:<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/19/index-gabriel-arkangyal-es-birodalmi-sas-lesz-a-szabadsag-teren/>
79. Szakály Sándor megköveti azokat akiket megsértett,2014.01.19.:<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/19/mti-szakaly-sandor-megkoveti-azokat-akiket-megsertett/>
80. Szombat :Heisler levele Tordaihoz: Függesszék fel Schwezoffot 2014.07.09.
<http://www.szombat.org/politika/heisler-levele-tordaihoz-fuggesszek-fel-schwezoftot>
81. Szombat: Heisler András Zoltai lemondásáról 2014.04.09.:
<http://www.szombat.org/politika/heisler-andras-zoltai-gusztav-lemondasarol>
82. Szombat: Mindent nem lehet 2014.07.04: <http://www.szombat.org/politika/mindent-nem-lehet>
83. Szombat: Schwezoff Dávid a BZSH új ügyvezető igazgatója 2014.07.04.:
<http://www.szombat.org/hirek-lapszemle/57787>
84. Szombat: Schwezoff Dávid életútja nemcsak vallási,hanem politikai kérdés is
2014.07.10.:<http://www.szombat.org/politika/schwezoft-david-eletutja-nemcsak-vallasi-hanem-politikai-kerdes>
85. Történészek tiltakozása a Magyarország német megszállása 1944 március 19. emlék-
mű ellen,2014.01.17. : <http://infopoly.info/h-2014/2014/01/17/es-torteneszek-tiltakozasa-a-magyarorszag-nemet-megszallasa-1944-marcius-19-emlekmu-ellen/>
86. Zsidó szervezetek közleménye,2014.01.20.:<http://infopoly.info/h-2014/2014/01/20/mti-os-zsid-szervezetek-kzlemnye/>
